

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**BİR MAHALLENİN SOSYOLOJİSİ: GÖÇ VE YOKSULLUK
BAĞLAMINDA SEYRANTEPE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
SONGÜL KARTAL

Danışman
Doç. Dr. Suvat PARİN

VAN – 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-4)

Songül KARTAL tarafından hazırlanan “ BİR MAHALLENİN SOSYOLOJİSİ: GÖÇ ve YOKSULLUK BAĞLAMINDA SEYRANTEPE ÖRNEĞİ ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü SOSYOLOJİ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Başkan : Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Üye : Doç. Dr. M. Zeki DUMAN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Ayşe ERTUŞ Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hakkari Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum
Tez Savunma Tarihi:
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Doç. Dr. Bekir KOCLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Songül KARTAL

16.06.2019

Yüksek Lisans Tezi

Songül KARTAL

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Haziran, 2019

**BİR MAHALLENİN SOSYOLOJİSİ: GÖÇ VE YOKSULLUK
BAĞLAMINDA SEYRANTEPE ÖRNEĞİ**

ÖZET

Bu çalışma güvenlik nedeniyle, 1990 ve sonrasında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin kırsal yerleşimlerinden, özellikle Bitlis, Şırnak, Ağrı, Hakkâri ve Van'ın ilçe ve köylerinden kitlesel ve zorunlu olarak Van ilinin Tuşba ilçesine bağlı Seyrantepe Mahallesi'ne göç etmiş göçmenleri konu edinmektedir. Göç sürecinin göçmen nüfusu nasıl etkilediği, göçten sonra kente tutunmalarında nasıl bir strateji geliştirdikleri, göçe bağlı ortaya çıkan yoksullukla nasıl mücadele ettikleri ve göçmen nüfusun yeni yaşamlarına nasıl uyum sağladıkları araştırılmaktadır. Çalışmada, göçmen nüfusun göç öncesi ve göç sonrası yaşam farklılıklarına değinilerek, zorunlu göçün etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde konu ile ilgili daha önce yapılmış olan literatüre değinilmiştir. Göç ve yoksulluk olguları ele alınmış, ilgili tanımlar ve tartışmalar (kentsel ve mekansal yoksulluk, kentleşme, vb.) üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise araştırmanın yöntemine değinilmiş, araştırmada veri toplama tekniklerinden anket tekniğine başvurulmuş ve 300 hane halkına anket uygulanmıştır. Son bölümde ise çalışmanın yapıldığı Van iline bağlı Seyrantepe mahallesindeki göçmen nüfusun, ekonomik, demografik, sosyo-kültürel özellikleri yoksulluk bağlamında araştırılmış ve saha çalışmasından elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Göç, Yoksulluk, Kentsel Yoksulluk, Mekansal Yoksulluk, Kentleşme, Van, Seyrantepe.
Sayfa Sayısı : 141
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Suvat PARİN

Master Of Science Thesis

Songül KARTAL

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTİ
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June, 2019

SOCIOLOGY OF A NEIGHBORHOOD: SEYRANTEPE EXAMPLE IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND POVERTY

ABSTRACT

This study was focused on the issue of migrants, migrated to Seyrantepe neighbourhood of Tuşba district of Van province from rural areas of Eastern and Southeastern Anatolia provinces, particularly from districts and villages of Bitlis, Şırnak, Ağrı, Hakkari, and Van, due to security reason in 1990 and following years. How the migration process affected the migrant population, how they developed strategies to hold on to the city after migration, how they struggled with poverty arising from migration, and how they adapted to their new lifestyle, have been investigated. In this study, the differences between pre - and post-migration life of migrant population are examined, and the effects of forced migration are tried to be understood.

The current study consists of three chapters. In the first chapter, the previous literature regarding the subject is referred to. The phenomenon of migration and poverty has been dealt with, and related definitions and discussions (i.e., urban poverty, spatial poverty, and urbanization) have been overemphasized. In the second chapter, the method of the study has been pointed out, applying the questionnaire technique for collecting data, and 300 households were surveyed. In the last chapter, the economic, demographic, and socio-cultural characteristics of the migrant population in Seyrantepe district of Van province, where the study was conducted, were investigated in the context of poverty, and the findings obtained from the fieldwork have been evaluated.

Keywords : Immigration, poverty, urban poverty, spatial poverty, urbanization, Van, Seyrantepe.
Quantity of Page : 141
Supervisor : Doç. Dr. Suvat PARİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. Göç olgusu: Tanımlar ve Tartışmalar.....	8
1.2. Göç Türleri	15
1.3. Göçün Sosyolojik Görünümleri.....	19
1.4. Yoksulluk Olgusu: Tanımlar ve Tartışmalar.....	29
1.5. Yoksulluk Türleri	33
1.5.1. Mutlak Yoksulluk- Göreli Yoksulluk.....	33
1.5.1.1. Mutlak Yoksulluk	33
1.5.1.2. Göreli Yoksulluk.....	35
1.5.2. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk.....	36
1.5.2.1. Gelir Yoksulluğu.....	36
1.5.2.2. İnsani Yoksulluk	36
1.5.3. Objektif Yoksulluk- Subjektif Yoksulluk.....	37
1.5.3.1. Objektif Yoksulluk.....	37
1.5.3.2. Subjektif Yoksulluk	37
1.5.4. Kırsal Yoksulluk- Kentsel Yoksulluk.....	38
1.5.4.1. Kırsal Yoksulluk	38
1.5.4.2. Kentsel Yoksulluk.....	38
1.5.5. Geçici Yoksulluk- Kronik Yoksulluk.....	39
1.5.5.1. Geçici Yoksulluk.....	39
1.5.5.2. Kronik Yoksulluk.....	39
1.6. Yoksulluğun Sosyolojik Görünümleri.....	40
II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	50
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	50
2.1.1. Araştırmanın Amacı.....	50

2.1.2. Araştırmanın Önemi	51
2.2. Araştırmanın Problemleri	52
2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	53
2.4. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri ve Analiz.....	54
2.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar	54
III. BÖLÜM: BULGULAR.....	57
3.1. Sosyo-Ekonomik Göstergelerle Seyrantepe Mahallesi	57
3.2. Hanelerin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri	60
3.3. Göç Süreci ve Kent Yaşamı	72
3.4. Oturulan Konutla İlgili Bilgiler	89
3.5. Hayattan Beklenti ve Memnuniyet Durumu.....	93
3.6. Fotoğraflarla Göç ve Yoksulluk	96
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	110
KAYNAKLAR	114
TABLolar LİSTESİ.....	118
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	121
EKLER.....	122
Ek 1. Anket Formu	122
ÖZGEÇMİŞ.....
ORİJİNALLİK RAPORU

ÖNSÖZ

İnsan hayatında ekonomik, sosyal, kültürel, güvenlik ve siyasal faktörlerin etkisiyle gerçekleşen göç olgusu, Türkiye'nin de son yüzyıla damgasını vuran olayların başında gelmektedir. Türkiye'de 1950'lerde başlayan iç ve dış göçler, 1980'lere kadar zaman içinde hızlanıp, yavaşlamıştır. 1980'lerde başlayıp 1990'larda hız kazanan iç göç olgusunun önceki göç olaylarından farklı bir zeminde yer edindiği görülmektedir. Özellikle 90'lı yıllarda başlayıp 2000'li yıllarda da devam eden zorunlu iç göçün etkileri, yapılan sosyolojik çalışmalarla kendini göstermiştir.

Türkiye'de yapılan göçler sonucu, özelliklede kırsal ve kent nüfusu arasında ciddi değişikliklerin meydana geldiği görülmüştür. Kırsal nüfusunda azalma görülürken kent nüfusunun arttığı ve bu durumun ise daha çok Türkiye'de, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin güvenlik amaçlı yer değiştirmeye zorlanmasıyla etkili olmuştur. Meydana gelen bu göçler birçok kentte yoksulluğun ortaya çıkmasına, çarpık kentleşmeye, gecekondulaşma, istihdam, kültürel çatışma, kentlileşme vb. birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. 1990 sonrası iç göçlerle değişen Türkiye'nin özelliklede kent mekânlarında görülen, göçmenlerin, yeni kentlilerin, kent yoksullukları, yeni yaşam alanlarında karşılaştıkları her türlü sorun bugün araştırılmayı ve çözümlenmeyi bekleyen en önemli sorunlar arasındadır.

Çalışmanın ana ekseninde, Van ilinin Tuşba ilçesine bağlı, kent merkezine 5 km mesafesi olan Seyrantepe Mahallesi konu alınmaktadır. Çalışma 1990 sonrası Van'ın ilçe ve köyleri ve Van'a yakın illerden zorunlu göçle gelip Seyrantepe Mahallesi'ne yerleşen göçmen nüfusun, göç öncesi ve sonrası yaşamlarındaki değişimleri, kente uyum biçimlerinin yanı sıra göçmen nüfusun ekonomik, demografik, sosyo-kültürel ve mekânsal özelliklerinin yoksulluk bağlamında araştırılması amaçlanmaktadır.

Öncelikle lisans döneminden beri öğrencisi olmaktan gurur duyduğum ve her yönüyle örnek almaya çalıştığım danışman hocam Doç. Dr. Suvat PARİN'e bu çalışmamdaki katkılarından öte, hayatımın birçok alanında yol göstermesi ve yanımda olması sebebiyle müteşekkirim. Akademik hayata atılma isteğimden beni cesaretlendiren ve ufuk açıcı fikirlerini benden esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Zeki DUMAN ve Doç. Dr. Eren RIZVANOĞLU'na, çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Bütün yoğunluğuna rağmen çalışmamda değerli görüşlerini ve yardımlarını

benden esirgemeyen Sabahat ÖLÇER'e ve tez yazımı boyunca deneyim ve imkânlarını benimle paylaşan arkadaşım Yekbun ÖZAYDIN'a minnetim sonsuzdur. Tez yazma sürecim boyunca kahrımı fazlasıyla çekmiş ve “şu tez tez zamanda biteydi” deyip sevgilerini esirgemeyen, yalnız olmadığımı hissettiren can dostlarıma ve mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Son olarak bugüne kadar benden emeğini esirgemeyen, varlıkları bana her daim güç katmış değerli, canım geniş aileme, kıymetlim annem İnci KARTAL'a ve maneviyatını her zaman hissettiğim rahmetli babam Ali KARTAL'a sonsuz teşekkürler...

SONGÜL KARTAL

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Akt	Aktaran
Avm	Alışveriş merkezi
DB	Dünya Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
HIV	İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü
İşkur	Türkiye İş Kurumu
Km	Kilometre
OHAL	Olağanüstü Hal
PKK	Kürdistan İşçi Partisi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYP	Toplum Yararına Programlar
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
Vb	Ve Benzeri
Vs	Vesaire

GİRİŞ

Göç, en yalın tanımıyla yerleşik olduğu yerden, başka bir yere doğru meydana gelen yer değiştirme eylemidir. Göç insanlık tarihi boyunca var olmuş ve hala günümüz dünyasında devam eden insan hayatını büyük veya küçük çapta etkileyen en önemli eylemlerden biridir. Tarih boyunca insanoğlunu göçe sürükleyen birçok neden meydana gelmiştir. Aktif bir özelliğe sahip olan göçle, dünyada milyonlarca insan, doğal afetler, daha iyi yaşam koşulları, gerçekleşen adaletsiz gelir dağılımları, ekonomik, sosyal, dönemin siyasi olayları, savaşlar, sürgünler, otoritenin baskısı, güvenlik, mecburi iskânlar vb. birçok nedenden dolayı göç eylemini gerçekleştirmektedir. Ayrıca günümüzde göçe neden olan etkenler arasında, yoksulluk, istihdam olanaklarının yetersizliği, sosyal ve kültürel eksiklikler, kırım iticiliği kentin çekiciliği, sağlık imkânlarının yetersizliği, yetersiz eğitim olanakları, tarıma teknolojik aletlerin girmesi, ideal olan yaşam şeklini yaşama isteği, nüfus artışı, iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmeler sıralanabilir.

Göç, insanlık tarihi boyunca varlığını sürdüren bir olgudur. Bu kavram öncelikle belli bir nüfusun bir yerden başka bir yere doğru gerçekleştirdiği bir hareketlilik olarak bilinse de, coğrafik anlamda yer değiştirmeden çok daha kapsamlı ve köklü bir içeriğe sahiptir (Sağlam, 2006: 33-34). Göç ülkeler arası yapılabilirliği gibi ülke içinde de yapılabilir. Ülke içinde yerleşim yeri arasındaki ekonomik, siyasal, kültürel farklılıklar göç eden birey veya toplum üzerinde önemli etkiler meydana getirir. Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan iç göç hareketleri ile kırsal alandan kente doğru birçok değişikliğin meydana gelmesiyle birlikte birçok sorunda baş göstermeye başlamıştır. Kentleşme sorunu, gecekondulaşmanın ortaya çıkması, yerleşik kentli ile yeni kentli kabul edilen göçmen kesim arasındaki uyum sorunu ve bununla birlikte yaşanan gerilimler ile göçün sadece bir yer değişikliğinden ibaret olmadığını, toplumsal yaşam alanındaki değişikliği de içerdiğini göstermektedir.

Çalışmanın mahiyeti açısından göçün sürecini ve etkisini belirleyen, iki tür göçten söz edilmektedir. Bunlar; gönüllü ve zorunlu göçlerdir. Göç, gönüllülük ve zorunluluk açısından, göç sürecinin başlangıcı, nedenleri ve sonuçları bakımından farklılık göstermektedir. Gönüllü göç edenler, kendi istekleri doğrultusunda göç etme kararını almış göçün zamanını kendilerinin belirledikleri, hiçbir baskı ve zorunluluk

durumu olmaksızın ve genelde ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı taşınma kararı vermiş ve yine taşınacakları yeri kendi iradeleriyle belirlemiş kişilerdir. Gönüllü olarak göç edenlerden farklı olarak, zorunlu göç edenler, göç olayını istek ve iradeleri dışında gerçekleştirmiş kişilerdir. Zorunlu olarak göç edenler göç etme sürecini kendileri belirlemedikleri gibi gidecekleri mekânı ve orda onları bekleyen sosyo-kültürel, ekonomik ve psikolojik birçok sorundan bihaberdirler. Bu nedenden dolayı göç olayında göçün gönüllülük zorunluluk durumu göçün süreci, işleyişi açısından önemlilik arz etmektedir.

Mekânda yer değişikliğinin de ötesinde olan göç, gönüllü veya zorunlu şekilde göç etmiş her göçmen için yeni bir yaşam, yeni kültürel değerler, yeni bir kimlik, hayata farklı bakış açılarının oluşmaya başlaması ve bunun gibi birçok farklı değişikliklerden etkilenmeyi meydana getirir. Göç eyleminde önemli bir durum olan göçün gönüllük ve zorunluluk hali, göç eylemine karar vermede, göçün gerçekleşmesi ve sonucundaki bütün zaman diliminde farklılıklar göstermektedir. Gönüllü olarak göç edenler, göç sürecinde veya gittikleri yerde karşılaştıkları sorunları iradi olarak kabul edip sorunlarla biran önce baş etmeye başlarlar. Zorunlu olarak göç edenler irade dışı göç olayını yaşadıkları için göç sürecinde ve sonrasında karşılaşılan sorunlarla baş etme yönünden psikolojik olarak kendilerini hazır hissetmemekle birlikte, karşılaşılan sorunları çözmede, yeni kimliklerini benimseme ve göç ettikleri yerle uyum sorunu yaşamakla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Göç olumsuz etkileri açısından bireyler ve toplumlar üzerinde uzun ve derin etkiler bırakan toplumsal bir olgudur. Göç, göç edilen yerde, özellikle kırdan kente doğru yapılan göçlerde, kent yapısını etkilemekte ve etkiler genellikle olumsuz yönde olmaktadır. Kentin demografik büyümesi, gecekondu mahallelerinin ortaya çıkması, kentleşme ve kentlileşme sorunu, istihdam alanlarına dâhil olamayan vasıfsız işgücü, yerleşik kentli ile uyum sorunları, kamu alanlarından mahrum kalan eğitim düzeyi düşük aile büyükleri vb. birçok sorunla yeni bir toplum kesiti oluşmaktadır. Sorunları gibi kendilerinin de giderek büyüdüğü bu toplum kesiti; kent, ülke için büyük sorunların ana kaynağı olabilmektedir. Bu sorunların en etkililerinden biri olarak da yoksulluk ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yoksulluk daha çok yeterli gelir ve tüketimi sağlayamamaktan kaynaklı yoksulluk halini belirten durağan bir kavramdır. Bu kavramdan anlaşılacağı üzere

yoksulluk; fiziksel, ruhsal ve toplumsal bir engellilik hali olarak da bilinmektedir (Öztürk ve Çetin 2009: 2). Yoksulluk ekonomik olarak gelişmemiş ülkelerde değil aynı zamanda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yaşanan ciddi boyutlu bir sorundur (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 61).

Yoksulluk sadece elde edilen gelir ve kaynaklardan yoksunluk durumu değil, aynı zamanda gerekli olan temel insani ihtiyaçlardan da mahrum olmayı ifade eder (Temiz, 2008: 61). Yoksul, belirli ekonomik imkânlardan mahrumiyet durumu olduğundan, hayat koşulları ekonomik imkânlara sahip olan bireylere oranla önemli düzeyde farklılaşır. Dolayısıyla yoksul bireyler tüketim toplumunun tüketiminden faydalanamayan bireyleridir. Özellikle de bilginin ve bilimsel bilginin önemli bir yere sahip olduğu günümüzün modern dünyasında, yoksullar, eğitim olanaklarından, sağlık güvencelerinden ve çeşitli imkânlardan faydalanamadıkları için yaşadıkları toplumda normal kabul edilen bir yaşam düzeyine sahip olamamanın yanında kimi zaman var olandan en düşük seviyede fayda görenlerdir. Bu sorunlar dışında günümüzdeki ileri teknolojilerden de yeterli düzeyde yararlanmadıkları için yaşadıkları mekanlar da normalin oldukça altındadır. Her bakımdan yaşadıkları toplumda tehdit unsuru olarak görülen bu yoksul bireyler, yoksulluğun yükünü yaşamlarının her alanında çekmek durumunda kalırken ayrıca, üretimin artması ve çeşitlenmesi gibi nedenlerden de kaynaklı olarak bugün, düne göre daha yoksul bir hayat sürmektedirler (Aksan, 2009: 6-7). Özellikle kente göç eden, düzenli gelirleri olmayan, maddi durumu kötü, işsiz, çok çocuklu, sağlık güvenceleri olmayan ve tüm bu imkânsızlıklar altında yaşamlarını devam ettirmeye çalışan birey ve aileler için yoksulluk, içinde buldukları, yaşam şekli haline gelen ve geleceğe yönelik umutlarını azaltan ve genellikle varlığını kentin arka mahalleleri olarak adlandırılan kentin göç mekanlarında sürdürülmektedir.

Yoksulluk literatüründe yoksulluğun kentli karakterine ilişkin birçok tanımına rastlanabilmektedir. Zira günümüzde yoksulluk özellikle kentlerin problemi olarak ortaya çıkan, yine birçok kentli kurumca çözüm aranan toplumsal bir olgudur. Son 30 yıllık süreçte gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ve kentsel büyümenin oldukça hız kazandığı söylenebilir. Doğal nüfustaki artışın yanı sıra kentleşme ve kentsel büyümenin sonucunda kırsaldan gelen göçlerle kentlerdeki nüfus oranlarında ciddi anlamda artışların olduğu günümüz dünyasında, yoksulluk kavramının

kentlerde sorun haline gelmesi yaşanan hızlı büyümeyle de yakından ilgilidir (Aksan, 2009: 34).

Göç sürecinin en iyi görüldüğü yerler kentlerdir. Ayrıca kentler aldığı göçlerle kırsal yoksulluğun taşındığı mekânlar haline gelirken aynı zamanda kapitalist sistemin varlığını sürdürmesi için gerekli ihtiyaçlarından olan ucuz işgücü ve tüketimin de yoğunlaştığı mekânlar olmuştur. Bu durum kesintisiz bir şekilde devam etmektedir. Nitekim yaşanan bu sürecin en savunmasız kesimini çoğunluğunun göçlerle geldiği kent yoksulları oluşturmaktadır. Göç ile gelen kent yoksulları kent hayatında başta işsizlik ve enformel istihdam arasında sıkışıp kalarak bir takım eşitsizliklere yaşamakta ve sosyo-mekânsal olarak da dışlanma durumlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar (Tümtaş ve Ergun, 2014: 2).

Göç olayları genelde kırsal alanlardan kente ya da kentten kente yapıldığından göçün sonuçlarının değerlendirilmesi de kent mekânı üzerinden yapılmaktadır. Göç, özellikle yoğun ve plansız bir şekilde artış yaşadığı zamanlarda kentte ekonomik, sosyal, kültürel birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Göç kentte düzensiz ve çarpık kentleşmeyi de meydana getirir. Özellikle göç eden ya da göçe zorlanan birey veya toplum kentlerde konut sorununa yol açmakta konut yetersizliği ve ekonomik durumun elverişsiz olması göç edeni şehrin dış bölgelerine ya da düşük standartlı ucuz arazilerin olduğu alanlara yerleşmelerini gerektirmektedir. Kendi yaşam alanlarını kendi çabalarıyla inşa eden göçmen nüfus kentin dışındaki alanlarda kontrolsüz büyümeye yol açarken kentsel hizmetlerden de yoksun kalmaktadırlar.

Toplumsal yaşantıda meydana gelen değişiklikler ve bu değişikliklere hazırlıksız yakalanmadan kaynaklı yaşanan birçok olumsuzlukla beraber yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan göçmenlerin göç etme süreci ya yeni olumsuzluklar oluşturmakta ya da var olan olumsuzlukları daha da keskin bir hale getirmektedir. Göç ve yoksulluğu ya da daha geniş bir ifade ile yoksunluğu bu görüşten görmek mümkündür. Ayrıca zorunlu göçten kaynaklı sosyal hareketlilik genel itibarıyla yoksul/yoksun olma durumunu ortaya çıkarmakta ve bu hali derinleştirmektedir. Yaşanılan mekânın sosyo-ekonomik bakımdan yetersizliğinin yanında başka bir mekâna yeni yaşam şekli kurma çabaları yaşam koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Yaşanılan yeni alanda temel ihtiyaçlarda yaşanan sorunlar genel olarak tüm sosyal,

kültürel, ekonomik ve politik süreçlerin uzağında kalma ve bu süreçleri takip edememe durumuna da yol açabilmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2014: 6).

Göç, kentteki mekânsal farklılıkları derinleştirirken; ayrıca yoksulluğun mekânsal olarak artmasına da neden olmaktadır. Yapılan göçlerle yeniden şekillenen kentler yoksullukla birlikte yeni bir hal almıştır. Kentlere göç eden ya da göç etmek zorunda bırakılan yoksul göçmenler kentin eski yoksullarından farklı olarak yoksulluğun farklı bir yüzü olmuşlardır. Ekonomik, eğitim, sağlık, sosyal, yaşam kalitesindeki yetersizliklerden dolayı kendine yetemeyen ve yeni yaşam şekillerine yabancı, her türlü yoksunluğun içerisinde yeni yoksulluk şeklini göstermektedir.

Kentlerde özellikle kırsal alanlardan yeni göç eden eğitimsiz ve işsiz gruplar kentsel yoksulluğu yaşamaktadırlar (Güloğlu ve Es, t.y, s:5). Kentli yeni yoksullar, kendilerini geçindirebilecek temel ihtiyaçlardan yoksun, kentin sağladığı hizmetlerden diğer kentlilere oranla daha az faydalanan, kentin dezavantajlı ve fiziki koşulları kötü yerlerinde yaşayan, kentin tüketim ortamlarından mahrum kalan ve yaşam tarzı olarak geldikleri yerdeki yaşam şeklini kentte kurmaya çalışan gruplardır. Bu durumda kent çeperlerinde göçün yarattığı sorunların en başında ve en önemlisi olarak yoksulluk gelmektedir.

Kentin yeni yoksulları olarak anılan bu göçmen kesim, göçlerin yoğun bir şekilde yaşandığı son yirmi, yirmi beş yılın Türkiye'sinde önemli değişimler meydana getirmişlerdir. Yoğun bir şekilde gerçekleşen göçlerin sonucunda kentlerde ekonomik, eğitim, sağlık, konut vb. sorunlar dışında ayrıca yeni bir yaşam, yeni bir kültürle bu göçmenler kentin yeni sakinleri olmuşlardır.

Türkiye'nin metropol kentlerinin dışında büyük kentlerinde de, başta Mersin, Diyarbakır, Van, Batman olmak üzere, zorunlu göçün kattığı nüfus, kentlerde birçok sorunla birlikte yoksulluğu da beraberinde getirmiştir. Zorunlu ya da gönüllü göçlerin gerçekleştiği bu büyük kentlere özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Bursa gibi metropol kentlerde göç süreci ve sonrası için birçok akademik çalışma yapılırken Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki kentlere yapılan göçler ve göçün sonucunda meydana gelen yeni toplumsal yapı ve artan sorunlara ilişkin yeterli sayıda çalışmanın yapıldığı söylenemez.

Göç eyleminin ve kentsel yoksulluğun Van ilinde meydana getirdiği toplumsal sorunlar ele alınırken, göze çarpan en önemli sorun, bu sorunlar üzerine yapılmış detaylı araştırmaların eksikliğidir.

Bu çalışma, özellikle 1990 sonrası meydana gelen yoğun göçlerle Beyüzümü ve İstasyon mahallerinden ayrılıp mahalle olma özelliği kazanan Seyrantepe Mahalle'sinin, demografik, ekonomik, sosyo-kültürel ve mekânsal özellikleri üzerinden zorunlu göç ve yoksulluk ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Van ilinin Tuşba ilçe sınırları içinde bulunan Seyrantepe Mahallesi de, Türkiye'nin diğer birçok ilinde olduğu gibi göçle kurulmuş mahallelerden biridir. İlk zamanlar sadece düz bir arazi özelliğine sahip olan Seyrantepe; yoğunluğun daha çok 1995'lerde arttığı yıllarda köyden kente, kentten kente göçün etkisiyle kurulmuş, halkın yüzde doksanının ekonomik düzeyinin düşük olduğu, yaşam kalitesinin iyi olmadığı ve halkın çoğunun işsiz ve diğer az kesiminin de gündelik işlerde çalıştığı, yoksulluğun açık bir şekilde görüldüğü mahallelerimizden biridir. Bu mahalleyi incelememizdeki amaç; mahallenin nasıl göçle kurulduğu, halkın nereden ne şekilde ve ne için bu mahalleyi tercih ettiği, yoksulluğun mahalle halkını nasıl etkilediği, insanların bu süreçte kente adapte olma kentleşme, kentlileşme özelliğini nasıl benimsediklerini, mahallede mekân olgusunun nasıl olduğunu, göçün ve yoksulluğun Seyrantepe halkı üzerindeki etkisini araştırmak ve bunun sonucunda mahalle için ilgili yerlerden yapılacak olan iyileştirme çalışmalarının yapılmasına katkıda bulunmak ve daha önce Seyrantepe mahallesinde bu tarz bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Çalışma verilerinin toplamasında anket ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Seyrantepe Mahallesi kapsayacak şekilde toplamında 300 haneye anket uygulanmış ve hane bireyleriyle görüşmeler yapılmıştır. Ankette oluşturulan sorular, mahallenin yoksulluk ve göç profilini yansıtacak betimsel çalışmaya yöneliktir. Bu bağlamda örneklem grubunun demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini yansıtan anket sorularına yer verilmiştir.

Çalışmamız, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göç ve yoksulluk olguları değerlendirilmektedir. Bu kapsamda göç kavramına açıklık getirilmekte, aynı zamanda göç türleri, göçün sosyolojik görünümüne değinilmektedir. Aynı

bölümde, yoksulluk kavramı, yoksulluğun türleri ve yoksulluğun sosyolojik görünümleri anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi içerisinde yer alan araştırmanın amacı ve önemi, problemleri, evren ve örneklem, veri toplama teknik ve analizleri ve araştırmada karşılaşılan zorluklar hakkında bilgi verilmektedir.

Son bölüm olan üçüncü bölümde, araştırma alanının bağlı olduğu çalışma alanıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Araştırma alanında elde edilen veriler doğrultusunda ortaya çıkan bulgular ve değerlendirmeler yer almaktadır.

I. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç olgusu: Tanımlar ve Tartışmalar

Göç negatif ve pozitif sonuçlara sahip yönleriyle tüm toplumları ilgilendiren bir olgudur. Neredeyse insanlık tarihinden beri var olan ve bugünde varlığını devam ettiren bu olgu toplumları etkileyen önemli bir etkidir. Literatüre baktığımızda göçle ilgili birçok tanımlamaya rastlamak mümkündür.

Göç olgusu çeşitli yönleriyle farklı bilim dallarının ilgi alanına ve kapsamına girmektedir. Nitekim yer değiştirme olarak coğrafya, insan topluluklarının yeni ilişkiler öğrenmesi ve eski hayat tarzını yeni hayat tarzıyla değiştirmesi açısından sosyoloji, göç kararının nasıl verildiği açısından psikoloji, işgücünün yapısını, dağılımını ve mekânını değiştirmesi bakımından sosyal politika gibi bilim dallarının konusuna girmektedir. Farklı bilim dallarının içeriğine girmesinden ve her bilim dalının da kendi bakış açısından kaynaklanan farklılık, göç olgusunun tanımlanmasını güçleştirmekte belirgin ve ortak bir tanım oluşturmasını zorlaştırmaktadır (Başel, 2003: 6). Göç kavramı, farklı bilim dallarına ve kuramlara konu olması sebebiyle zengin bir literatüre sahiptir.

Göç, kişilerin ya da toplumların sembolik veya siyasi sınırların ötesine, yeni yerleşim yerlerine ve toplumlara doğru gerçekleştirdikleri kalıcı hareketi içerir (Marshall, 1999: 685). Göç, idraklerdeki değişim ile başlayan, mekânda yer değişikliği ile devam eden ve sonucunda varılan yere uyumla tanımlanan bir süreçler bütünüdür (Demirel, 2004: 7). Başka bir tanıma göre göç, gönüllü veya zorunlu olsun, sosyo-kültürel, ekonomik-politik ve toplumsal-çevresel faktörlerden kaynaklı daha iyi bir yaşam şekli sürmek/ sürdürmek için bir yerden başka bir yere doğru kalıcı ya da geçici olarak yapılan yer değiştirme hareketinin genel adıdır (Özyakışır, 2012:6).

Göç, insan hayatını derinden etkileyen toplumsal bir olgudur. Göç, sebepleri ve sonuçlarıyla bireylerin veya toplulukların kendi hayatları üzerinde yaptığı en önemli ve en etkili eylemlerden biridir.

Türk Dil Kurumu'na göre göç, kişi veya toplulukların ekonomik, toplumsal, siyasi vs. nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmesi, taşınma, hicret ve muhaceret (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlamıştır.

Genellikle iki yer arasında yaşanan nüfus değişimi sürecinde algılanan göç olgusu, bireysel ve toplumsal değişim süreçlerinin her aşamasında etkili bir durum olmuş ve birçok yapısal değişikliğin de neden ve sonucunu oluşturmuştur. Göç; coğrafik-mekânsal bir hareketliliğin yanında sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi yönleriyle de toplumun yapısını değiştiren demografik bir hareket olduğu bilinmektedir (Tümtaş, 2007: 1).

Göç, idari sınırın geçilmesi ile oturma yerini kalıcı ya da uzun veya geçici süreliğine değiştirmesi ve bu değişimin, kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası ve kırdan kente ya da kentten kıra herhangi bir ölçek veya yöne doğru meydana gelebilmekte olduğu belirtilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 308).

Bir üretim ya da bir yaşam şekli olan göçerlikle köyden köye, köyden kente veya kentten kente olan göç çeşitlerini birbirinden ayırmak gerekir. Aynı şekilde doğal afetler sonucu ortaya çıkan zorunlu göçler ile siyasal yer değiştirme politikaları sonucu ortaya çıkan zorunlu göçleri diğer göç çeşitlerinden ayırmak gerekir (Akşit, 1998: 23-24).

Sonuç olarak, göç olgusunun temelinde yer değiştirme eylemi vardır. Göçün nedenleri, sonuçları ve ortaya çıkardığı sorunları ile derinlemesine araştırıldığında göç olgusunun, çok yönlü bir özelliğe sahip olduğu görülmektedir.

Göç, farklı etkilerin insan zihninde yol açtığı istemli veya istemsiz güdülenmelerin, yaşadığın yerden başka bir yere gitme amacıyla harekete geçmesiyle başlar. Ve bu şekilde göç, bulunduğu mekândan ayrılma, başka bir mekâna konma, yerleşme ve gittiği yerde uyum ve bu yerle bütünleşme süreçlerini yaşamayla devam eder. Göçmenler tarafından göç ettikleri yere uyum tam anlamıyla gerçekleşmediği takdirde göç eylemi tam anlamıyla tamamlanmamış olur. Çünkü gittiği yere uyum sağlayamamış bu göçmenler potansiyel bir göçmendir ve buldukları ilk fırsatta yeniden yerlerini değiştirme girişiminde bulunacaklardır. Bundan dolayı ki dikkatlerin, özellikle göç sürecinin başlangıcına ve mekânda harekete geçmeden önceki davranış süreci ve durumuna odaklanması gerekir. Çünkü bu süreç yaşanmadığı takdirde, göç hareketi meydana gelmeyecektir. Bundan dolayı ki göç olgusunun eylem ve süreçlerinde öncelikle kişi veya ailenin davranışı yer almaktadır (Çakır, 2011:2).

Sosyolojik olarak göç olgusu; insan veya kitlelerin farklı nedenlerden ötürü zaman ve mekânda yer değiştirmeleri ile başlayan ve göç hareketinin gerçekleşmesinden sonra etkilerinin de devam ettiği süreçler bütünü olarak tanımlanır. Göçün itici nedenleri olarak görülen etkenlerin en önemlileri doğal ve toplumsal çevredir. Bu çevreler, kişilerin beklentilerini ve özellikle de ekonomik, kültürel ihtiyaçlarını karşılayamadığı takdirde göç süreci başlar. Bundan dolayı ki göç, öncelikle kişilerin veya kitlelerin bir yerden başka bir yere gitmeleri olarak tanımlanabilir ve bu yer değişikliği eylemi yakın mesafeli olabileceği gibi uzun mesafeli bir biçimde de olabilir (Çakır, 2011:2).

Göç, çok yönlü karaktere sahiptir. Toplumun toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilişkilidir. Göç, özellikle ülkelerin nüfus yapısında ve nüfuslarındaki nitel ve nicel yapıda önemli bir etkiye sahiptir. Göç ülkelerin veya kentlerin nüfuslarının gelişmesini sağlayabileceği gibi nüfuslarının azalmasına da sebep olacak gücü kendinde görmektedir (Es ve Ateş, 2004: 6). Göç olgusu nedenleri, süreci ve sonuçlarıyla, evrensel bir özellik kazanmıştır.

Göç eylemine ilk bakıldığında mekânda yer değişikliği olarak görülse de, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte göç edenlerin üzerinde büyük değişiklikleri meydana getirdiği yadsınamaz. Ekonomik, politik ve kültürel yapıların ve bu yapılarda yaşanan değişimlerin sonucunda meydana gelen göç, bu yapılar üzerinde önemli değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişimler kalıcı olabileceği gibi geçicide olabilmektedir. Birey yerleştiği yeri sevmeye, benimsemeye başladığı zaman karşılaştıkları değişimlere de adapte olmaya başlamaktadır, yerleştiği yerdeki değişiklikleri sorun olarak görüp benimsemeyen kitle ise değişikliklerle mücadele etme eğilimi içine girmektedir.

Göç olgusuna ilişkin tanımlara bakıldığında, bireylerin sürekli olarak yaşadığı yerden zorunlu olarak ya da beklentilerine cevap verebilecek yeni yerlere doğru gönüllü olarak gerçekleştirdiği bir hareketlilik olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen bu hareketlilik sonucunda hem yaşam koşullarında, hem de kültürlerinde değişimler gerçekleşebilmektedir. Endüstri ve sanayi sektörlerindeki gelişim, artan iş gücü ihtiyacı ve ailelerin ekonomik yetersizlikleri bu hareketliliğe ivme kazandırmaktadır (Bozan, 2014: 8).

Göçün nedenlerine bakıldığında, tarih boyunca insanoğlunu göçe iten birçok nedenden söz edilmektedir. Bunlarında başında ilk olarak ekonomik sorunlar gelir. Yoksulluk, işsizlik hala bile milyonlarca kişiyi yaşadığı yerden etmekte, siyasi koşullar geçmişte de bugün de çok fazla insanı göçe zorlamaktadır. Ayrıca toplu göçlere neden olan askeri çatışmalar, çevresel bozulmalar, yıkıcı depremler, can ve mal kaybına yol açan su baskınları vb. doğal afetler göçlere neden olmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 312).

Geçmişten bugüne kadar bireyleri ve toplumları göçe iten, göç etmelerine neden olan birçok etken vardır. Bu nedenler arasında günümüzde de en fazla görülen ekonomik nedenler, siyasi nedenler, tarıma teknolojik aletlerin girmesi, yaşam şartlarının sınırlılığı, plansız artan hızlı nüfus, gidilecek yerin çekiciliği, sosyal ve kültürel aktivitelerden yararlanma isteği, ulaşım olanaklarındaki gelişmeler nedenler arasındadır. Ayrıca günümüzde meydana gelen çevresel koşullardaki bozulmalar, çevrenin yaşamak için elverişliliğini yitirmesi ve başka yönetimlerin, sistemlerin baskısı altında yaşayamayacaklarına inananlarda göç hareketini gerçekleştirmektedirler.

Birey ya da toplum, birçok nedenden kaynaklı göç eylemini gerçekleştirir. Bu eylem ülke sınırları içinde (iç göç) olabileceği gibi, ülkeler arası, kıtalar arası (dış göç) da yapılabilir. Ancak bu nedenlere bakıldığında, bunları belli gruplar altında toplayıp nedenlerine değinilebilir.

İç göçler, kırsal alandan kırsal alana, kırsal alandan kente, kentten kentte ve kentten kırsal alana doğru gerçekleşebilir. Kırsal alandan kente doğru göçlere baktığımızda, genellikle kentin çekiciliği kırsal iticiliğinden söz edilir. Kent hayatının çekiciliği, kentin sağlık, ekonomi, eğitim açısından iyi olması, istihdam olanaklarının fazlalığı, ulaşım ve iletişim imkânlarının fazlalığı, kentte sosyal ve kültürel aktivitelerin olması vs. nedenler sıralanabilirken, kentin itici nedenleri olarak tarıma makilerin girmesi, toprağın parçalanması, hızlı nüfus artışı, ekonomik sıkıntılar, güvenlik sorunu, erken yaşta evliliklerin olması, kan davaları, ağalık sistemi vb. nedenler bireylerin göç etmelerine neden olmaktadır.

Türkiye’de iç göçün nedenlerine baktığımızda genellikle bunlar; tarım sektörüne teknolojik aletlerin girmesi, toprakların miras yoluyla parçalanıp yetersiz bir hale gelmesi, nüfustaki hızlı artış, yaşam şeklinin sınırlılığı gibi nedenler

sıralanabilir. Bunların yanı sıra kent yaşamındaki sosyal ve kültürel olanakların çekiciliği ve bunlardan faydalanma isteği, kentlerin iş imkânları bakımından daha cazip olması, haberleşme-ulaşım imkânlarındaki gelişmeler de gösterilebilir(Şen, 2010: 27).

Kırsal alanlarda daha iyi bir iş imkanı, daha iyi bir yaşam düzeyi, istihdam güvencesi, yüksek gelir, sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunma isteği, özellikle kırsal alanda tarımsal işçi talebinin azalmasının yarattığı işsizlik ve toprakların miras yoluyla bölünemeyecek ve bir aileye yetmeyecek duruma gelmesi gibi, temel ekonomik sebepler göçün, diğer bir sebeple iç göçün sebepleri arasındadır (Başel, 2003: 48).

Göç nedenleri olarak çok sayıda itici ve çekici nedenler sıralanmaktadır. İtici göçler de çevresel, demografik, ekonomik, siyasal sorunlar yer alırken, göçmen bireyleri göç ettiği yere çeken nedenlerin olduğu göçlerde ise yaşam koşullarını daha iyi yapabilmek için ekonomik olanaklar, bireysel güvenlik, özgürlük ve bağımsızlık imkanı, eğitim ve kültürle ilgili olanaklar gibi toplumsal fırsatlar sıralanmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 314).

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç eylemi, gerçekleştiği zaman nitekim birçok nedenler zincirinden dolayı gerçekleşir. Bu nedenler arasında günümüzde en çok görülen ekonomik sorunlar, işsizlik, tarıma teknolojik aletlerin girmesi, hızlı nüfus artışı, yoksulluk, siyasal koşullar, gidilecek yerin ekonomik, sosyal, sağlık, eğitim, ulaşım vs. yönlerden çekiciliği sıralanabilir. Ayrıca günümüz koşullarının da beraberinde getirmiş olduğu çevresel koşullardaki bozulmalar ve yeni sistemlerin yönetimi altında yaşayamayacağına inananlar da göç olayını gerçekleştirmektedirler (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 310).

İnsan hayatında göçü etkileyen birçok neden bulunmaktadır. Ekonomik sorunlar, sağlık hizmetlerinden faydalanamama, eğitim imkânlarının yokluğu, istihdamın olmaması bireyi göçe itme sebeplerindedir. Birey kendi hayatı veya ailesi için en iyi olanı, en ideal yaşamı yaşamak ister. Daha iyi bir yaşam isteği, gelecek kaygısı taşımadan hayatını sürdürmek vb. istekler göçü etkileyen nedenler arasındadır. Göçün zorunlu nedenlerine maruz kalan birey ya da topluluk ise yaşamak istediği yeri terk etmeyi istememekte, hali hazırdaki yaşamından memnun,

genellikle gideceği/ gönderileceği yeri bilmeyen ve göçe plansız, ani bir şekilde yakalanan kitlelerdir.

Göçün nedenleri arasında sayılabilecek diğer bir faktör ise, savaş, çatışma ortamı ve siyasal gerginliklerdir. Göçmenler yerleşim birimlerinde yaşanan ya da yaşanabilecek çatışmalardan uzak durmak amacıyla bazen istemli bazen de istemsiz bir şekilde göç eylemine karar verirler. Bunun yanında ayrıca deprem, sel vb. doğal afetler sonucu gerçekleşen göç hareketleri de görülmektedir (Tümtaş, 2007: 12).

Türkiye'ye baktığımızda iç göçün önemli bir nedeni de güvenlik olaylarıdır. Özellikle 1980 sonrası Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde meydana gelen güvenlik olayları yüzlerce insanın kitlesel bir şekilde göç etmek zorunda kalmasına neden olmuştur. Bu göçler, halkın iradesi dışında gerçekleşen, plansız ve ani bir şekilde yapılan zorunlu göçler olmuştur.

Özellikle 1980'lerin ortasından itibaren, Türkiye'nin metropol alanlarına ve yurtdışına doğru gerçekleşen bir göç dalgası söz konusu olmuştur. Kalkınmamışlık problemi ile iç içe yaşayan Doğu ve G. Doğu Anadolu Bölgeleri'nde son yıllardaki göçü tetikleyen en önemli sorunlardan birisi terör olgusu olmuştur. Bölgede, can ve mal güvenliğinden uzak ortam, güvenlik gerekçesiyle meracılık, yaylacılık ve hayvancılığın engellenmesi ile ekonomik açıdan zor durumda kalınması, köylerin terör örgütüne lojistik desteğin kırılması, operasyon için güvenli hale getirilmesi ve korunması mümkün olmayan alanların birleştirilmesi amacıyla OHAL Valiliği tarafından boşaltılması; geçici köy koruculuğu yapan köylülerin ya da kendilerine destek vermeyen köylerin terör örgütü tarafından boşaltılması gibi etkenler, bölgede yaşanan göçlerin en önemli nedenleridir (Öztürk, 2006: 77-78).

Belirtilmesi gereken bir durum da göç kararının alımı ile ilgilidir. Sosyal bilimciler genellikle bu kararın gönüllü olarak alındığı varsayımı üzerinden yorumlar yapmaktadır. Ama göç kararı bazı durumlarda gayri iradi olarak zorlama ve dayatmalar sonucu alınabilmektedir. Bu gibi durumlarda birey sosyo-ekonomik analizler sonucu göç kararı almaz, göç kararında asıl belirleyici olan "can güvenliği" dir (Tümtaş, 2007: 16). Genellikle ani bir şekilde gerçekleşen bu göçlerde bireyler yanlarına sadece üstlerindeki kıyafetlerle ve varsa taşınabilir değerli eşyalarıyla yola çıkmışlardır.

Göçün göç eden üzerinde, olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkileri de bulunmaktadır. İyi bir yaşam şekli, sosyo-kültürel imkânlardan faydalanma, daha iyi bir eğitim, sağlık koşulların elverişliliği gibi etkilerinin yanı sıra işsizlik, yoksulluk, kentleşme, kentlileşme ve psikolojik sorunlar gibi çok çeşitli sonuçları olmaktadır.

Göç süreci, göç edenler üzerinde köklü değişikliklere sebep olmaktadır. Göç eden bireylerin sosyal ve fiziki çevrelerindeki değişiklik, bu yeniliklere uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Zamanda ve mekânda toplulaştırma, meydana getirdiği filtrasyon tesiriyle bireyleri yaşayacağı topluluğa yeniden uyuma zorlayan ya da zorlamayan yer değiştirmeleri ayrıştırma olanağı yaratmaktadır. Böylece göç, bireyleri yeni bir topluluğa götüren ve dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunları ile karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme olmaktadır (Tekeli, 1998: 9–10).

Göç eyleminin gerçekleşmesin de birçok neden etkili olduğu gibi, eylemin sonucunda birçok sonuçta ortaya çıkmaktadır. Göçün olumlu sonuçlarına baktığımızda; kırdan kente göç etmiş birey veya ailelerin sosyo- kültürel olarak gelişimleri, aile biçiminin değişerek geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşmesi, geleneksel yaşam şeklinden modern yaşama geçiş, istihdam olanaklarının çoğalması, daha iyi eğitim koşulları, sağlık hizmetlerinden kısa sürede faydalanma, ulaşım ve haberleşmeden aktif şekilde yararlanma olarak sıralanabilir. Göçün olumsuz sonuçlarına baktığımızda ise; öncelikle göç veren yerlerde nüfusun ve işgücünün azalmasına, köylerin boşalmasına, üretimin azalmasına ve köyler için yapılacak sosyo-ekonomik yatırımların kaybına neden olmuştur. Göçü alan yer olarak kentlerde ise, plansız gelişen hızlı nüfus artışına, gecekondu mahallerine, altyapı sorunlarının artış göstermesine, konut sorununa, yoksulluğa ve kentleşme sorunlarına neden olmuştur. Göç edenin yaşadığı yerde kendi kültürünü ve kırdan yaşadığı yaşam tarzını kentte de devam ettirmeye çalışması ve bundan dolayı yerleşik kentli ile göçmenler arasındaki uyum sorununun ortaya çıkması da göçün olumsuz sonuçları arasındadır. Ayrıca bu durum ucuz işgücünün ortaya çıkması, enformel işlerin artması, kentlerdeki hırsızlık ve suç oranlarının artması ve sokakta çalışan çocukların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Göçler, göç veren yerde de göç alan yerde de çok farklı ve çeşitli etkiler oluşturmaktadır. Ama asıl etki göç alan yerlerde yaşanmaktadır. Hızlı kentleşme

birçok soruna yol açmaktadır. Bunlar; eğitim, sağlık, içme suyu, kanalizasyon, konut, kentsel ulaşım gibi altyapı ihtiyaçlarına ve çevre kirliliğinde artışın yaşanmasına yol açmaktadır. Bu durum, genelde kıt olan kaynakları daha da kötüleştirmektedir (Öztürk, 2006: 96).

Göçün kentlerdeki olumsuz sonuçlarından biride plansız bir şekilde gerçekleşen nüfus hareketleridir. Nüfus artışı, bireylerin dünya üzerindeki paylarını azaltan etkenlerden biri olduğundan yoksulluk olgusu üzerinde olumsuz etkisi olmaktadır. Nüfus baskısı, özellikle kentlerdeki olumsuz yaşam koşullarının nedeni olarak kentleri zorlamaktadır. Sahip olunan mekânın türü ve mekânın büyüklüğü gibi özellikler ve hane halkı içindeki kişilerin yaş, eğitim faktörleri yoksulluk oranıyla ilişkilendirilmiştir (Şenses, 2006).

Göç; kendisiyle birlikte kentsel yoksulluğu, kentleşme, kentlileşme ve plansız- düzensiz kurulmuş gecekondulu evlerinden oluşan mahalleler meydana getirmiştir. Göçlerle birlikte kentlerde plansız nüfuslanma, birbiri içine girmiş, herhangi bir planlama ve kentleşme olgusundan uzak konutlar ve kente alışmadaki adaptasyon sürecinde meydana gelen sorunlar vs. durumları kendinde getirmiştir. Göç eyleminin en yaygın nedenini maddi imkânsızlıklar meydana getirmektedir. Bundan dolayı göçmen kişiler hem yeni ve yabancı, hem de yoksuldurlar (Adaman ve Keyder, 2006: 8).

Göç konusu, kırsal kesimden kentte göç sorunu çerçevesinde ele alındığında yapısal değişimlerin, demografik farklılaşmaların, kültürel dönüşümlerin kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gidildikçe görülmekte, geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına doğru yönelen bu geçiş süreci sonunda ortaya yeni toplum biçimleri çıkmaktadır. Gecekondulaşma kentleşme ve kentlileşememe ve yoksulluk gibi olgular bu sürecin sonucu olarak belirmektedir (Akgür, 1997, 42).

1.2. Göç Türleri

Bir olgu olarak göçün incelenmesinde karşılaşılan en önemli güçlülüklerden biri türlerini ayırt etmektir. Göç tanımlarından yola çıkarak mesafe ve uzaklık, akım yönüne ve irade esaslı olmak üzere göç türü ortaya çıktığından göç türlerini birbirinden ayırt etmek gerektirmektedir. Bu anlamda göç türleri temel noktalarda

birbirinden farklılaştıkları, birtakım kriterlere göre göç edenlerin nitelikleri değiştiği söylenebilir (Biçim, 2012, s: 39).

Özcan, göç türlerini geçici göçler (mevsimlik, günlük ve kısa dönem), transferler (tayin ve görev nedeniyle), uzun dönem göçleri (iş/çalışma nedenleri, iskân ve çeşitli nedenlerle göç ettirilenler ve hayat boyu göçmenler), göçmen olmayanlar (hiçbir zaman göç etmeyenler ve potansiyel göçmenler) diye dört kategori içinde vermektedir (1998: 82–83).

Göçler kapsam, içerik ve nitelik bakımından sıralandığında; mevsimlik göçler, sürekli- geçici göçler, zorunlu-gönüllü göçler ve emek göçü iç göçü oluştururken, işçi göçü, beyin göçü, mübadele göçü, siyasal ve sosyo ekonomik göçler de dış göçleri oluşturmaktadır (Naz, 2015: 19).

Göç olgusu tanımlanırken dikkat edilmesi gereken unsurlardan biride, göç türlerinin sınıflandırılması ve ayrıca bu tür sınıflandırmalara sebep olan temel etkenlerin göçe etki etme gücüdür. Göçler, göçe karar verme aşamasında gönüllü ve zorunlu göçler olarak ikiye ayrılmaktadır.

İnsanlık tarihiyle birlikte var olan göçlerin çeşitli zamanlarda, farklı şekilleri görülmüştür. Zorunlu göç kapsamında uluslararası düzeyde, günümüzde de tamamen yasaklanmış olan köle ticareti önemli bir yer tutmaktaydı. Bu nitelikteki göçler, hem zorunlu hem de uluslararası nitelikleriyle ön plana çıkmaktadır. Ulusal düzeyde kalan diğer zorunlu göç uygulamaları ise siyasi ve ekonomik nedenlerle olabilmektedir. Özellikle, gerekli işgücünün sağlanamadığı durumlarda zorunlu çalışma uygulamaları göçe neden olmuştur. Siyasi karışıklıklar ise bazı bireylerin veya kitlelerin yerleşim yerlerini değiştirmesi şeklinde göçe yol açmıştır. Göçler, genellikle, savaş ve siyasi krizler sonrası ‘zorunlu kimlikleriyle’ boy göstermektedir (Başel, 2003: 27).

Göçte temel özellik gönüllü yapılmasıdır. Bu göçler, çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Gönüllü göçleri meydana getiren temel sebepler: ekonomik, sosyal ve kültürel olabilmektedir. Gönüllü göçlerde kişiler göç kararını kendileri vermektedir. Her ne kadar göçe zorlayan sebepler varsa da bireyi tek ve ailesiyle göçe zorlayan fiziki herhangi bir zorlama yoktur. Birey kendisi ve ailesine iyi bir gelecek sağlamak için ekonomik durumunu düzeltmek ve daha iyi sosyal şartlarda

yaşamını sürdürebilmek amacıyla göç etmek de ve göç ettiği yeri kendisi belirlemektedir (Başel, 2003: 28).

Gönüllü ve zorunlu göçlere baktığımız zaman, gönüllü göç; bireyin ya da toplumların kendi iradeleriyle, hiçbir baskı ve zorlama olmadan buldukları yerden başka bir yere doğru gerçekleştirdikleri yer değiştirme olayıdır. Zorunlu göç ise; göçmenlerin iradeleri dışında yaşam alanlarından zorunlu bir şekilde, ellerinde olmayan nedenlerden dolayı ayrılmak zorunda bırakılmasıdır. Örneğin; devletlerin ekonomik, güvenlik ve benzeri konularda aldığı kararları uygulaması sırasında nüfusta meydana gelen hareketlilik zorunlu göçü meydana getirmektedir. Zorunlu göç bireylerin irade dışı, plansız bir şekilde gerçekleştirdiği /gerçekleştirmek zorunda bırakıldığı göç türlerindedir.

Göç olgusunun yönüne göre yapılan sınıflamalar da göçler, içgöç ve dışgöç olarak ikiye ayrılmaktadır. İçgöçler bir ülkenin sınırları içinde, dışgöçler ise ülkenin sınırlarını aşarak (bu göçler her iki yönde de olabilir, ülke sınırlarının içinden dışarıya ya da ülke sınırlarının dışından içeriye doğru) gerçekleştirdikleri nüfus hareketleridir (Sevim, 2000: 58).

Dış göç, göç yoluyla bireylerin iş bulmak, daha iyi şartlar içinde çalışmak ve kendileri için, aileleri için daha iyi yaşam imkânları sağlamak amacıyla iki ülke arasında yer değiştirmesi (Börtüçene 1966; Akt: Sağlam 1985:6) olarak gerçekleşmektedir. Diğer bir tanımla dış göç, ulusal sınırlar dışında, yani bir ülkeden başka bir ülkeye yerleşmek veya oralarda çalışmak amacıyla, gönüllü ya da zorunlu şekilde yapılan ve genellikle de uzun süreliğine gerçekleşen göç hareketidir (Tümtaş, 2007: 8).

İç göç, ülke sınırları içinden bir yerden başka bir yere doğru yapılan, gönüllü veya zorunlu şekilde gerçekleşen göç etme şekli olarak tanımlanır. İç göçlere bakıldığında genellikle bu göç çeşidi gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru, kırdan kente, küçük yerleşim yerlerinden büyük yerleşim yerlerine ve oturmamış, düzensiz ortamlardan oturmuş, düzenli ortamlara doğru bir özellik göstermektedir (Tümtaş, 2007: 8).

İç göçler genel itibariyle geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere, kırsal alanlardan kentsel alanlara, küçük yerleşim alanlarından büyük yerleşim alanlarına

ve istikrarsız ortamlardan istikrarlı ortamlara doğru yönelen bir nitelik taşımaktadır (Tümtaş, 2007: 8).

Göç olgusu üzerinde yapılmış sınıflandırmalar göz önünde bulundurularak önemli türler şöyle sıralanmaktadır.

1. Mekân üzerine yapılmış sınıflandırmalar: Bir coğrafi alandan diğerine yapılan mekânsal hareketliliği ifade eder. Bunlar; Kıtalar Arası, Uluslar Arası, Eyaletler Arası, Yerel, Kırsal alandan kırsala, Kırsal alandan Kentte, Kentten Kentte ve Kentten kırsal alana yapılan göçlerdir.
2. Zaman üzerine yapılmış sınıflandırmalar: Nüfusun bir bölgeden diğerine zaman esaslı hareketidir. Bunlar; Uzun Dönemli, Dönemsel ve ya Mevsimlik, Kalıcı, Yarı-Kalıcı, Geçici, Düzensiz ya da Tesadüfi, Günlük ya da Sarkaç tipi göçlerdir.
3. Hacim üzerine yapılmış sınıflandırmalar: İnsanların bir bölgeden diğerine olan oransal düzeyindeki hareketidir. Bunlar; Büyük, Orta ve Küçük Ölçekli göçlerdir.
4. Şekil üzerine yapılmış sınıflandırmalar: Göçün yalnız, aile, akrabalar ya da arkadaşlar olduğunu göz önünde bulundurularak yapılmış bir sınıflandırma olduğundan Bireysel ve Aile göçü olarak ayrılmaktadırlar.
5. Çeşitli yönler üzerine yapılan diğer sınıflandırmalar: Bunlar da Beyin göçü ve Mülteci Göçü, Zorunlu ya da İstek dışı (İrade dışı), Gönüllü ve İş Göçü olarak sınıflandırmalar içerisinde yer almaktadır (Ersoy - Şengül, 2002: 26–28).

Yapılan göç türlerine göre araştırma alanı olan Seyrantepi Mahallesi'ne bakacak olursak; mekânsal olarak kırdan kentte ve kentten kentte (Van'a bağlı ilçe ve köylerden aynı zamanda Hakkâri, Şırnak, Bitlis, gibi yakın illerden), zamansal olarak kalıcı ve ya yarı-kalıcı, hacimsel olarak orta ve küçük ölçekli, şekilsel olarak bireysel değil aile, akraba, köyçe veya aşiretçe gibi şekillerde görülmektedir. Çeşitli yönler üzerine yapılan diğer sınıflandırmalara göre ise zorunlu ya da istek (irade) dışı göç olarak değerlendirilebilir.

1.3. Göçün Sosyolojik Görünümleri

En yalın tanımıyla yer değiştirme eylemi olan göç, insan hayatını derinden etkileyen toplumsal bir olgudur. Sebeplerinden, sürecine ve sonuçlarına dair uzun ve etkili bir süreç olan göç hala bile güncelliğini koruyan sosyolojik bir olaydır.

İstemli ya da istemsiz (mecburi) bir şekilde yapılan göç insanın kendi hayatı üzerinde yaptığı en önemli ve en etkili eylemlerden biridir. Bireyin tek başına yapabileceği gibi toplu bir şekilde de yapılan göç yeni bir mekân, yeni insanlar, yeni bir yaşam şekli ve yeni umutlardır. Göç eylemi, göçmenin kendi iradesiyle de irade dışı da yapılmış olsa bireyin hayatında büyük değişikliklere yol açmaktadır. Bulunduğu yerden ayrılma eylemi insan hayatında her ne sebeple olursa olsun büyük cesaret isteyen bir eylemdir. Çünkü gidilen yerde göçmenin neyle karşılaşacağı çoğu zaman belli değildir.

Göç eylemi tek başına da toplu bir şekilde yapılmış olsa da sadece göç eden bireylerde değil toplum üzerinde de önemli değişikliklere neden olmaktadır. Göç edenin göçü gerçekleştirdiği yerden tutunda göç ettiği yere, göç sürecinde yaşadıkları gittikleri yeri değiştirme ve sonrasında buldukları yeni yaşam alanına uyum sağlama, yaşadıkları bütün değişiklikler de kendileri etkilendikleri gibi toplumu etkileme ve yeni bir dönüşüme neden olmaktadır.

Göç, göçe karar verme, göç etme süreci ve göçten sonra meydana gelen değişimlerle sosyolojide önemli bir olgu olarak yerini alır. Göçmen kitleler, sadece gittikleri yeri değil ayrıca göç edip geldikleri yerde de büyük değişimlere neden olmuşlardır.

Göç sonuçlarını göçü veren yerleşim birimi açısından değerlendirdiğimizde özellikle sosyal, kültürel ve ekonomik bir takım değişikliklerin yaşandığı gözlenmektedir. Göçlerin etkisi ilk başta göç veren yerleşim yerinin ekonomik yapısı üzerinde görülmektedir. Göç sonucunda göç veren yerleşim yerindeki nüfusun faal kesimi (genç nüfus) gitmekte ve gelişmiş bölgelere doğru işgücü akısı sağlanmaktadır. Bu durum göç veren yerleşim biriminde yaş, cinsiyet, medeni durum, doğum oranları gibi demografik yapının değişmesine sebep olmaktadır. Genç ve verimli nüfusun başka bir yerleşim birimine göçü ile üretimde daha az girişimci, daha az dinamik kesim kalmaktadır. Bu olgu sonucunda göç veren yerleşim birimlerinin gelişme hızları düşmektedir. Gelişme hızı düştükçe göç artmaktadır.

Özellikle göç kentten kente gerçekleştiği zaman sermayenin yer değiştirmesi de görülmekte ve göç veren yerleşim birimi ile göç alan yerleşim birimi arasında dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bu durum göç veren yerleşim birimini görece geri bırakmakta ve göç veren bazı yerleşim birimlerinde yoksulluğun kronikleşmesine neden olmaktadır (Tümtaş, 2007: 51).

Göç veren yerler özelliklede toplu göçler karşısında birçok olumsuz sonuca mahkûm edilmiştir. Nüfusun azalması, zorunlu göçler karşısında bazı köylerin komple boşaltılması kırdaki nüfus sayısının azalmasına ve böylece kalkınmanın önlenmesine de yol açmıştır. Göç, göç veren yerler açısından üretimin düşmesine, işgücünün azalmasına, bölge için yapılacak yatırımların atıl kalmasına ve kırdaki dinamik üretim faktörünün yitirilmesine yol açmıştır. Göçün sonuçlarından biri olarak ta, kırdaki çalışan, üreten genç nüfusun kente göç etmesiyle bir üretim yeri olan köylerin genelde yaşlı nüfusun tek başına kalmasıyla bir tüketim yeri haline gelmesidir. Zorunlu olarak göç etmiş kitleler içinse, arkalarında bıraktıkları yerleşim yerleri adeta bir viraneye dönmüştür. Çünkü buralarda toplu bir göç yaşandığı için geriye kimse kalmamış, gidilmesi yasak olan bu bölgeler kendi kaderleriyle baş başa bırakılmıştır.

Nitekim göç aktif ve verimli kesimi götürmekte, gelişme hızı düşmekte, gelişme hızı düştükçe göç hızlanmakta ve bu süreç bir kısır döngü halini almaktadır. Ayrıca göçle birlikte sadece üretim faktörü değil, aynı zamanda, tüketim faktörü olan insanın göçü göç veren yerlerin Pazar açısından göreceli olarak avantajını kaybetmesine neden olmaktadır (Tekeli, 1998: 16).

Göç ettikleri yeri terk edip gelen göçmenler, göç ettikleri yerde nüfusun azalmasına sebep olmuşlardır. Özellikle kırsalda göç edilen yerin, nüfus sayısındaki azalmadan dolayı bir yandan bu yerler fiziki açıdan viraneye dönerken, diğer yandan göç edilen yerdeki sosyo-kültürel yapı ve ilişkilerin değişim yaşamasına neden olmuştur.

Göçün önemli diğer bir etkisi ise, göç alan yerlerin göçten etkilenmesi ve göçmen üzerindeki etkileridir. Göçle yeni bir mekâna yerleşen insan, bir taraftan yeni mekâna alışmaya ve bu mekânda kendisine alan açmaya ve yer tutmaya çalışırken diğer taraftan hayatta kalma, yok olmama, sahip olduklarını (maddi manevi) kaybetmeme çabası içerisine girmektedir. İnsanı dinamik bir hayat yaşamasını

zorunlu kılan bu tür süreçler, insanın ayakta kalabilme, var olma veya kazanabilmek için çok yönlü bir iktidar savaşımına dâhil olmasını da beraberinde getirmektedir. Göçmenler, göçtükleri yerdeki toprak, şehir ve siyaset başta olmak üzere hemen her şeyi iktidar aracı veya engeli olarak görmektedir (Cengiz, 2010: 188). Göçmenler bu şekilde yerleştikleri yeni mekânda doğal ve yapay çevrede büyük değişimlerin oluşumuna neden olmaktadır.

Göçmenler göç edip geldikleri yerler üzerinde değişikliklere sebep oldukları gibi göçün sonucunda yerleştikleri yeni mekânlarda da değişiklikler meydana getirmişlerdir. Yeni bir kimlik, yeni bir yaşam şekli kazanan göçmenler yaptıkları göçten olumlu ya da olumsuz şekilde büyük oranda etkilenmişlerdir. Göç edenler açısından yeni yer; yeni bir yaşam şekli, yararlanacağı olanakları artırma, sosyo-kültürel hareketliliği sağlamak gibi olumlu sonuçların yanı sıra ekonomik sorunlar, işsizlik, geldikleri yere adapte olamama ve bütün bunlardan dolayı meydana gelen sosyolojik sorunlar gibi çeşitli pahaları olmaktadır.

Göç eylemi, göç edenlerin hayatında kalıcı değişikliklere neden olur. Göç edenlerin sosyal ve mekânsal çevrelerinin değişmesine, farklı bir hayatı yaşamaya başlamalarına ve bu yeniliklere adapte olma sorununu da beraberinde getirir. Çünkü göçmen, göç ettiği yer hakkında neredeyse ya hiç ya da az bilgiye sahiptir. Yeni bir yaşam şekli, yeni insanlar, hayatın devamı için yeni istihdam ortamı, belki hiç yaşanmamış ve hiç görülmemiş kültürel ve sosyal etkinlikler vb. zaman ve mekânda meydana gelen yeni değişikliklerin tesiriyle göçmen yaşayacağı yeni ortama, topluluğa uyum içinde olmaya çalışmaktadır. Böylece göç, bireyleri yeni bir hayata yeni bir topluluğa götüren ve dolayısıyla yeni yaşantıya uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya getiren etkili bir yer değiştirme eylemi olmaktadır.

Akım yönü açısından en fazla görülen göçler kırdan kente göçler ve kentten kente göçlerdir. Her iki göç türünde de göçü alan yerleşim birimi kentlerdir. Dolayısıyla, göçün, göçü alan yerleşim birimine etkileri bir nevi göçün kente etkileri çerçevesinde irdelenecektir. Göçün, özellikle kontrolsüz biçimde yaşandığı dönemlerde kentin sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve yönetsel yapısına etki etmektedir (Tümtaş, 2007: 53).

Göç alan yerler açısından en önemli etkilerden biri yerleşilen yerin coğrafi açıdan büyümesi ve bu yerlerin nüfusun da miktar ve niteliğin değişmesidir. Bu

nedenden dolayı kentlerde düzenli ya da düzensiz kentleşme durumuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Kentleşme konusu göç olgusuyla iç içe girmiş bir konudur. Göçün genel ve en bilinen sonuçlarından biri, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelerdeki kentleşmenin aksine, tek merkezli bir kentleşme olgusunu ortaya çıkarmasıdır (Başel, 2003: 51).

Kentleşme, göçmenlerin tutum ve davranışlarında meydana getirdiği değişim, kent yaşamını benimseme, kent kültürünü içselleştirme, kente ayak uydurma kentlileşme sürecini oluşturur. Kentlileşme, kentlerde nüfusun sayı olarak büyümesinin yanı sıra nüfusun etkinliğinin de kente uygunluğunu gerektirmektedir.

Diğer bir husus, kentleşmenin salt bir nüfus birikmesi olarak algılanamayacağıdır. Kentleşme fiziki, sosyal yapı ve bu sosyal yapı içerisinde kendine has ekonomik ilişkilerinin farklılığıyla bir bütündür. Salt sayısal ağırlık değil, aynı zamanda nitelik içeren bir kavramdır (Başel, 2003: 54). Bunun içindir ki göçler kentleri sadece fiziki olarak değil, ekonomik, sosyal ve kültürel birçok açıdan da etkilemektedir.

Türkiye’de kentleşme olgusuna baktığımız zaman, genelde göçler kırdan kente olduğu için, Türkiye’deki kentleşmenin sanayiye dayanmadığı, göç eden kitlenin hizmet ve sanayi sektöründe iş potansiyellerinin düşük olduğu, işi bilmedikleri, kentteki istihdam ortamlarının geldikleri yerle özdeşleşmediği görülmektedir. Ayrıca kentin yapısının değişikliğe uğradığı, fiziki plansızlığın meydana geldiği ve gecekondulaşmayla da beraber köy kültürü kentlere taşınmaktadır. Böylece kentleşme olgusunun önünde büyük sorunların meydana geldiği görülmektedir.

Göç edenler, göç sırasında göç etmeden önceki yerleri etkiledikleri gibi geldikleri yeni mekânları, kentleri de etkilemektedirler. Göç, kentin hali hazırda bulunan nüfusunun plansız, hızlı bir şekilde artmasına, kentte yeni yerleşim yerlerinin oluşmasına ki genelde bu yerleşim yerleri; kentin kenar mahalleri olarak anılan, kentin ucuz arazilerinin ve ucuz evlerin olduğu ya da devlet hazinesi olarak geçen arsalarla göçmenlerin bir gecede kurdukları, derme- çatma yapıların, gecekonduların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum kentin yapısının değişmesine, hızlı nüfus artışına, kent için yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına, çarpık

kentleşmeye, kentin sorunlarının çoğalmasına ve hali hazırda olan altyapı sorunlarının artmasına neden olmaktadır.

Köyden kentlere özellikle büyük kentlere göçün artması, kentin hazır olmayan her türlü alt-yapısı nedeniyle kente yabancı, kentleşme döngüsü içine girmiş bu durumda ne tam köylü kalabilmiş nede tam anlamıyla kentli olabilmiş bu “yeni kentliler” yabancı olma durumuyla baş başa kalmışlardır. Sanayileşmeye dayalı iş kollarında iş bulamayan yeni kentliler, işsizlikle karşı karşıya kalmakta, bu durumda sosyal güvencesi olmayan düşük geliri, enformel işlere yönelmektedir. Göçmenler kırdan getirdikleri düşük eğitim seviyesinden dolayı, kentteki işleri bilmeme bu işlere yaktın olmama onların kent hayatında uyum problemleri yaşamalarına neden olmaktadır. Böylece sanayileşmiş Batı kentlerinden farklı olarak Türkiye kentlerinde göçmenler, bir kentlilik bilincinden öte, göçten önceki yaşam şekillerini, kültürlerini devam ettirme eğilimindedirler.

“Yerleşik kentli” olmadığı ya da olamadığı gerçeği, göçmenin kendisi ve göçmen olmayanlar tarafından bilinen bir gerçeklik olmakta, göç yoluyla ve doğumla kentteki nüfusu artan kır kökenli göçmen, var olan kent kültürü içerisinde erimeyerek, modernleşmeci kuramcılarının beklentilerini boşa çıkartmış ve “kentin köylüleşmesi” tartışmaları gündeme gelmiştir (Erman, 1997: 303–304).

Kentlileri en çok yadırgatan göç türü “köylü” göçü olmuştur. “köylüler”, kente gelişlerinden yerleşmelerine, konut edinme biçimlerinden yaşama alışkanlıklarına ve yaptıkları işlere kadar “sorun” olarak en çok gündeme gelen grubu oluşturmuştur. 1980’lere kadar kamuoyunu, kentle ilgili kamu kurumalarını ve akademik çevreleri homojen bir grup olarak düşünülen “köylüler”in kentle bütünleşmesi sorunu meşgul etmiştir. Kentte yaşanan her sorunu köylü göçüne ve “köylüler”in kente uyum sağlayamamalarına bağlamakta neredeyse bir alışkanlık haline gelmiştir (Erder, 1996: 11-12).

Kırdan kente göç eden bireylerin kent hayatına uyum sağlayacak donanımlara sahip olmadığı gibi, göç edip geldikleri yeni yaşam alanlarını tanımamakta ve bu yerlerde uyum sorunu yaşamaktadırlar. Bu nedenle ki göç eden bireyler kendi uyum yöntemlerini oluşturmak zorunda kalmaktadır. Bu süreçte farklı şekillerde etkisi olan patronaj ilişkisi oluşturmaktadır. Bu ilişki içinde patronaj, onlara çeşitli ekonomik, sosyal, siyasal faydalar sağlamıştır. Bu ilişkinin ilk aşaması ailenin en yaşlısı

başkanlığında aile- akraba işbirliği; ikinci olarak, kent hayatına daha önce yerleşmiş daha kapsamlı ve örgütlü patronlar ve hemşerilerden oluşabilen bir patronaj; üçüncüsü ise siyasal parti temsilcileri aracılığıyla daha geniş kapsamlı siyasal parti patronajı ve nihayet Türkiye’de yaşanan siyasal tıkanma neticesinde yaşanan cemaat patronajı oluşturmaktadır (Kıray, 1998: 185-187). Göçmen kesim için kente ilk tutunma yöntemleri bunlar olmuştur. Bu yollar zamanla ihtiyaca cevap veremediği için yerini bir diğerine bırakmış ya da tamamen etkisini kaybedip bitmiştir.

Köylü nüfusun kente gelmesi ve emeğini arz etmesi ve hatta iş bulması, onun kente uyumu için yeterli olmamaktadır. Bunların kente uyum sağlaması için kültürel bir değişim geçirmesi, kentli yaşam kalıplarını benimsemesi, kentin fırsatlarını değerlendirebilmesi gerekmektedir. Bu hemen gerçekleşecek bir olgu değildir. Birkaç nesil gerekmektedir (Tekeli, 1998: 17).

İnsan hayatı üzerinde etkili ve zor bir eylem olan göçü gerçekleştiren göçmenler hali hazırda zaten zor olan bir eylemi gerçekleştirdikleri yetmezmiş gibi geldikleri yerde karşılaştıkları sorunlarda cabası olmuştur. Özellikle kırdan kente gelen göçmen daha önceki yaşamından farklı bir yaşam şekli, farklı bir işleyiş, farklı bir düzenle karşı karşıya kalmıştır. Eldeki avuçtakinin yetersizliğinden kentin kenar mahalleri sayılan yerlerde kendilerine yerleşecek yer arayan göçmen kesim, kalabalık nüfusuyla ve kırdan gelmişliğin verdiği yol yordam bilmez, işten anlamaz halleriyle kentte tutunmaya çalışmışlardır. Ekonomik durumun yetersizliği ve şehirde iş bulamamanın verdiği durumla daha da yoksullaşan göçmen kesim bu seferde hayatta tutunmak için ya enformel işlere ya da gayri resmi işlere yönelmiştir. Şehrin sosyal ve kültürel yaşamına yabancı olan bu göçmen kesim bir yandan önceki yaşam şeklini devam ettirip diğer yandan da şehrin düzenine ayak uydurmaya çalışan/ çalışmak zorunda kalan ve çoğu zaman da uyduramayan kentin yeni sakinleri olarak kentte varlığını devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Kentin çevresindeki kırsal alanlara tamamen kendi çabaları, kendi kaynakları, kendi ilişkileriyle yerleşen köylüler, uzun bir süre, kentin merkezindeki grupların erkekleri için “ucuz ve uysal işçi”, kadınları için eğitime muhtaç “ucuz hizmetçi”, politikacıları içinse kendilerine dokunulmadığı sürece oylarını esirgemeyen seçmenlerin “depo”su anlamına geldi (Erder, 1996: 12).

Toplumu, bir arada tutan ortak sosyo-kültürel değerler vardır. Fakat bu ortak değerlerin yanı sıra, aynı ülke sınırları içinde ayrı yörelerde yaşayan bireyler davranış şekilleri, gelenek ve göreneklere ve farklı kültürel değerlere sahiptir. Kentte yaşayan biriyle, kırdan yaşayan birinin değerleri birbirinden farklıdır. Bundan dolayı ki kırdan göç edip kente gelen birey sahip olduğu bu farklı değerleri de beraberinde getirir. Bu nedenle birey, sahip olduğu değerlerle kentin değerlerini kimi zaman uzlaştırmakta, çoğu zaman da uzlaştıramamaktadır. Bütün bunların sonucunda kendilerine ait bir kültür şekli oluşturmaları toplumun sahip olduğu değerleri de yozlaştırmaktadır. Böylece hem kırdan hem de kentin değerlerini benimsemeyen bir kimliksiz kültür topluluğu oluşmaktadır (Es ve Ateş, 2004: 19).

Kente göç eden “köylüler”, kente geçirdikleri süre içinde, hem kendileri değişmişler hem de kenti değiştirmişlerdir ve kentin iş piyasası da, konut piyasası da, yerel siyaset yapısı ile kentsel kurumlarda bu değişimden nasiplerini almışlardır. Kentte önce yerel politik aktörlerde, daha sonra ise kentteki gruplaşma ve toplumsal eylemlerde gözlenen değişimler, kent yaşamındaki toplumsal çeşitlenmenin ve farklılaşmanın, “kentlilik-köylülük” ekseninden uzaklaştığını ve yeni boyutlar kazandığını göstermeye başlamıştır. Kente göç edenlerin yeni hayatları köylerinden taşıdıkları kültürel özellikleri, kente yaşadıkları deneyimlerle, büyük ölçüde yeniden biçimlenmiştir. Bu etkileşimin sonucunda da, eskisinden çok farklı nitelik taşıyan “yeni kentliler” denilen gruplar ortaya çıkmıştır (Erder, 2006: 12-13).

Kente göç eden bireyler kırsal alanla bütün bağlarını kesmese bile artık kendisi bir kentlidir. Konular hakkındaki düşünce ve davranışları değişmekte, yeni bir çevreye girmekte ve yeni bir toplumsal konuma sahip olmaktadır. Kente göçün sonucunda bireyin çevresi değişmekte, birey yeni bir sosyal statü kazanmakta, meslek ve gelir düzeyinde farklılıklar olmakta ve böylece bireyin yaşadığı tüm toplumsal ilişkilerde değişimlerin yaşanmasına ve bireysel işlerde farklılaşmalara neden olmaktadır. Kentleşme de önemli özelliklerden olan bireyin değer ve tutumları iki aşama ile değişime uğramaktadır. Kent yaşamda öncelikle sahip olunan geleneksel tutum ve alışkanlıklar etkisini yitirmekte, bir sonraki aşamada ise, yeni bir kültür ve ortamdaki davranış kalıpları ve tutumları benimsenip kabul edilmektedir. Bundan dolayı Kentleşme, kentleşmenin toplum içindeki en somut değişim hali

olmasının yanı sıra bireydeki en önemli değişmeyi de göstermektedir (Özer, 1994; Akt: Başel, 2003: 61).

Kırdan göçüp kente yerleşen ve kentin yeni sakinleri olan bu göçmenler için diğer bir sorun da işsizliktir. Kentlerde işsizlik oranı, kırdaki hiçbir birikimini kente aktaramayan zorunlu göçmenler arasında daha fazladır. Göçmenler, kentte tutunabilmek için önce aile reisi iş bulmaya çalışmaktadır. Kırdaki tarım ve hayvancılık gibi işlerle uğraşan göçmenler kentte bu işleri yapamamaktadır. Kentsel işgücü piyasasında rekabet edebilecek beceri ve birikimlerden yoksun olan göçmenler, sürekli ve düzenli bir iş bulamayarak, kentin enformel iş gücü piyasasına doğru kaymakta ve geçimini genellikle gündelik işler yaparak sürdürmektedir. Süreç içerisinde geçimini bu şekilde sürdüremeyen ve beslenme ihtiyacını bile gideremeyen göçmenler, başta çocuklar olmak üzere ailedeki diğer bireyleri de çalışma hayatına sokmaktadır (Tümtaş, 2007: 71).

Göç olgusunun kişileri etkileyen en önemli sonucu nitelik istihdam ve işgücü yapısındaki değişim olarak meydana gelmektedir. Göç, istihdamı iki şekilde etkilemektedir. Bunlardan ilki, büyük seviyedeki işgücünün kentsel alanlarda istihdam üzerindeki arz yönlü eğilimidir. Göçlerin temel nedeni ekonomik etkenler olduğu için göç edenlerin ilk hedefi iş bulmaya çalışmaktır. Göç, işgücü piyasası açısından, emek arzına karşın yeterince talep oluşturamayan yerlerde işsizliğin kente taşınmasıdır. Bu ise, alandaki işsizler için bir rekabet unsuru (yedek işgücü deposu) oluşturarak iş piyasasında çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir. Bu etkileme, ücretlerin düşmesi, işçi devrinin ve kayıtdışılığın artması şeklinde sonuçlara yol açmaktadır. İkincisi ise işgücü yapısındaki dönüşümün toplumsal etkisidir. Göç edenler, tarımsal işgücü yapısından kentsel işgücü yapısına geçerken, bu geçiş sadece göç eden bireyi değil, bir bütün olarak tüm hane halkını etkilemektedir. Kentsel alandaki istihdam şartları genel olarak tüm bireyleri etkilemekle birlikte, bu etki kadınlar, çocuklar, gençler ve aile reisleri üzerinde farklı biçimde ortaya çıkmaktadır (Başel, 2003: 67-68).

Göç, sadece kente göç etmiş ailenin erkeklerini değil, evin diğer bireylerinin de çalışmaya başlamasına neden olmuştur. Göç, işsizliğin yaşanmasına, yoksullaşmanın artmasına, gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve eğitimin maddi getirilerinin azalmasına, bütün bunların yanında çocuk emeğinin kullanılması ve

yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Çocuk işçiliği, özellikle eve iş-verme uygulamalarında ve kayıt dışı sektörde yaygındır. Göçlerin kadın emeği üzerindeki etkisi, genelde kırsal alanlarda ücretsiz aile işçisi olarak kullanılan kadın emeğinin çalışma hayatından çekilmesi şeklinde olmaktadır. Kadın emeğine yönelik “ev kadınlaşma” süreci göçün kadınlara özgü sonucudur. Bu etkinin nedenleri genelde işgücü piyasasının yapısından ya da ailelerin tutum, davranış ve inanışlarından kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2006: 109).

Kırdan kente göçün en büyük nedeni iki kesim arasındaki gelir farklılığıdır. Göç eden insanlar kentleri iş imkânlarının fazlalığından dolayı tercih etmektedirler. Kente geldiklerinde konut olarak gecekondulara yerleşmektedirler. Vasıfları düşük olduğundan modern sanayide değil, daha çok geleneksel sanatlarda, küçük sanatlarda ve enformel işlerde çalıştıklarını görmekteyiz. İşsiz kalanların kente uyumu gecikmekte ve gayri meşru yollardan para kazanma yolları artmaktadır (Es ve Ateş, 2004: 18).

Göçlerden kaynaklanan diğer önemli bir sorunda konut sorunudur. Göçle birlikte kentlerde ortaya çıkan ve halada kentlerin en büyük sorunlarından biri olan konut sorunu, göçmenleri şehrin kenar mahallerine itmiş ve kentlerde gecekonduların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Barınma sorununa, kente uygun, kentsel yaşam tarzını yansıtabilecek konutlarla çözüm bulunmadığında, göç eden bireyler kendi çözümlerini üretmişlerdir. Bu çözüm yolu, her ülkede farklı adlar altında olsa da nitelik ve fonksiyon olarak birbirine benzeyen, kentin yoksul ve kenar bölgelerinde, kimi zaman kırsal alandaki barınma yerlerinden daha kötü ve niteliksiz konutlar yapmak suretiyle bulunmuştur. Bu konutların genel özelliği, kentsel alt yapının olmasının yanı sıra konutun nitelik ve nicelik olarak oldukça yetersiz olmasıdır. Bu tür konutlar, genelde benzer nitelikli konutların yapıldığı alanlara yapılarak bizdeki adıyla gecekondulara mahalleri ya da semtleri oluşmuştur (Başel, 2003: 66).

Göç eden ya da etmek zorunda kalan bireyler geldikleri yerde kendilerine yeni bir yaşam alanı oluşturmaya çalışmışlardır. Genellikle ekonomik durumu düşük ya da neredeyse yok denecek kadar az olan göçmenler yerleşebilecekleri yerler olarak şehrin geri kalmış, gelişmemiş ve daha ucuz olan yerleşim yerlerine yerleşmişlerdir. Göçmenler, kentteki konut eksikliği, maddi durumun

yetersizliğinden dolayı barınma ihtiyaçlarını giderebilmek için kısa sürede yaptıkları derme- çatma özelliklere sahip olan gecekondular dediğimiz yapılar meydana getirmişleridir.

Göçün kentteki sosyolojik görünümünden biri olan gecekondular, kırsal-kentsel etkileşim sonucu ortaya çıkan, fiziksel koşulları yetersiz ve yasal olmayan yerleşme biçimi, olarak tanımlanmaktadır (Gökçe, 1971: 10).

Türkiye’de kentleşmenin mekân ve sosyal yapı açısından en önemli özelliklerinden birisi, 1950’lerden sonra hızla artan köyden şehre göçün neden olduğu gecekondulaşma olarak belirginleşmektedir. Başlangıçta, yapı malzemesi ve yapım özellikleriyle fizikî bir mekân tanımı olarak kullanılan gecekondular kavramı, zamanla bir yaşam biçimini nitelendiren içeriğiyle, sosyolojik bir anlam kazanmıştır (Karaman, 2003:112–113).

Gecekondular, kent kenar semtlerinde kurulan fakat sosyal ve ekonomik bakımdan kent hayatına (merkezine) bağlı bir yerleşme şeklidir. Sözlük manasıyla izinsiz olarak bir gecede kurulu verilen yapıdır. Genellikle bu evler izinsiz, gayri kanuni olarak yapılır. 1945’ten sonra kentleşmenin çok hızlı boyutlara ulaşmasına paralel olarak “gecekondular” olayı da sürat kazanmış ve sosyal yapı bakımından çözülmesi zorlaşan ağır problemlere yol açmıştır. Gecekondular artık bir kenar-semt yerleşme şekli olmaktan çıkmış, kalkınmanın sosyal ve ekonomik yönden ayrılmaz bir parçası olmuştur (Es ve Ateş, 2004: 17).

Kentler açısından önemli bir etken olan gecekondular, kırdan kente göç etmiş maddi durumu olmayan göçmelerin bir gecede yaptıkları bu yapılar daha sonra fiziki görünümünden, kentte meydana getirdiği sorunlardan dolayı genelde kentte yaşayanların tepkilerine neden olmuştur. Yerleşik kentliler tarafından bu gecekondularda, gecekondular da yaşayanlarda genelde benimsenmemiştir. Çünkü onlara göre kırdan gelmiş bu kentin yeni sakinleri kent yaşamından uzak, eğitim seviyeleri düşük, kentteki suçların hırsızlıkların ortaya çıkmasının ya da bu oranın artmasının neden olmuş kitlelerdir.

İlk aşamada genellikle akrabası, yakını ya da köylüsü aracılığıyla kente yerleşen göçmenler, ya bir yakını ile kalma ya da elinde avucundakiyle yakınının evinin yanında kendisine bir göz oda inşa edip kendi gecekondusunu yapıp yerleşmişlerdir. Zaman içerisinde kentte gelme, iş edinme, mekânsal çözümler

oluşturma konusunda kullanılan modeller de farklılaşmış, konut üretim biçimi giderek ticarileşmiş, işgalciler, yapanlar, kullananlar, satın alanlar, kiralayanlardan söz edilir olmuştur (Erder, 1996).

Gecekondu, genellikle göç edenlerin bir arada olduğu, komşusu ya da akrabası aracılığıyla boş buldukları alana ellerinde kalan son birkaç kuruşla veya az bir yardımla yaptıkları derme- çatma yapılarıdır. İlk başlarda Türkiye'nin metropol kentlerinde rastlanan gecekondu olgusu daha sonra kentin göç alan diğer büyük illerinde de kendini göstermiştir. Metropol bir kent olmayan Van bunun en iyi örneklerindedir. Çalışma alanı olan Seyrantepe Mahallesi de, göçlerle kurulmuş ve çoğunluğunun gecekondu türü yerleşmelere ev sahipliği yapmış, halkının yoksul olduğu ve kent yaşamını tam anlamıyla benimsemediği göçmen kesimin yaşamını sürdürdüğu mahallemizdir.

Çalışmamızda ön plana çıkan tema, yoksulluğun nedenlerinden biri olan göçün, kentte yarattığı toplumsal sorunlara işaret etmektedir. Söz konusu göç hareketi Türkiye'de 1990 sonrası meydana gelen zorunlu/zoraki göç hareketlerinin gerçekteşiği yılları kapsamaktadır. Yaşadıkları yeri genellikle güvenlik problemleri nedeniyle terk eden/ etmek zorunda kalan kişi, aile ve kitlelerin bir kısmı ilk aşamada Van kent merkezine, geneli ise özellikle de zorunlu göçle gelen göçmenler geniş araziye sahip, ucuz arsası bulunan Seyrantepe'ye gelip kerpiçten ve briketten yığma evler yaparak yerleşmişlerdir.

1.4. Yoksulluk Olgusu: Tanımlar ve Tartışmalar

Yoksulluk, sadece gelişmemiş ülkelerin değil gelişmiş ülkelerinde karşı kaşıya olduğu temel sorunlar arasında yer alan bir olgudur. Yoksulluk ekonomik ya da sosyal boyutlu gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan ve neredeyse tüm dünyada görülen insan hayatını derinden etkileyen ve uzun zamanda dünya gündeminde kalmaya devam edecek olan çok boyutlu bir sorun özelliği göstermektedir.

Her dünya görüşünün yoksulluk kavramına farklı yaklaşması nedeniyle yoksulluk kavramının tam olarak bir tanımını yapmak güçtür. Yoksulluk konusu, insanlık tarihi kadar eski bir konudur. Hatta bir bakıma insanlık tarihi yoksullukla mücadele tarihidir. Yoksulluk, toplumda kişinin kabul görmüş genel yaşam düzeyinin altında bir yaşam sürmesiyle ortaya çıkar. Bundan dolayı yoksul kişi

toplumdaki yaşam şeklini ekonomik durumundaki yetersizlik nedeniyle yaşayamaz. Bu durum ise bireyin normal yaşamdan mahrum kalmasına yol açar.

Yoksulluğun tanımlanması, neden ve sonuçları, nasıl hesaplanacağı konusunda birçok yaklaşımlar öne sürülmektedir. Yoksullukla ilgili tanımlar zaman içerisinde toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Bazı yoksulluk araştırmalarında ekonomik etkenler öne çıkarken, bazı araştırmalarda ise yoksullukla gelir eşitsizliğine değinilmektedir. Böylece yoksulluğun boyutu ülkeden ülkeye, dönemden döneme de farklılık göstermektedir.

Yoksulluk nedir? sorusuna verilebilecek birçok yanıt bulunabilir. Yoksulluk; “açlıktır”, “eğitimsizliktir”, “barınacak bir evinin olmamasıdır”, “hasta olmak ve tedavi olamamaktır”, “hiçbir işinin olmaması ya da iyi bir işe sahip olamamaktır”, “kirli suyun sebep olduğu hastalık nedeniyle çocuğunu kaybetmektir”, “gelecek korkusuyla yaşamak ve çocuklarının geleceğinden endişe duymaktır”, “umutsuzluktur”, “eşitsizliktir”, “özgür olamamaktır”, “siyasal yaşama katılamamaktır” (Gündoğan, 2008: 42-43).

Yoksulluk, genellikle maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade eden durumdur (Marshall, 1999: 825). Diğer bir ifadeyle yoksulluk, salt gelirden veya kaynaktan değil, aynı zamanda temel insani gereksinimlerden yoksun olmayı ifade eder (Temiz, 2008: 61). Türk Dil Kurumu yoksulluk olgusunu, yoksul olma durumu, yoksulluk, sefillik, sefalet, fakirlik olarak tanımlamaktadır (www.tdk.gov.tr).

Yoksulluğun tanımlarına baktığımızda herkesçe bilinen genel/ kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Genellikle yoksulluk denince fakir olma, açlık çekme, yokluk, muhtaçlık hali, hayatla sürekli mücadele etme, temel ihtiyaçların yeterince karşılanamaması, ekonomik gelirden yoksun olma, geçici veya kalıcı fakru zaruret gelmektedir (Seyyar, 2003: 40).

Genel olarak çeşitli kıstaslara dayanılarak belirlenen ve ülkeler arasında farklılık gösteren gıda, giyinme ve barınma ihtiyaçları sınırının altında olan duruma yoksulluk, bu durumda olan kişilere de yoksul denir (Sarısoy ve Koç, 2010: 326).

Yoksulluk kelimesi, yaşamın gerektirdiği olanaklardan yoksun olma durumunu ifade etmektedir. Başka dillerde bu durumu ifade etmek için kullanılan kelimelerde de (ör. İspanyolca pobreza, Arapça fakr) yoksulluk ile yaşam için gerekli

olan şeylerden mahrum olma bağlantısı bulunmaktadır. Bu mahrumiyet yaşam için ya da yaşamı sürdürmek için gerekli olan şeylerle ilgili olmalıdır (Aktan ve Vural, 2002: 1-2).

Yoksulluk, şiddeti mekânsal olarak farklılık gösterse de en gelişmişinden geri kalmışına, tüm toplumların yaşadığı, büyük ölçüde modernleşmenin etkisi ile yine tüm toplumların yüzleşmek ve çözüm önerileri getirmek zorunda kaldığı toplumsal bir sorundur (Aksan, 2009: 13).

Yoksulluk, günlük temel ihtiyaçların tamamını veya büyük bir kısmını karşılayacak yeterli gelire sahip olmama durumudur. Yoksulluk, Yiyecek, içecek, barınma, giyim-kuşam, hastalık, eğitim gibi konular da yetersiz kalma bunu günlük standartların altında bir gelirle sağlama ve çoğu zamanda sağlayamama, yetersiz kalma durumudur. Yoksulluk kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığıyla alakalı bir durumdur.

Yoksulluk, çok yönlü bir olgu olduğundan tam anlamıyla bir tanımlama yapmak zordur. Ayrıca her millet ve topluluğun yoksulluk kavramına farklı yaklaşmasından dolayı yoksulluğu tam anlamıyla tanımlamak güçleşmiştir. Kimi toplumlar için yoksulluk insan için gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanamaması hali, kimi toplumlar için kabul görülen ortalama yaşam seviyesinin altında kalma iken kimi toplumlar içinse yoksulluk sistemin yapısı ve işleyişinden meydana gelen gelir dağılımındaki eşitsizliğin bir sonucudur.

Birçok araştırmacı yoksulluğun artık salt mutlak yoksulluk kriterleriyle ölçülemeyeceğinin, 'yoksulluk hattının (*poverty line*)' altında ya da üstünde olma durumunun hissedilen yoksulluk düzeyiyle her zaman çakışmadığının farkına varmıştır. Ne var ki, yoksulluğun tanımının, ölçümünün, nedenlerinin ve yoksullukla mücadelede geliştirilecek politikaların ülkelere, bölgelere göre farklılıklar taşımaktadır. Öte yandan, tüm dünyayı egemenliği altına alan neo-liberal politikaların varlığı, yoksullukla mücadelede strateji arayışlarının önündeki temel engeli oluşturmaktadır (Dinçer ve Enlil, 2002: 416).

Üretim yapısında ve teknolojide önemli atılımlar yapan ve kimi yazarlar tarafından en zengin dönemi yaşadığı söylenen günümüz dünyasında, halen yer alan yoksulluk sorunu yıllardan beri öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir. Özellikle

azgelişmiş ülkeler yoksulluk sorunuyla sözcüğün tam anlamıyla boğuşmakta, bu sorunun çözümü konusunda çareler aramaktadır. Yoksulluk, temelde bir azgelişmişlik sorunu olmakla birlikte, gelişmiş ülkelerde de önemli bir sorun olarak gündem teşkil etmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2664).

Yoksulluğun tanımında, üzerinde durulması gereken önemli bir noktada, kavramın yalnız ekonomik ölçütler mi yoksa buna ek olarak sosyal ve siyasal ölçütlerle mi ele alınıp tanımının yapılması gerektiğidir. Konu ile ilgili olarak Amarty Sen'in yaklaşım şekli dikkat çekmektedir. Sen'in yaklaşımına göre; bireylerin sahip olduğu maddi ve manevi varlıklar, toplumda var olan fırsatlar ve bireylerin yaşam kalitelerindeki tatmin, yoksulluğu tanımlayan önemli aşamalardan birkaçıdır. Böylece yoksulluk olgusu, ekonomik etkisinden çok kültürel ve öznel kapsamlarıyla öne çıkmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 62).

Literatüre baktığımızda yoksullukla ilgili birçok tanım yapıldığını görmekteyiz. Temelde asgari yaşam standardının gerektirdiği gereksinimleri karşılayamama durumu olan yoksulluk insan hayatındaki sorunların en başından gelir. Yoksulluk kimi toplumlarda yeme, içme, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçlardan mahrumiyet iken, kimi toplumlarda iyi bir eğitim, kaliteli bir yaşam, sosyo- kültürel aktivitelerden yoksun kalma ve toplum tarafından kabul görülen standart yaşamın altında bir yaşam sürdürme şeklidir. Bazı bireyler tarafından da "kader" olarak kabul edilen yoksulluk/ yoksunluk hali dünyada sadece gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkelerin değil gelişmiş ülkelerinde sorunları arasında yerini alır. Toplumdan topluma, coğrafyadan coğrafyaya değişen bir olgu olan yoksulluk sadece küreselleşen dünyanın bir sorunu olmayıp tarihin ilk zamanlarından beri var olan bir sorundur. Günümüzde her toplumun içinde bulunduğu yoksulluk durumundan kurtulmak için uyguladıkları farklı politikaları görmekteyiz. İnsan yaşamının daha onurlu, daha yaşanılır bir şekilde sürdürülmesi için uygulanan bu politikalar, adaletli gelir dağılımları ve insanı din, dil, ırk ayrımı yapmadan objektif bir şekilde uygulanmadıkça, insanlık tarihi kadar eski olan bu olgu yeryüzünde varlığını acımasızca sürdürmeye devam edecektir.

1.5. Yoksulluk Türleri

Kompleks yapısı gereği hemen hemen tüm sosyal bilimler alanı ile ilişkisi olan yoksulluğun daha önce de belirttiğimiz gibi kesin bir tanımından bahsetmek oldukça güçtür. Öncül araştırmacıların yapmış olduğu yine öncül kavramsallaştırmalar ekseninden hareketle literatürde tartışılma imkânı bulan yoksulluk olgusuna çeşitli bağlamlarda nitelemeler yapılmıştır. Bu nitelemeler, yoksulluğun anlaşılması, açıklanması, tartışılması ve meseleye çözüm üretilmesi açısından oldukça önemlidir (Aksan, 2009: 25).

Yoksulluğu anlamaya ilişkin olarak sosyologlar ve araştırmacılar tarafından tercih edilen başat iki farklı yaklaşım, mutlak ve görelidir. Bu başat yaklaşımlar hem yoksulluğu anlama hem de açıklama noktasında önemli sınırlar çizerken araştırmacıya yoksulluğa hangi perspektiften bakacağı noktasında yardımcı olmaktadır. Söz konusu yaklaşımların yanı sıra yoksulluğun olgu ve sorun boyutlarına işaret ederek ve toplumsal görünümünü tanımlayan birçok kavramsallaştırmanın varlığından bahsedebiliriz. Genellikle yoksulluk ile ilgili çalışmalar paralelinde ve neticesinde ortaya çıkmış olan bu kavramlar, yoksulluğu somutlaştırmak adına araştırmacılara önemli veri sağlamaktadır (Aksan, 2009: 25-26).

Yoksulluğun türlerini; mutlak yoksulluk- görelidir, gelir yoksulluğu- insani yoksulluk, objektif yoksulluk- subjektif yoksulluk, kırsal yoksulluk- kentsel yoksulluk ve geçici yoksulluk- kronik yoksulluk olmak üzere beş başlık altında inceleyebiliriz.

1.5.1. Mutlak Yoksulluk- Görelidir Yoksulluk

1.5.1.1. Mutlak Yoksulluk

Bireylerin yaşamlarını devam ettirebilecek minimum yaşam düzeyini sağlayamaması halidir. Bu duruma en çok gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde rastlanır. Mutlak yoksulluğun ölçümünde, kişilerin hayatlarını devam edebilmeleri için ihtiyacı olan en az seviyedeki tüketimin belirlenmesidir. Genel yoksulluk sınırını belirleyen gelişmekte olan ülkeler için bunu belirlerken genellikle gıda yoksulluğu

yöntemini kullanılır. Gıda yoksulluğunu ölçmede ise, temel ihtiyaçların maliyeti, gıda enerjisi ve gıda paylaşımı gibi üç farklı paylaşımdan söz edilir. Ulusal yoksulluk sınırının yanı sıra uluslararası karşılaştırma yapabilmek için Dünya Bankası tarafından belirlenen 1 ya da 2 dolarlık yoksulluk sınırlarından da yararlanılmaktadır (Gündoğan, 2008: 43).

İnsanların hayatlarını sürdürebilmeleri için temel ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Mutlak yoksulluk, bireylerin yaşamlarını devam ettirmelerinde sağlanması gereken ihtiyaçlara erişememe durumudur. Bu ihtiyaçların temelinde insanların gıda ihtiyaçları gelmektedir. Sadece gıda harcamalarına odaklanmış dar yaklaşımın yanı sıra, gıda dışı harcamaları da kapsayan geniş, mutlak yoksulluk yaklaşımından söz edilmektedir. Mutlak yoksulluk, günümüz dünyasında birçok gelişmekte olan ülkelerde asgari kalori ihtiyacını sağlayan gıda paketinin yanında ayrıca gıda dışı var olan harcamaları da hesaplanmaktadır. Bireyin hayatını insani koşullar çerçevesinde sürdürebilmek için gerekli olan gıdayı temin edememe, barınacak bir yere sahip olmama, yeterli sağlık hizmetlerinden faydalanamama ve temiz suya erişememe de, mutlak yoksulluk olarak belirtilmektedir. Dünya Bankası, mutlak yoksulluk ölçütünü günlük 2.400 kalorilik besin tüketimi olarak kabul etmiştir. Yapılan çeşitli hesaplamalarda açlıkta belirlenen sınırın altına düşmemek ya da yeterli seviyede beslenmek için gelişmekte olan ülkelerde miktar günlük olarak kişi başı 1 dolar iken Türkiye’de ise 4 dolarlık bir gelir miktarına sahip olmayı gerektirmektedir (Seyyar, 2003: 42). Tüm bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, günlük gelir miktarı 2400 kalorilik besinin altında olan bireyler Dünya Bankasına göre mutlak yoksul bireylerdir. Mutlak yoksulluk oranı da, belirtilen en düşük refah düzeyine ulaşamayan bireylerin toplam nüfusa oranıdır.

Başka yaklaşıma göre ise minimum tüketim miktarı ve tüketim miktarını sağlayabilecek ürün paketinin fiyatı da mutlak yoksulluk sınırını belirlemektedir. Bu yaklaşım mutlak yoksulluk çizgisini belirlerken, bireyin değerlendirmesine göre değil, uzmanların üzerinde anlaşığı ihtiyaçlara göre mal ve hizmetlerin sağlanabilmesi için yeterli minimum değeri gösteren nesnel bir olgudur (Şenses, 2006: 63).

Mutlak yoksulluk olgusunun en düşük geçim ve kalori hesabına dayanması, genel bir karşılaştırmada sorun oluşturabilmektedir. Çünkü günlük kalori ihtiyacı

bireyden bireye değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum da, bazen farklı toplumlar içinde bazen de aynı toplumdaki farklı bireylerin arasında karşılaştırma yapmayı da problemli hale getirebilmektedir. Nitekim mutlak yoksulluk olgusunun bireysel tüketim seçeneklerini öneme almaması mutlak yoksulluğa karşı bir eleştiril olabilmektedir. Kimi zaman kişilerin gıda dışı ya da lüks harcamalara yönelmeleri sonucu gelir düzeyi yüksek olmasına rağmen asgari kalori miktarının aşığısında kalma durumu mutlak yoksulluğun karşılaştırmasını tartışmalı bir hale getirmektedir. Dolayısıyla mutlak yoksulluk olgusuna dair bu eleştiriler görelil yoksulluk kavramının meydana gelmesine neden olmuştur (Zülfikar, 2010:5-6).

1.5.1.2. Görelil Yoksulluk

Görelil yoksulluk, kişinin sahip olduğu yaşam düzeyinin kendisinden daha yüksek gelire sahip bir grup ile karşılaştırması sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Görelil yoksullar, yaşamlarının devamı için sağladıkları temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayan lakin kişisel kaynaklarının yetersiz olması nedeni ile toplum tarafından kabul görülen refah düzeyinin altında olan ve toplumdaki yaşam alanlarına sosyal açıdan katılımları kısıtlanmış bireylerdir. Görelil yoksullukta, bireyin toplumsal bir varlık olması yoksulluğu bir eşitsizlik olgusu olacak şekilde değerlendirir. Bundan dolayı toplum içerisinde mutlak yoksulluk olgusuna göre kimse yoksul olmasa bile, gelir dağılımında doğrudan ilişkilendirilen görelil yoksulluğa göre toplum içinde her daim yoksul bir kitle olacaktır (Şenses, 2006: 91-92).

Görelil olarak yoksul olanlar, zorunlu temel ihtiyaçlarını sağlayabilecek düzenli bir gelire sahip olmakta fakat insan onuruna yakışır bir yaşam şeklini devam ettirecek yeterli miktarda bir gelire sahip olamayan kişilerdir (Okurkan Bursal, 2010:7). Yoksulluk, kişilerin ihtiyaçlarını karşılama düzeyi bakımından toplum içinde diğer kişiler karşısındaki durumu çerçevesinde tanımlanmaktadır. Bundan dolayı toplumdaki diğer kişilerin ne kadar gelire sahip olduğu, tüketim harcamaları, kişilerin görelil bakımdan yoksul olup olmayacağını doğrudan doğruya etkilemektedir (Arpacıoğlu, 2012: 11).

Görelil yoksulluk, insanın bir toplumsal varlık olmasından yola çıkmaktadır. Buna göre yoksulluk sadece kaynaklara erişememe ve yaşamı sürdürme meselesi

değildir. Yoksulluk, kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile alakalı bir konudur. Bu nedenle görelî yoksulluk kavramı farklı grupların sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden daha ziyade gelir ve refahın dağılımındaki farklılıklara odaklanır (Gündoğan, 2008: 43).

Mutlak yoksulluğa baktığımızda, bireylerin fiziksel yaşamlarını sürdürmeye yönelik iken görelî yoksulluk, bireylerin içinde yaşadığı toplumun herkes tarafından kabul edilen asgari yaşam düzeyinin uygunluğunun, diğer kesimlerce yaşam standardını karşılaştırmaktır.

1.5.2. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk

1.5.2.1. Gelir Yoksulluğu

Gelir yoksulluğu, bireylerin hayatlarını devam ettirmek ya da en düşük yaşam boyutunu karşılamak için gerek gördüğü temel ihtiyaçların karşılanabilmesi açısından yeterli miktarda gelirin sağlanamaması durumudur. Gelir yoksulluğu hesaplaması yapılırken genelde asgari yaşam seviyesini karşılamak için gerekli olan gelir, yoksulluk sınırı olarak belirlenmektedir. Yoksulluk sınırının aşağısında gelir ve tüketim düzeyine sahip olan bireyler yoksul bireyler olarak tanımlanmaktadırlar. (Aktan - Vural, 2002: 6). Bu bakımdan gelir yoksulluğu bireylerin veya ailelerin alım gücünden mahrum kalmasıdır.

1.5.2.2. İnsani Yoksulluk

Bireyin yetersiz beslenmesi, istihdam olanaklarının yokluğu, eğitim imkânlarından yararlanamama, gelecek kaygısı taşıma, sağlık imkânlarının yetersizliği, güçsüz olma ve özgürlüğün kısıtlı olması gibi temel insani haklardan faydalanamama durumudur.

1997 yılında UNDP tarafından açıklanan İnsani Gelişme Raporu'nda insani yoksulluktan söz edilmektedir. İnsani yoksulluk; mutlak ve görelî yoksulluğun tanımlamalarını içerelemekle birlikte ayrıca onlardan daha geniş içerikli bir kavram olarak değerlendirilmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından kabul gören bu kavram, insani gelişim ve de insan onuruna yakışan bir yaşam sürdürmek için maddi

imkânların yanında da temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için bunların yanı sıra iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel olanaklara sahip olmanın gerekli olduğunu öne sürer (Kaya, 2011: 37).

İnsani yoksulluk kavramını ülkeler bazında karşılaştırılabilir bir duruma getiren gösterge, insani yoksulluk endeksidir. İnsani yoksulluk endeksi, hayat süresinin kısa olması, eğitim, kamu ve özel kaynaklara erişimin yetersizliği gibi üç temel yoksulluk göstergesini kullanıp bölgeler ve ülkeler arasındaki insani yoksulluk boyutlarını karşılaştırılabilir duruma getirmektedir (Güneş, 2009: 4).

1.5.3. Objektif Yoksulluk- Subjektif Yoksulluk

1.5.3.1. Objektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk, yoksulluğun nelerden meydana geldiği, kişilerin yoksulluk halinden kurtulabilmeleri için yapılması gerekenler bakımından uzmanlar tarafından daha önceden belirlenmiş normatif değerlendirmeleri kapsamaktadır. (Aktan ve Vural, 2002: 6).

Objektif yoksulluk, literatürde nesnel yoksulluk veya refah düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımla yoksulluk; kalori miktarı, gelir-tüketim harcamaları bazlı somut ölçütler kullanılarak belirlenmektedir. Bu yaklaşımda yoksulluk sınırı farklı değer yargılarını kapsıyorsa da, öznel yoksulluktaki gibi, kişilerin değerlendirmeleri sonucunda değil, uzman kişiler tarafından kabul görülen ihtiyaçlara göre belirlenmektedir (Kaya, 2011: 34).

1.5.3.2. Subjektif Yoksulluk

Subjektif yoksulluk, öznel yoksulluk olarak da tanımlanmaktadır. Bu kavrama göre yoksulluğun tanımlanmasında bireylerin kendi değerlendirmeleri dikkate alınmaktadır. Bunun yanında değerlendirmeleri yapan bireyler, kendileri için daha iyi olanı belirleme gücüne sahip olamayabilirler (Tosuner, 2007:7). Örneğin; yoksulluk derecesini ölçen bir anket çalışmasında, benzer ekonomik yaşam seviyesine sahip olan hane haklarından bir kısmı kendini yoksul görürken bir kısmı da kendilerini yoksulluk sınırı üstünde görmektedir. Bundan dolayı subjektif

yoksulluk yöntemini kullanarak haneler arasındaki yoksulluk boyutunu esas alan karşılaştırmaları yapmak mümkün olmamaktadır.

1.5.4. Kırsal Yoksulluk- Kentsel Yoksulluk

1.5.4.1. Kırsal Yoksulluk

Birçok ülkede yoksulluk olgusu kırsal alanlarda yaşanan bir problem olmakla birlikte, kişisel tüketim ve yeterli düzeyde eğitim, sağlık, konut, ulaşım, iletişim hizmetlerine erişim gibi alanlardaki yetersizlikler kırsal yoksulluğu göstermektedir. Bundan dolayı, bu tarz yetersiz kaynaklar kırsal yoksulluğu artırmakta ve sonucunda kentlere göçü hızlandırmaktadır. Bunun sonucunda kırsal alanlarda var olan gelişmemişlik düzeyi, kentsel alanlardaki ekonomik gelişmenin devamlılığını engellemektedir. Kırsal alanların ihmali sonucunda artış gösteren yoksulluk ve kırsal alandan kente doğru göç, kentsel yoksulluğun asıl nedenini oluşturmaktadır (Kocatepe, 2011: 22-23).

Kırsal alanlar da yaşanan yoksulluk daha çok tarım ve hayvancılık sektörlerinde görülmektedir. Kırsal yoksulluğun etkilediği alanlarına bakıldığında, bu gruba eksik istihdam içindeki topraksız köylüler, topraksız tarım işçileri, geçici veya mevsimlik tarım işçileri, topraklarının miktarı az olan toprak sahipleri, köylerde ve kırsal bölgelerde basit yöntemlerle mal ve araç üreten zanaatkârlar, hayvancılıkla geçimini sağlayan kişiler ve kent ile kırsal bölge arasında kalan, ekonominin yeni gelişmeye başladığı yerlerde yaşayan kişiler dahil edilebilir (Pehlivan, 2010: 22).

1.5.4.2. Kentsel Yoksulluk

Dünya Bankası tarafından kentsel yoksulluk; “istihdam olanaklarına ve gelire sınırlı erişim, yetersiz ve güvencesiz barınma ile hizmetler, şiddet, sağlıksız çevre, sosyal koruma mekanizmalarının sınırlılığı veya hiç olmaması, eğitim ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim” gibi biçimlerde tanımlanmaktadır (Zülfikar, 2010: 11).

Kent yoksulluğunun etkilerinden olan sekiz değişik etmene değinildiğinde bunlar:

1. Yetersiz ekonomik gelir,
2. Yeterli olmayan, istikrarsız kaynak sahipliği,

3. Barınmanın yetersizliği,
4. Kamusal altyapı hizmetlerindeki yetersizlik,
5. Sosyal güvenlikten yararlanamama,
6. Yoksulların işlenen hukuk sistemindeki işleyiş sürecinde yeterince korunamamaları,
7. Yoksul kitlelerin kararlarını alma süreçlerindeki etki ve güçlerinin yetersizliği,
8. Yoksul bireylerin sessiz kalması (Dinaoflaz, 2009: 34-35) şeklinde sıralanabilir.

1.5.5. Geçici Yoksulluk- Kronik Yoksulluk

1.5.5.1. Geçici Yoksulluk

Kısa süreli veya dönemsel yoksulluk olarak da adlandırılan geçici yoksulluk, kişilerin yaşam standartlarında ve refah düzeylerinde dönemsel olarak meydana gelen dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Finansal krizler, doğal afetler, mevsimlik ve geçici işsizlik durumları, yüksek enflasyon ve dışsal şoklar gibi faktörlerden kaynaklanan geçici yoksulluk kriz dönemlerinde daha belirgin bir biçimde hissedilmekte ve dönemsel olarak ortalama gelir seviyesinin üzerindeki kişileri bile etkileyebilmektedir (Kaya, 2011: 40).

1.5.5.2. Kronik Yoksulluk

Kronik başka bir deyişle kalıcı yoksulluk, yoksulluğun zamanla değişiklik göstermeme durumunu ifade eder. Kronik yoksulluk içinde olan kişilerin yoksulluk halleri çok uzun süre ya da tüm yaşamları boyunca hiç değişmemektedir. Bundan dolayı bu yaklaşımla yoksul insanların birçoğu yoksul olarak doğup yoksul yaşamakta ve yoksul olarak da ölmekte ve hatta bu kişiler yoksulluk hallerini çocuklarına da bırakmaktadır(Zülfikar, 2010: 8).

Kronik yoksulluk, sadece ekonomik mahrumiyet değil, aynı zamanda da uzun süreli, şiddet düzeyinin yüksek yaşandığı ve nesilden nesile aktarılan bir kavramdır. Kronik yoksulluk kavramını geçici yoksulluktan ayıran önemli özelliklerden biri de

kişilerin bu döngüyü kırıp yoksulluktan kurtulma ihtimallerinin çok düşük ihtimalde olması veya hiç olmamasıdır (Temiz, 2008: 63).

Kronik yoksulluğu geçici yoksulluktan ayıran önemli özelliklerden biri de, kronik yoksulluğa sahip olan bireylerin mevcut yoksulluk durumundan çıkma ihtimalinin çok düşük olmasıdır.

Yoksulluk olgusu birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilir. Genel itibariyle gelir durumundaki azalmanın neticesinde ortaya çıkan yoksulluğun genellikle sonuç itibariyle yoksunluğu ifade etmesi bakımından yoksulluk seviyesinde herkeste aynı sonuca düşürmektedir. Bu durumda olan bireylerin durumunu açıklamak için verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu verilerin belirlenmesi ve analizleri için bu kavramların tanımlanması büyük öneme sahip olmaktadır.

1.6. Yoksulluğun Sosyolojik Görünümleri

İnsanlık tarihi kadar eski bir konu olan yoksulluk, günümüzde de varlığını sürdüren en önemli toplumsal sorunlar arasında yer almaktadır. Çok yönlü ve karmaşık bir sorun olan yoksulluk olgusu, günümüzde ise küresel bir sorun haline gelmiştir. Özellikle kaynakların adil bir şekilde dağıtılmaması ile daha da belirgin bir hale gelen yoksulluk günümüz dünyasında uygulanan politikalarla zengini daha zengin fakiri ise daha fakir bir hale getirmiştir.

Yoksulluk küresel boyutta hissedilen bir kavram olmasına rağmen, yoksulluğun şiddet ve yoğunluğunu sadece yerel düzeyde gözlemlemek mümkündür. Yoksulluğun çeşitli boyutları, yerel düzeyde yapılan gözlem ve çalışmalarla anlaşılabilir. Örneğin, kadın ve çocuk yoksulluğunu doğru şekillerde anlayıp ve açıklamak için bir ülke ya da yerel topluluk örneğinden yola çıkılarak bir çalışmanın başlatılması gerekmektedir. Bunun için, yoksulluk kavramını bir bütün olarak açıklamaya çalışırken hem kadın yoksulluğu gibi yoksulluğun çeşitli kapsamlarını ele almak, hem de yerel düzeydeki halini dikkate almak gerekir. Bunlar yapılmadığı takdirde, yoksulluk çerçevesinde yapılan analiz ve açıklamalar eksik ve yetersiz kalacaktır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 79).

Sosyoloji literatüründe geniş bir yere sahip olan yoksulluk olgusu dünden bugüne birçok değişken ile ilişki kurularak analiz edilmiştir. Bu analizlerde, göç, ırk, etnisite, toplumsal cinsiyet, alt sınıf, gibi birçok vurgu ön plana çıkmış, içinde

bulunduğu durum nedeniyle bazen bireyin kendisi, bazen de sistem suçlanmıştır. Bunların yanı sıra yoksulluk, çok çeşitli değişkenler ağını bünyesinde barındırması ve temel bir insanlık problemi olması sebebiyle toplumu oluşturan ekonomi, hukuk, din, gibi temel kurumlarla da yakından ilgilidir. Yoksullukla ilgili yapılan çoğu analizde ise “eşitsizlik” atfı ayrı bir yer tutmaktadır (Aksan, 2009: 40).

Eşitsizlik, her toplumun doğası gereği var olan bir durum olsa da özellikle yoksullaşma gibi toplumun her kesimini etkileyen sorunların nedeni olarak görülebilmektedir. Aslında eşitsizliğin doğal yansımalarından ziyade iyice derinleşmesi durumu, toplumsal yapıda önemli problemlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Nitekim tarihte birçok savaş ve devrimin kökeninde eşitsizliği bulmak mümkündür. Yoksulluk ise eşitsizlikle bütünüyle aynı anlamı içermese de, önemli oranda benzer oldukları söylenebilir. Yoksulluğu tam anlamıyla anlayabilmek için yoksulları incelemenin yanında zenginliğin ve de toplumsal eşitsizliğin toplumdaki genel dağılımını göz önünde bulundurmak gerekir (Marshall, 1999: 827, akt: Aksan, 2009: 40). Böylece yoksulluğun hem olgu hem de sorun boyutu ile toplumsal yapıyı, kuramları, grup ve bireyleri ilgilendirmesi sosyolojinin temel mesellerindedir.

Yoksulluğu sadece gelir ve kalorideki eksiklik olarak görmemeli, sorunun sosyal ve ahlaki boyutları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle yoksulluk, sadece gelir ve kalorideki yetersizlik değil bireylerin kaliteli bir yaşamdan mahrum kalacak araç ve imkânlardan yoksun olması durumunu da kapsamaktadır. Yoksulluk etkilerini yalnızca ekonomik açıdan değil sosyal açıdan da kendini göstermektedir. Yoksul birey, ekonomik anlamda sorun yaşamakta, geçim sıkıntısı çekmekte, sadece kendisi değil içinde bulunduğu aileyle aynı durumları yaşamakta, çocuklarına iyi bir gelecek sağlayamamakta, neredeyse her türlü sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Nitekim yoksulluk günümüzde dünyanın her yerinde, her ülkesinde kendisini gösteren ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutları olan bir sorun haline gelmiştir.

Yoksulluk nedenleriyle de sonuçlarıyla da toplumu derinden etkileyen önemli bir olgudur. Yoksulluk tanımının da çember genişledikçe yoksulluğun nedenlerini saptamak da güçleşmektedir. Yoksulluğun nedenleri tek bir başlık altında toplanamayacağından bu olgu değişik türlerine göre, farklı nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Ayrıca yoksulluk türlerinin her ülkede hatta aynı ülke içinde

farklı yerleşim yerlerinde aynı sebeplerle ilişkilendirilmesi bile mümkün olmadığından, yoksulluğun nedenlerinin zaman içinde siyasal ve sosyo-ekonomik değişikliklere duyarlılık göstererek farklılık göstermesi doğal karşılanmalıdır. Bundan dolayı yoksulluğun nedenlerine dair görüş ve değerlendirmelerde farklılıklar görülebilir (Şenses, 2006: 46-48).

Çok yönlü ve sosyal bir olgu olan yoksulluğun tanımlanmasında birçok farklı görüş ve değerlendirmeler olduğu gibi yoksulluğun nedenlerinin incelenmesinde de birçok görüş ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Yoksulluğun nedenlerine ilişkin değerlendirmeler zaman içerisinde ortaya çıkan koşullardan dolayı değişiklik gösterebilmektedir. Yapılan araştırmalarda bu değişiklikler ülkeden ülkeye olduğu gibi, ülke içerisindeki gelir değişiklikleri, eğitim seviyesi, yerleşim yeri, yaşam şekli, dini inanç, ırk, hayata karşı bakış açısı ve gelişmişlik düzeyi gibi etkenlere göre de farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Yoksulluk, nedenleri tek bir başlık altında toplanabilecek kadar basit bir kavram olmayıp değişik türlerine göre, farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Sürekli yoksullukla, kısa dönem yoksulluğun tümüyle aynı nedenlerden meydana geldiği düşünülemeyeceğinden yoksulluğun nedenlerinin yoksulluğun süresine göre de farklılıklar göstermesi beklenebilir. Örneğin, düşük eğitim düzeyi, toprak ve krediye yetersiz erişim gibi yapısal etmenlerin neden olduğu uzun dönem kronik yoksullukla, boşanma ve kısa süreli işsizlikten kaynaklanan geçici gelir düşüşlerinin yol açtığı kısa dönem yoksulluk, sonuçları yanında, nedenleri açısından da önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Kısa dönem yoksulluğun özellikle gelişmiş ülkelerde yaygın olduğu görülmektedir (Şenses, 2006: 147-148).

Yoksulluk, mal, mülk ve paraya sahip olmama durumu olarak ele alındığında, temel neden ekonomik durumun yetersizliği, alım gücünün olmaması anlamına gelmektedir. Yoksulluğun göç, doğal afetler, siyasi nedenler vs. birçok nedeni olduğu gibi en önemli nedenlerinden biri de istihdamın olmamasıdır. Alım gücünün olmaması, beslenme, giyim, barınma, eğitim, sağlık, sosyal hizmet gibi gün geçtikçe çeşitlenen bu gereksinimlerin karşılanamaması durumu yoksullaşmanın önündeki en önemli nedenler olarak görülmektedir. Yoksulluk hala bile gelişmiş ülkeler dâhil dünyanın her yerinde görülen ve çözüme kavuşmamış bir problemdir. Yoksulluk halinin değişimi sadece ekonomik durumun değişmesiyle değil, zamanın içinde

değişebileceği gibi, yaşanan sosyal çevreye, değişen siyasi politikalara, ekonomilerde oluşan gelirlerin dengeli dağılımı ve ait olunan coğrafyadaki değişikliklere göre de değişir.

Yoksulluğun etkenlerinden biri de aile içindeki çocuk sayısının fazlalığıdır. Örneğin: iki çocuğun harcaması beş çocuğa bölünebiliyor. Annenin çalışmaması babanın güvenli bir işinin olmaması enformel işlerde çalışması, okullarını bitirmiş atanamamış ya da okumamış çalışma yaşındaki çocuğun işsiz olması vs. nedenler büyük ve çok çocuklu ailelerin yoksulluk riskiyle karşı karşıya olduklarını göstermektedir.

Çok büyük ve karmaşık bir sorun olan yoksulluğun birçok nedeni vardır. Bu nedenler çeşitli sonuçlar meydana getirmektedir. Yeme, içme, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçların yanında, sosyo-ekonomik durumu düşük mekânlarda yaşama, iyi bir eğitim alamama, sağlık imkânlarından yararlanamama ve bütün bu olumsuz sonuçların doğurduğu geleceğe umutla bakamama halini meydana getirir.

Yoksulluk kavramı temelde bütün toplumları etkilese de nitekim en büyük ve en önemli etki, kadınlar ve çocuklar üzerinde görülmektedir. Özellikle de ekonomik özgürlüğe sahip olmayan, bağımlı kadın ve çocuklar yoksulluk olgusunu daha derin hissetmektedirler (Öztürk ve Çetin, 2009, s: 2680). Çocuklar yoksulluğun verdiği durumdan dolayı yeterli beslenemiyor ve iyi bir eğitim, sağlık vs. imkânlardan faydalanamıyorken, kadınlar ise yoksulluğun verdiği bütün dezavantajlı durumları özellikle sürekli yaşadıkları evden ya da mahalleden dışarıya çıkamayarak yaşamaktadırlar.

Literatüre baktığımızda günümüzde yoksulluk olgusunun, sosyal ve kültürel olanaklardan faydalanamama, toplumda kendini “öteki” olarak görme, yoksulluk kültürünü yaşama, mekânsal farklılıklar, toplumsal cinsiyet gibi kavramlar çerçevesinde ele alındığı görülür. Buda yoksulluğun analizinde ve çözüm odaklı politikalar gerçekleştirildiğinde sorunun sadece ekonomik etkenler çerçevesinde değil sosyo-kültürel olgular etrafında da ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Tarihsel süreç boyunca yoksulluğa baktığımızda, yoksulluk beklide en yaygın ve güçlü etkisini bu yüzyılda göstermektedir. Günümüzde bir yandan dünya ekonomisi en güçlü dönemlerini yaşarken, bir yandan da siyasal, ekonomik ve

toplumsal olaylarla birlikte yoksulluk, açlık, hastalık, sefalet ve bunlardan dolayı meydana gelen ölümler toplumlar için kaçınılmaz olmaktadır.

Yoksulluk tüm dünyanın son yıllardaki en büyük sorunu olmasının yanı sıra, ülkemizin de en büyük sorunlarından biridir. Yoksulluk üzerine ülkemizde son yıllarda çalışmaların yapılması itibariyle de yapılan çalışmalarda kısıtlı sayıdadır. Amaç ülkeyi daha refah bir hale getirip, kaynakların eşit bir şekilde dağıtılması olsa da günden güne zengin ile fakir arasındaki uçurum büyüyüp, gelir dağıtımındaki eşitsizlikler daha görünür bir hale gelmiştir. Dünyanın farklı ülkeleri arasında yoksulluk sorunu olduğu gibi diğer ülkelerin de, ülkemizin de kendi bölgeleri arasında farklılıklar olduğu göz önündedir. Sanayi, ilkim, ulaşım, ekonomi, eğitim, sağlık, sosyal hayat vs. yönünde gelişmiş bölge ya da bölgelerimize baktığımızda bu tür olanaklardan yoksun ya da olanakların daha kısıtlı olduğu diğer bölgelerimiz arasında ciddi farklılıklar olduğunu görmekteyiz.

Uluslararası karşılaştırmalarda, yoksulluk göstergeleri çokta iyi olmayan Türkiye, var olan gelirlerin adaletsiz bir şekilde dağıldığı ülkeler arasında yerini almaktadır. Yoksulluk olgusu Türkiye gibi gelişme gösteren bir ülkede de en önemli sorunlar arasındadır. Adaletsiz gelir dağılımı, ulusal gelirin paylaşımındaki düşüklük, son yıllarda üst üste yaşanan ekonomik krizler ve başarısız politikalar yoksulluğu gittikçe şiddetli bir hale getirip, bu durumun acil bir şekilde önlenmesi öncelikli bir hale gelmiştir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 67-68).

TÜİK tarafından hazırlanmış olan 2002 yılı Hane halkı Bütçe Anketi ile Türkiye’de ilk olarak yoksulluk sınırı ve yoksulluk oranı resmi bir kurum tarafından söylenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu, ilerleyen yıllarda da yoksulluk araştırmalarını sürdürmüş ve yıllarca Türkiye’deki birey yoksulluk oranları kırsal ve kentsel çerçevede ayırım yapılarak açıklanmıştır. Bu araştırmalar kapsamında her bir birey için günlük 1, 2,15 ve 4,3 dolar elde eden bireylerin oranları da hesaplanmış ve uluslararası platformlarda bu göstergelerin hesaplanması ile Türkiye’deki yoksulluk boyutunun diğer ülkeler ile karşılaştırma olanağı doğmuştur (İncedal, 2013: 47).

Türkiye’de son yıllarda yoksulluğun boyutlarını ölçmeye yönelik çalışmaların yapıldığını fakat bunların sayıca çok sınırlı olduğunu söylenebiliriz. Bu alandaki en yeni çalışmalardan birisi de Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan ve sonuçlarının 2007 yılı sonunda halka duyurulduğu ‘2006 Yoksulluk Araştırması’dır.

Türkiye’de yine TÜİK tarafından yapılan, resmi yoksulluk sınırını belirlemeye yönelik, kapsamlı ve güncel olan verilere dayalı ilk çalışma sonuçlarının 2004 yılı içerisinde halka duyurulduğu ‘2002 Yoksulluk Araştırması’ idi. Bu çalışma ile Türkiye’deki görelî yoksulluk oranı % 14,74 olarak hesaplanmış ve 10.080.000 kişinin görelî yoksul olduğu sonucuna varılmıştır. Kentte ise bu oran % 11,33 (4.651.000 kişi), kırdâ da % 19,86 (5.430.000 kişi) olarak belirlenmiştir. Ayrıca Gıda Yoksulluğu açısından 2002-2006 yılları arasında yapılan Yoksulluk Araştırmalarının sonuçlarından hareketle de ülkemizde ciddi bir sorunun olmadığı görülmüştür. Türkiye’de 2002’de bireylerin %1,35’i; 2003 ve 2004’de %1,29’u; 2005’te %0,87’si ve 2006 yılında ise bireylerin yaklaşık olarak 0,74’ü (yani 539 bin kişi) gıda harcamalarını içeren yoksulluk sınırının aşağısındadır (TÜİK 2002, TÜİK 2006 Yoksulluk çalışmaları, akt. Gündoğan, 2008: 45).

Yoksulluğun Türkiye’deki genel nedenlerine baktığımızda bunların içinde işsizlik, yetersiz gelir, yapılan zorunlu göçler, parçalanmış aile yapısı, hanede engelli, hasta bireyin olması, nüfus sayısındaki fazlalık ve eğitimsizlik gibi etkenleri sıralayabiliriz. Ancak bunların içinde en göze çarpanı eğitimsizliktir. Genellikle yardıma ihtiyacı olan kişi veya ailelerin çoğu eğitimsiz olmalarından ya da yeterli düzeyde eğitim al(a)mamışlardan oluşmaktadır. Yapılan araştırmalara göre ise eğitim seviyesi arttıkça yoksulluk düzeyi düşmekte, eğitim seviyesi düştükçe yoksulluk düzeyi artmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 91-92).

Kırdâ hayatındaki bazı olumsuzluklar ve genellikle de maddi imkânsızlıklar nedeniyle iyi bir düzeyde eğitim alamayan bireyler, kent yaşamında büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Kadın ya da erkek kırdân göç etmiş bu bireyler, kent hayatındaki niteliksiz ve vasıfsız işgücünü oluşturmaktadırlar. Bunların bir kısmı iş imkânı bulup çalışırken, önemli bir kısmı çalışabilecek bir iş bulamamaktadır. Öbür yandan, kentlerde yaşayan eğitimsiz yoksul haneler çocuklarının okuması için bir eğilim göstermektedirler. Ancak, kentlerdeki eğitim kalitesinin okuldan okula değişiklik gösterdiğini hesaba katmak gerekmektedir. Ingersoll’un yaptığı araştırmaya göre, yoksul çocukların gittikleri okulların genel eğitim kalitesi ve eğitim olanakları diğer okullara göre daha düşük olduğu gibi, bu tip okullarda görev yapan öğretmenlerin de genellikle daha kalabalık sınıflarda ders vermek zorunda kaldıkları, öğrencilerle kurdukları ilişkilerde daha otoriter oldukları ve tek yönlü diyalog

kurdukları gözlenmektedir. Bu durum çocukların erken yaşta okuldan ayrılmaları ve sokaklarda yaşamak zorunda kalmaları gibi çeşitli olumsuzluklara yol açmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 91-92).

Yoksulluğu belirleyen unsurlardan biride insan hayatı üzerinde önemli bir etkiye sahip olan göçlerdir. En yalın tanımıyla yer değişikliği anlamına gelen göç, özelliklede kırkan kente göçler yoksulluğu belirleyen önemli unsurlardandır. Kırdan kente göç etmiş göçmenlerin istihdam sorunu yaşaması, ekonomik durumlarının yetersizliği yoksulluk durumunu ortaya çıkardığı gibi kentin ekonomik düzeyinde de düşüşü meydana getirmektedir. Kırdan her ihtiyacını üretim yaparak karşılayan göçmenler kentte aynı düzeni ve geçimi sağlayamadıkları için kentin yeni yoksulları olarak kente tutunma çabaları içerisine girmektedirler.

Türkiye’de kent yoksulluğu 1950’lerden sonra görülmeye başlanmıştır. Sanayinin gelişmesi ile birlikte görülen göç hareketleri köyden kente doğru gerçekleşmiş ve bunun sonucunda kent nüfusu artmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun sadece dörtte biri kentlerde yaşıyorken, bu oran giderek değişmeye başlamıştır. Günümüzde ise durum neredeyse tam tersine dönmüş, ülke nüfusunun %70’i kentlerde yaşamlarını sürdürmeye başlamıştır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 94).

Türkiye’de kentleşme olgusu, yoksulluk için önemli bir nedendir. Özellikle de kentleşme sürecinde yoğun yaşanan göçlerin yoksulluk olgusu üstünde güçlü bir etkisi vardır. Bundan dolayı, Türkiye’de yoksulluk ile göç arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir. Yoksulluk olgusu göçü, göç olgusu da yoksulluğu etkilemektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 94).

Türkiye’de 1980 sonrası yoksulluğu artıran nedenlere bakıldığında, 1980 sonrası göçlerin nedenlerinin değişmesi ve bu dönemde kente göç edenlerin daha önce kente göç edenlere oranla şanslarının daha düşük olmasıdır. Bu göçmenler eskiler gibi kentteki olanakları kullanamamışlardır. Çünkü kentte var olanlar ve daha önce göç edenler şehrin imkânlarını kullanmış, kendilerine istihdam imkânları bulmuş ya da yaratmış kişilerdir. Daha sonra gelenler için durum bu şekilde olmamış sonradan gelen bu göçmen kesim şehrin yeni yoksulları olmuşlardır.

Yoksulluğun nedenlerinden biri olan göçe olumsuzluk katan hususlardan biride göçün zorunluluk arz etmesidir. Zorunlu göçün göç edenler üzerinde büyük

etkileri vardır. Bu etkilerden en önemlisi de yoksulluğu meydana getirmesidir. Türkiye’de özellikle 1990 sonrası yoğunlukta olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde meydana gelen zorunlu toplu göçler, birçok açıdan daha önce yaşanmış göç olaylarından farklılıklar taşımaktadır. Göç edilen yeri de etkileyen bu zorunlu göçler plansız, ani bir şekilde gerçekleşmiş, gidilecek yerin bu göçe alt-yasının hazır olmaması hem göçmen üzerinde hem de göç edilen yeni mekânda yoksullukla beraber birçok sorunu meydana getirmiştir.

Yoksulluğun genellikle aynı bölgelerde baş göstermesi, kentin diğer yerlerine oranla o bölgeleri yoksullukla bağdaştırmaktadır. Bireysel veya topluluk düzeyindeki olumsuzlukların ve yoksulluk nedeninin beraber ve aynı zamanda yaşandığı ve birbirinden etkilenerek daha çok güçlendiği bu tür yerleşim yerlerinde, yeni ve farklı ekonomik imkânlar da ortaya çıkmadığı/ çıkmadığı için yoksulluk sürekli bir hal almaktadır (Şenses, 2006:181).

Yoksulluk her ne kadar kişilere yüklenen bir durum olsa da genellikle hane durumuyla açıklanan bir olgudur. Yoksul olan her birey bir hanede yaşamakta ve bu hanelerde, bekâr olan aileler hesap edilmezse de, en az bir aile yaşamaktadır. Bundan dolayı, yoksulların yaşam şartlarını değerlendirirken hanelerin yapısını dikkate almak gerekmektedir. Hane yapılarının dikkate alınması için iki boyutlu olarak düşünmek gerekmektedir. Bunların ilki hanelerdeki nüfus, ikincisi ise konutların durumudur (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 96).

Yoksul bireylerin yaşadığı hanelere baktığımızda, göze güzel gelmeyen manzaralarla karşılaşmaktayız. Yoksul evler genellikle gecekondü yapılarıdır. Bu evlerin içerisinde genellikle banyolar ayrı, tuvalet ve mutfak bulunmamakta; bazı evlerde banyo ve tuvalet, bazı evlerde ise mutfak ve banyo iç içedir. Kimi evlerde ise tuvalet evin dışındadır. Bütün bu olumsuzlukların yanı sıra ev içinde de çok fazla problem bulunmaktadır. Bu evlerdeki problemlerin ilki olarak da evlerin dayanıksız olması gelmektedir. Küçük çaplı depremlere bile dayanamayacak bu evler yoksul bireyler için büyük bir risk teşkil etmektedir. Öbür yandan, çatıların akması, evlerin rutubetli olması, evler de fare, böcek vb. haşerelerin olması, pencere ve duvarların yalıtımsız olması vb. evle ilgili fiziksel etkenler yoksulların hayatlarını zorlaştırmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 96-97).

Birey yoksulluğu tek başına yaşamamakta sahip olduğu aile ve çevreyle de yaşamaktadır. Böylece yoksulluk bir bütün olarak yaşanmaktadır. Yoksullar güzel, geniş, refah mekânlar yerine dar, bakımsız, derme-çatma yapılmış mekânlarda yaşamakta, sosyal ve kültürel anlamda kentin yerlilerinden uzak bir yaşam sürdürmekte ve yeterli bilgi ve hünerlere sahip olmamakla birlikte, kendileri için uygun bilgi ve yeterli kaynaklara ulaşamamaktadır. Bu koşullar gün geçtikçe artmakta ve sürekliliği göstererek bireyi içinden çıkılmaz bir yaşam biçimine hapsetmektedir. Ve bu durum yoksul bireyin geleceğe karşı bakışını umutsuzlaştırmakta, hep aynı yaşamı yaşayacakları düşüncesini güçlendirmektedir.

Yoksulluk dünyamızın geleceğini de tehdit eden ciddi küresel sorunlardan biridir. Yoksulluk sadece az gelişmiş ülkelerin sorunu olmaktan ziyade gelişmekte olan ve hatta gelişmiş ülkelerinde sorunu olmuştur. 2004 yılından itibaren dünyada, yaklaşık olarak beş kişiden biri günlük 1 dolarlık gelire sahip olabilirken; dünya ki nüfusun yarısına yakını günde iki dolar ya da daha az bir gelire yaşamını sürdürmektedir. Özellikle de sahra altı Afrika ve Güney Asya bölgeleri yoksulluğun en fazla yaşandığı bölgelerdendir. Günümüzde yoksulluk sadece gelişmemiş bölgelerde görülen bir sorun olmaktan çıkmış, bugün birçok gelişmiş bölgede yoksulluk problemi kendini göstermeye başlamıştır (Gündoğan, 2008: 44-45).

Belirgin bir şekilde etkisini gösteren yoksulluk geçtiğimiz çeyrek yüzyılda doruklara ulaşmıştır. Zira son 50 yıldır dünya üzerinde büyük bir refah artışı gerçekleşmesine rağmen yoksulluk çağımızın en çetin problemlerinden biri olmaya devam etmektedir. İnsan nüfusunun %46'sı yani iki milyar beş yüz milyon insan Dünya Bankası tarafından belirlenen günlük 2 ABD doları olan yoksulluk sınırının altında yaşarken, bir milyar iki yüz milyon insan ise günlük 1 ABD doları olan açlık sınırının altında yaşamını sürdürmektedir. Her yıl yaklaşık olarak 18 milyon insan yoksulluğa bağlı sebeplerden dolayı çok erken yaşta ölmektedir. Bu rakam toplam insan ölümlerinin üçte birine eşittir. Her gün 34.000'i beş yaşın altında çocuklar olmak üzere 50.000 insan yoksulluğa bağlı sebeplerden dolayı ölmektedir (Kabaş, 2009: 1). Yoksulluk sadece gelişmemiş ülkelerde değil gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de etkisini gösteren büyük bir sorundur.

Küresel bir sorun olan yoksulluk, gelişmiş ya da gelişmemiş ülke ayırımı yapmaksızın evrensel boyutlara ulaşmıştır. Yoksulluk artık dünyanın gelişmemiş

bölgelerinde yaşanan bir sorun olmaktan çıkıp, gelişmekte olan ülkelerin ve hatta gelişmiş ülkelerin de önemli bir sorunu olmuştur. Günümüzde dünya nüfusunun %10'u dünyadaki toplam gelirin yüzde yetmişden fazlasını elde etmektedir. Altı milyar iki yüz milyona sahip dünya nüfusunun 2.5 milyarı yani yaklaşık yarısı günlük 2 \$ yoksulluk sınırının, 1 milyarı yaklaşık altıda biri de günde 1 \$ yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Yoksullukla birlikte ülke ve bölgeler arasındaki eşitsizlik boyutu da gittikçe artmaktadır. Nitekim yoksul ülkeler zengin ülkelere oranla daha yavaş büyüme oranına sahip olduğundan, ülkeler arasındaki gelir uçurumu da giderek artmaktadır (Tosuner, 2007: 64).

2008 yılından itibaren Dünya Bankası'nın belirlediği dünyanın kişi başına düşen GSMH rakamı en yüksek ülke Norveç olmuştur. Dünyanın en zengin ve en yoksul ülkesi arasındaki kişi başı GSMH rakamlarına bakıldığında arada bir uçurumun olduğu görülmektedir. Dünya Bankası'nın açıklamalarına göre Kongo Demokratik Cumhuriyeti en yoksul GSMH sıralamasında iken diğer yandan Norveç kişi başına düşen en yüksek GSMH sıralamasındadır. Elde edilen verilere göre, GSMH bakımından dünyanın en zengin bölgesi en yoksul bölgesine göre yaklaşık olarak 200 kat daha büyüktür. Böylece yoksulluğun küresel boyutu, ülkeler arasındaki gelir uçurumundan da yola çıkılarak açıkça görülmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 65).

Yeryüzünde günde 100 bin insan açlıktan ve bunun yan etkilerinden dolayı ölmektedir. Sadece 2000 yılında 36 milyon kişi bu sebepten dolayı hayatını yitirmiş, her 6 dakikada bir, gerekli A vitaminini temin edemediği için bir insan kör olmakta, 6,2 milyar insandan 826 milyonu sürekli olarak yetersiz beslendiğinden dolayı kronik açlık çekmektedir. 1 milyar insan temiz suya elde edememekte, 2,4 milyar kişi yeterli görülen sağlık koşullarından mahrum kalmaktadır. Yılda 4 milyon insan ishalden ölüyor, 1,1 milyon Afrikalı çocuk HIV virüsü taşımaktadır. Avrupa ile Afrika kıtaları arasında ortalama insan ömrü bakımından tam 25 sene farkın olduğu belirlenmiştir. 1 yılda ABD ve AB ülkelerinde sadece parfümler için harcanan toplam para ile tüm dünya nüfusunun açlık sorununun çözülebileceği söylenmektedir. Tüm bu gerçeklerine bakıldığında problemin ne kadar da önemli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (www.sosyalhizmetuzmani.org).

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

2.1.1. Araştırmanın Amacı

Göçle kurulmuş, plansız mahalle yapısına sahip olan, özellikle gecekondu ve mekan olarak iyi bir yaşamın sürdürülmesi için yeterli koşullara sahip olmayan yoksul halkın yaşadığı mahallelerde, bireylerin toplumsal hayatta hayatın neresinde ne kadarında kendilerini gördükleri bağlamında göçün, yoksulluğun, bundan dolayı içinde buldukları mekanın insan üzerindeki etkisi büyüktür. Bu mahallelerimizden biri olan ve araştırmamızın da alanı olan Seyrantepe mahallesindeki var olan bu sorunları konu edinen çalışmamız da amaç;

- Göçlerin, özellikle çalışma alanıyla ilgili olan zorunlu göçün insan hayatında yol açtığı değişiklikleri, etkileri Seyrantepe Mahalle'si üzerinden görmek.
- Seyrantepeyi bir mahalle olarak bir araya getiren ve toplumsal bir olay olan göçün, Seyrantepe halkı üzerindeki etkisi, göç etmeden önceki ve göç ettikten sonra yaşamlarında ortaya çıkan sosyolojik ve ekonomik değişiklikleri belirlemek.
- Göçün sonuçlardan biri olan kent yoksulluğunun araştırıldığı Türkiye'de, Doğu Anadolu Bölgesinin en büyük kentlerinden olan Van iline bağlı Seyrantepe Mahallesinin yoksulluk profilini çıkarmak, yoksulluk olgusunun, Seyrantepe halkı üzerindeki etkilerini ve bu durumun yarattığı sosyo-ekonomik imkânlardan mahrumiyetlerini belirlemek.
- Seyrantepe Mahallesi'ne yerleşen kırdan gelmiş göçmen kitlenin kent ile olan ilişkileri ve kente yerleşme deneyimlerini tespit etmek ve kente yerleşen bu göçmen nüfusun göç hareketinden sonra kentleşme, kentlileşme sürecinde yaşadıkları sorunları belirlemek,
- Ayrıca, Türkiye'de göç ve yoksulluk ilişkisinin kentler açısından ele alınması gerektiğinin altının çizilerek bunun içinde yapılacak araştırmalara katkı sağlamaktır.

2.1.2. Araştırmanın Önemi

Göç ve Yoksulluk, insan hayatı üzerinde etkileri olan sosyolojik iki büyük olgudur. Yoksulluğun tetiklediği göç ve sonrasında meydana gelen mekânda, eğitimde, sağlıkta, kentleşme ve kentleşmede alanlarında ortaya çıkan sorunlar eskiden olduğu gibi hala da devam eden ve tamamıyla kontrol altına alınamamış insan hayatını, yaşam kalitesini olumsuz yönden etkileyen sorunlardır. Van ilinin Tuşba ilçe sınırları içinde bulunan Seyrantepe Mahallesinde yaşayan insanların sorunlarını merkeze alan bu çalışmanın önemini şu şekilde belirtilebiliriz:

- Araştırmanın önemi açısından belirtilmesi gereken ilk durum, seçilen çalışma alanının özgünlüğüdür. Çalışma alanımız Van ilinde, zorunlu göçün etkisiyle kurulmuş, mahalle olma statüsü kazanmış Seyrantepe Mahallesidir.
- Zorunlu göçle Van'a gelmiş olan göçmenler, ekonomisi ve sosyo-kültürel yapısı çokda iyi olmayan kenti zor durumda bırakmıştır. Göçmenler kentin arazisi ucuz ve boş alanlarına yerleşip fiziksel olarak kente yakın olup, ekonomik ve sosyo- kültürel olarak kente uzak bir özellik taşımaktadırlar. Zorunlu göçle gelen göçmenler, ekonomik durumun yetersizliği ve özellikle de geldikleri yerdeki yaşantılarına yakın yaşam şeklini kentte de kurmaya çalışmışlardır. Çalışma alanımız olan Seyrantepe Mahallemizde de özellikle zorunlu göçle gelen göçmenler geldikleri yere benzer bir yaşam alanı kurmuşlardır. Söz konusu mahallemiz bu açıdan da önemli bir mekândır.
- Çalışmamız, zorunlu göç sonrası kırdan kente yerleşmek zorunda kalan göçmenlerin, göç sürecinde yaşadıkları ve kente yerleştikten sonra karşılaştıkları sorunları ele alması bakımından önemlidir.
- Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmamız da göçmenler, metropol kentler yerine daha küçük olan ve kültürel, sosyal olarak kendilerine daha yakın hissettikleri Van kentine yerleşen göçmenleri kapsıyor olması çalışmayı önemli kılmaktadır.
- Çalışmamızın önemlerinden biri de, kent ile kente zorunlu bir şekilde gelmiş olan göçmen nüfus arasındaki ilişkiye değinmesidir. Kentteki

yaşam şeklinin göçmenler üzerindeki etkisi, bireyin kentlileşmesi durumu üzerinde durması çalışmayı önemli kılmaktadır.

- Zorunlu göçün dışında ayrıca Yoksulluğun tetiklediği göç ve sonrasında meydana gelen mekânda, eğitimde, sağlıkta, kentleşme ve kentlileşme alanlarında ortaya çıkan sorunlar eskiden olduğu gibi hala da devam eden ve tamamıyla kontrol altına alınamamış, insan hayatını, yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen sorunlardır. Yaşanan zorunlu göçle ve göçü tetikleyen sebeplerden biri olan yoksulluğun yoğun bir şekilde yaşandığı Seyrantepe Mahallesi'nde insanların sorunlarını merkeze alan bu araştırma, göç ve yoksulluk bağlamında ortaya çıkan bu sorunların tam olarak neler olduğunu, ve sorunların halk üzerindeki etkisini ve halkın yoksullukla baş etmek için kamu ya da özel kurumlardan, ilgili destek kuruluşlarından beklentilerini sergilemek açısından önemlidir
- Yoksulluğu en aza indirmek, sosyal dışlanmışlık hissini ortadan kaldırmak ve yoksulluk, göç ve mekân algısı üzerine var olan sorunlara dair literatürde var olan boşluğun doldurulması ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sunması bakımından önemlidir.
- Bu çalışma Van'daki yoksulluk ve göç bağlamında kurulan diğer mahalleler için ileride yapılacak çalışmalara örnek teşkil edeceğinden önemlidir.

2.2. Araştırmanın Problemleri

Göç, yoksulluk ve bunun kent yaşamına yansımalarını merkeze alan bu çalışmanın temel araştırma problemleri şunlardır:

- Seyrantepe Mahallesinde, göçün mahalle halkı üzerinde ne tür etkileri olmuştur.
- Kırdan kente göç eden kitlelerin kentte tutunma stratejilerinde hangi dinamikler belirleyici olmaktadır?
- Seyrantepe Mahallesinde göç, yerleşik bir hal aldığı kent yerleşimlerinde nasıl bir sosyo-mekânsal yapı oluşturmaktadır?

- Seyrantepe Mahallesiinde, göçmenlerin sahip olduğu ekonomik, toplumsal ve kültürel birleşenler kente tutunmalarında ne tür stratejilere yol açmaktadır?
- Seyrantepe Mahallesiinde, yeni yaşam alanını kendilerine göre inşa eden göçmen nüfus, yoksullukla baş etmek için ne tür stratejiler geliştirmektedir?
- Seyrantepe Mahallesiinde, halk göç eyleminden sonra kente adapte olma kentleşme ve kentlileşme sürecinde ne tür sorunlarla karşılaşmıştır? Ve bu sürece adaptasyonu nasıl sağlamıştır?
- Seyrantepe Mahallesiinde, göç ve yoksulluk göçmenlerin hayattan beklentilerine ve hayata tutunma çabalarına nasıl yansımaktadır?

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 1990 ve sonrasında yaşanan zorunlu göç ile Van'ın merkez Tuşba ilçesine bağlı Seyrantepe Mahallesi'ne yerleşmek zorunda kalan göçmen nüfustan oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Seyrantepe Mahallesi'ne yerleşmiş olan göçmen 300 hane bireyidir.

Bu çalışmanın örneklem seçiminde, genelinin son yirmi beş yıllık zorunlu göç süreci sonucunda mahalle olma özelliği kazanan Seyrantepe Mahallesiinde oturan, Tuşba Belediyesi'nin 2018 yılı verilerine göre yerleşik 4500 haneden oluşan mahallenin, 300 hanesi örneklem olarak seçilmiştir. Bu hanelerde oturan bireyler amaçsal örneklem yoluyla seçilmiş ve anket uygulanmıştır.

Çalışmada anketlerin geneli mahalleye zorunlu göçle gelen ailelerin çoğunlukta olduğu gecekondular sokaklarında yapılmıştır. Anket uygulamasında ankete zenginlik katması bakımından cinsiyet uygulaması yapılmamış ve anket sorularına daha verimli cevaplar alınması için anket uygulanan bireylerin yaş aralığı 18 yaş üstü olarak belirlenmiş, ayrıca anketlerde hanelerin genelinde göç eylemini yaşamış bireylere anket yapılmasına önem verilmiştir.

2.4. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri ve Analiz

Bu çalışmanın verilerinin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Ankette yer alan sorular, mahallenin yoksulluk ve göç profilini yansıtacak betimsel özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda örneklem grubunun demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini yansıtan anket sorularına yer verilmiştir.

Bu araştırmanın verileri, aralarında sosyoloji bölümünde okuyan lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluşan ve çoğunun Kürtçe bildiği, toplam 6 anketörden oluşan bir saha ekibi tarafından toplanmıştır. Anketleri uygulayacak öğrencilerin seçiminde, dil konusunda hanedeki kişilerle iletişim sorunu yaşamamalarına dikkat edilmiştir. Anketlerin uygulanması aşamasından önce anketörlere anketlerin uygulanması sırasında uyulması ve dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda anketör eğitimi verilmiştir. Anketlerin uygulanması sürecinde, her aile veya haneye biri kız biri erkek olmak üzere, ikili gruplar halinde gidilmiştir. Anketörler bu şekilde daha kolay görüşmeleri gerçekleştirerek anket formlarını kodlamışlardır.

Bu araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan Hane Halkı Anketi 67 sorudan oluşmaktadır. Soruların bir kısmı açık uçlu sorulardır. Saha çalışmasında anketlerden elde edilen bulgular SPSS veri analizi programına yüklenmiş ve istatistikî tablolar oluşturularak yorumlanmıştır.

2.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Araştırmamızın evreni olan Van'ın Tuşba ilçesine bağlı Seyrantepe mahallesinde, nüfusa ve hane sayısına göre belirlenen 300 hane örneklemimizle araştırma tekniklerinden anket ve görüşme teknikleri kullanılmış olup alan çalışmamız yapılmıştır.

Çalışmada belli sorun ve zorluklarla karşılaşmanın yanı sıra mahalle halkının özellikle de zorunlu göçle gelen halkın cana yakınlığı, misafirperverliği, içtenliği ve samimi davranışları çalışmamızı huzurlu ve güvenli bir şekilde yapmamızı sağlamıştır.

Araştırmada karşılaşılan zorluklara baktığımızda;

- Genel anlamda mahalle halkının dışarıdan gelenlere karşı üzerlerinde bir güvensizlik havası olmasından kaynaklı bazı kişiler kendileriyle anket

yapılmasını istememişlerdir. Anket ve görüşmelerdeki bilgilerin kesinlikle kimseyle paylaşılmayacağını söylenmesi üzerine ikna edilerek, güven sağlanarak anket uygulama veya görüşme yapılma yoluna gidilmiştir.

- Anket ve görüşmelerde bazı görüşmecilerin “Kürtçe biliyor musunuz? Biliyorsanız Kürtçe konuşun bizimle” dedikleri gözlemlenmiştir.
- Alan çalışması sırasında görüşmecilerden birinin sert bir şekilde kendini bu devletin vatandaşı olarak görmediğini bir aidiyet duygusu içerisinde hissetmediğini belirtip anket yapmak istememiştir.
- Görüşmeciler, ilk aşamada anketörlerin herhangi bir kamu kurumundan ya da herhangi bir siyasi partiden geldiklerini düşünerek anket yapmak istememişlerdir. Hatta bu nedenden dolayı anket yapanların bir kısmının da kapı veya sokak numaralarını yanlış söyledikleri gözlemlenmiştir.
- Alanda gözlemlenen diğer bir sorun ise bazı görüşmecilerin sorulara objektif bir şekilde cevap vermemeleri, bunun nedeninin ise; anket sorularında olan demografik bilgiler kısmındaki sorulardan etkilenerek yardım için gittiğimizi düşünüp, bize yardım edebilirler düşüncesiyle (örneğin; abi kardeş arasında sorulara verilen cevap zıtlıkları) cevap vermeleri.
- Mahallede, meydana gelen hırsızlıklar için nadir evlerin (iki-üç kat yapı) etrafının yüksek duvarlarla ve demir kapılarla örüldüğü, hanedeki bireylere ulaşmak için kapıda çok beklenildiği ve hatta bazı kişilerin kapılarının içeriden açılmasından dolayı kapı arkasından bakıp kapıyı açmadıkları gözlemlenmiştir.
- Az sayıda görüşmecinin ise yansız olmaması, devlet ya da iktidar partisine duyulan sempatiden kaynaklı bazı sıkıntıları veya memnuniyetleri söylemedikleri dolayısıyla sorulara yanlı cevap verdikleri de karşılaşılan sorunlardan olmuştur.
- Araştırmada gözlemlenen en büyük sorunlardan birinin ise, kadınların özellikle de gelinlerin evde erkek varsa ankete katıl(a)madıkları, anne veya kızın yerine evde olan baba, abi ya da erkek kardeşin sorulara cevap verdiği, evde tek olan gelinlerin ise telefonda eşlerini arayıp ankete

katılmak için izin istedikleri izin alamadıkları takdirde ankete katılmadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu durumun zorunlu göçle gelen kadınlardan ziyade kendi iradeleriyle göç etmiş ailelerin kadınlarında rastlandığı görülmüştür.

- Anket ve görüşmelerde kadın sayısının daha fazla olduğu bunun nedeninin ise; kadınların genelde ev hanımı olup zamanının çoğunu evde geçirdikleri, evin erkeklerinin ise işte oldukları ya da iş aramak için dışarıda olduklarından dolayı anket ve görüşmelerde kadın sayısının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

III. BÖLÜM: BULGULAR

3.1. Sosyo-Ekonomik Göstergelerle Seyrantepe Mahallesi

Bugün Seyrantepe olarak anılan yerleşim yeri adını mahallede bulunan mezarlığa verilen isimle almıştır. Önceleri etrafında bulunan İstasyon ve Beyüzümü mahallerine bağlı olan ve yerleşim statüsü bakımında etrafındaki mahallelerin uzantısı olan Düzyol adı verilen uzun boş alanlara bu yerin adı, yerleşim biriminin mahalle statüsü olmasıyla, 2000 yılında Seyrantepe olarak değiştirilmiştir.

Seyrantepe Mahallesi, Van kent merkezinin güneyinde Van'ın merkez ilçelerinden biri olan Tuşba ilçesine bağlı ve Van kent merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta olan bir mahalledir. Kuzeyinde Alabayır Mahallesi, doğusunda Beyüzümü ve Akköprü Mahalleri, güneyinde İstasyon ve Abdurahmangazi Mahalleleri, batısında ise Kalecik Mahallesi bulunmaktadır. Yerleşim olarak düz bir arazi üzerinde yer almaktadır. Belediyeden alınan 2018 raporlarına göre mahalle, 3 cadde (Düzyol, Fatih ve Avirek yolu caddesi) ve 200 sokaktan oluşmaktadır.

Mahalle 2000 yılından önce İstasyon ve Beyüzümü Mahallerine bağlı iken, özellikle 1995'ten itibaren göçlerle gelen hızlı nüfus artışına bağlı olarak yerleşme sahasının giderek yoğunlaşmasıyla 2000 yılında İstasyon ve Beyüzümü Mahallerinden ayrılarak kendi mahalle sınırlarını oluşturmuştur. 1995 öncesi birkaç haneyle sınırlı olan Düzyol denilen alan, 1995-2000 yılları arasında göçle birlikte hızlı ve yoğun bir yerleşime sahne olmuştur. 1995'ten sonra nüfus artışının en önemli nedeni zorunlu göçlerdir. İstasyon ve Beyüzümü Mahallerinin orta yerinde boş tarlalara sahip olan ve Düzyol olarak bilinen alan arazilerin boş olması, daha kolay ve ucuz yerleşme olanaklarına sahip olması ve zorunlu göçten dolayı devlet eliyle yerleşimlerin sağlanmasıyla yoğun bir şekilde göç almıştır.

Mahalle nüfusu, 2018 TÜİK verilerine göre 18.615 kişiden oluşmaktadır. Bunlardan 9.450'sini erkek nüfus 9.165'ini kadın nüfus oluşturmaktadır. Mahalleye yıllar içinde göçler artarken mahalleden dışarıya da göçler meydana gelmiştir. Dışarıya göçün çoğunluğunu genelde büyük kentlere mevsimlik işçi olarak çalışmaya gidenler oluşturmakla birlikte gidenlerin genelini erkek nüfus oluşturmaktadır. Mahallenin bağlı olduğu Tuşba Belediyesi 2018 verilerine göre mahalle de 4500

hane vardır. Hane halkının ikamet ettiği konutların büyük çoğunluğunu tek katlı ve gecekondular oluştururken; az sayıda iki ve üç katlı evler de bulunmaktadır.

Büyük bir yerleşim alanına sahip olan mahalle yeşil alanların dar olduğu ve tarımın neredeyse hiç yapılmadığı bir arazi yapısına sahiptir. Göçün yapıldığı ilk yıllarda mahalle boş tarlalardan oluşan, dize kadar çamura batılan, yolu dahi olmayan verimsiz boş arsalardan oluşmaktaydı. Bağlı olduğu belediyeden alınan bilgilere göre mahallede çarpık bir imarın olduğu, maliye ve belediyeye dair taşınmazların neredeyse hiç olmadığı, parsellerin hepsinin hisseli büyük tarla niteliğinde olduğu ve evlerin neredeyse sıfır ruhsatlı olduğu tespit edilmiştir.

Mahallenin eğitim göstergelerine bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin oranı oldukça fazladır. Bu nüfusun genelini ise yaşlılar ve özellikle göçle gelen kadınlar oluşturmaktadır. Mahallenin bağlı olduğu Tuşba İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan raporda 2018 yılı itibariyle mahallede 2 anaokul, 3 ilkokul, 3 ortaokul, 1 lise ve 1 meslek eğitim merkezi bulunmakla birlikte, mahalle toplamında 2486 erkek 1806 kız öğrenci, 233 öğretmen ve 10 okul müdürü bulunmaktadır. Ayrıca raporda toplamda 69 kız 183 erkek öğrencinin sürekli devamsız olduğu tespit edilmiştir.

Mahalle yoğun bir nüfus potansiyeline sahip olmasına rağmen mahallede sağlık ocağı bulunmamaktadır. Seyrantepeliler aile hekimliklerinin bulunduğu İstasyon ve Beyüzümü Mahallerine bağlı olan bir ve iki nolu sağlık ocaklarında sağlık ihtiyaçlarını gidermektedirler. Tuşba İlçe Sağlık Merkezi'nde edinilen bilgi doğrultusunda Seyrantepede bir sağlık ocağının olmamasının nedeni; mahalle halkı tarafından çok talep edilmesine rağmen mahallede sağlık ocağı yapılacak uygun bir yerleşim alanının olmaması ve hükümetin son zamanlarda uyguladığı kemer sıkma politikasından dolayı sağlık ocağı yapımı için yeterli bütçenin sağlanamamasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Zorunlu göç öncesi köyünde sadece tarım ve hayvancılıkla uğraşan halk mahallede bu alışkanlıklarını sürdürmekte zorlandıkları hatta neredeyse hiç sürdüremedikleri gibi Van ilindeki ticari faaliyetlerle uğraşacak beceriden yoksun oldukları için günlük işlerde çalışarak gelir elde etmeye çalışmaktadırlar. Van ilinin istihdam alanlarının sınırlılığı iş bulamayan erkekleri günlük/enformel işlere yöneltirken; bir kısmı da mevsimlik işçi olarak büyük kentlerde çalışmaya mecbur

kalmaktadırlar. Mahallede kadınların ise neredeyse hepsinin çalışmadığı, çok düşük seviyede az bir kesimin çalıştığı bunlarında, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü (İşkur) bünyesinde olan Toplum Yararına Programlar (TYP) kapsamında yılın belli aylarında geçici süreliğine çalıştığı görülmüştür.

Sosyo-ekonomik durumu çok düşük olan mahalle halkı vakıflardan da maddi destek talebinde bulunmuş olup 3294 sayılı kanunun amacına uygun bir şekilde çalışan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıflarından (SYDV) yardım almaktadırlar. Mahallenin bağlı olduğu Tuşba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından alınan rapor doğrultusunda 2018 yılı itibariyle mahallede; 76 kadın dul (resmi nikahı olup da eşi vefat edene) maaşı, 240 kişi yaşlılık maaşı, 327 kişi engelli maaşı (bunların 54 tanesi on sekiz yaşından küçük engelliler), 1975 aileye kömür yardımı, 1910 aileye çocuk parası (şartlı eğitim ve şartlı sağlık yardımı) verilmektedir. Çoğu ailede çocuk sayısının fazla olduğu, örneğin on çocuklu bir evde okula giden sekiz çocuğa şartlı eğitim yardımı verilirken; okula gitmeyen diğer iki çocuğa ise şartlı sağlık yardımı yapılmaktadır. 52 aileye muhtaç asker aileler ve 7 aileye muhtaç asker çocuğu yardımı yapılmaktadır. 38 aileye öksüz yetim yardımı, 12 aileye ev onarım desteği, 5 aileye ev eşyası yardımı, düzenli olarak her gün 13 aileye aş evi yardımı (yemek, ekmek) yapılmakta olup, ayrıca sadece 2018 yılı içinde bir yılda yılın belli aylarında 1433 aileye maddi yardım yapılmıştır.

Mahalle sınırları içerisinde işletmelerin yetersiz ve ihtiyaca cevap vermekten uzak olduğu var olanların çoğunun belirlenmiş belediyeden alınan rapora göre ruhsatsız olduğu; sadece 9 marketin ruhsatı bulunduğu görülmüştür. Mahalle büyük market, fırın, hastane, postane, lokanta, eczane gibi ihtiyaca yönelik hizmet veren yerlerin olmaması mahalle halkının günlük yaşamını zorlaştırmaktadır. Söz konusu kurum ve kuruluşların yokluğu mahalle insanını Van kent merkezine itmektedir.

436 hektarlık alana kurulmuş olan mahalle, Tuşba ilçesinin büyük mahallerindedir. Mahallenin ulaşım ağı da sınırlıdır. Ulaşım ağı mahalle nüfusunun ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir. Mahalle halkı hem ulaşım ağının yetersizliğinden hem de minibüs ücretinin fazla olmasından yakınmaktadırlar. Mahallenin ticari fonksiyonu yok denecek kadar azdır. Arazilerin verimli olmaması ve yeterli bütçenin sağlanamamasından dolayı tarım neredeyse hiç yapılmazken hayvancılık çok düşük seviyede yapılmaktadır. Mahalle halkı sosyal faaliyet

açısından da kent merkezine bağımlı durumdadır. Kütüphane, sinema, tiyatro vs. sosyal ve kültürel faaliyetler için kent merkezine gitmektedirler.

3.2. Hanelerin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri

Tablo 1. Cinsiyet

	Sayı	Yüzde
Erkek	129	43,0
Kadın	171	57,0
Toplam	300	100,0

Yukarıdaki Tabloda görüldüğü gibi hanede anketimize katılanların %43'ü erkek, %57'si kadındır. Anketörlerin daha çok kadınlarla görüşmelerinin nedeni, anket çalışmasının yapıldığı gündüz saatlerinde erkeklerin büyük bir çoğunluğunun özellikle iş aramak için dışarıda olmaları ya da geçici işlerde il içinde veya il dışında çalışıyor olmalarıdır.

Tablo 2. Görüşülen Kişinin Yaşı

	Sayı	Yüzde
18-28	95	31,7
29-35	60	20,0
36-49	81	27,0
50-64	58	19,3
65 ve üzeri	6	2,0
Toplam	300	100,0

Tabloda görüşülen kişilerin yaş dağılımına bakıldığında, bu kişilerin %31,7'si 18-28, %20'si 29-35, %27'si 36-49, %19,3'ü 50-64 ve %2'sinin 65 ve üzeri yaş aralığından oluştuğu görülmektedir. Genç yaştakilerin oranının daha fazla olmasının nedeni evdeki gençlerin yaşlılardan daha çok araştırmaya katılmayı istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Görüşülen Kişinin Medeni Hali

	Sayı	Yüzde
Evli	230	76,7
Bekâr	62	20,7
Dul	8	2,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin medeni hali dağılımına bakıldığında, bu kişilerin %76,7'sinin evlilerden %20,7'sinin bekarlardan ve %2,7'sinin dullardan oluştuğu görülmektedir. Araştırmada evlilerin oranının daha fazla olduğu, dulların ise genelinin eşlerinin vefatı sonucu dul kaldıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Hane Halkı Sayısı

	Sayı	Yüzde
2-5 kişi	68	22,8
6-9 kişi	170	57,0
10-13 kişi	49	16,4
14-17 kişi	9	3,0
18 ve üzeri kişi	2	0,7
Toplam	298	100,0

Hanede yaşayan toplam nüfus sorulduğunda yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi hane halkı büyüklüğü, %22,8'inin 2-5, %57,0'nin 6-9, %16,4'ünün 10-13, %3'ünün 14-17 ve 0,7'sinin 18 ve üzeri kişiden oluştuğu görülmektedir. Hanelerde kişi sayısının fazla olmasının nedeni; geniş ya da çok çocuklu aile yapılarına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır ve bu durumun da daha çok kırsal yaşamın bir parçası olan büyük aile yapısının kentte de büyük oranda varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz. Geniş ailelere bakıldığında, bu ailelerde daha çok birden fazla ailenin aynı çatı altında yoksulluktan dolayı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Göç eden ailelerin kısıtlı ekonomik koşullarının, evlenen çocuğun haneden ayrılarak yeni bir aile kurmasına yetmemesi bir yoksulluk göstergesi olarak yorumlanabilir.

Tablo 5. Kız Çocuk Sayısı?

	Sayı	Yüzde
Çocuk yok	91	30,3
1-4 çocuk	183	61,0
5-8 çocuk	26	8,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin kız çocuk sayısına bakıldığında, %30,3'nün kız çocuğu yok %61'nin 1-4 %8,7'nin 5-8 çocuğu olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Erkek Çocuk Sayısı

	Sayı	Yüzde
Çocuk Yok	81	27,0
1-4 Çocuk	188	62,7
5-8 Çocuk	30	10,0
9 ve üzeri çocuk	1	0,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin erkek çocuk sayısına bakıldığında, %27'sinin erkek çocuğu yok %62,7'sinin 1-4 %10'nun 5-8 %0,3'nün 9 ve üzeri çocuğu olduğu görülmektedir.

Yukarıda hanelerin kız ve erkek çocuk sayılarını gösteren tablolara bakıldığında kız ve erkek çocukların sayısı mahallede doğurganlık oranının fazla olduğunu ve çok çocuklu geniş aile yapılarına sahip hanelerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okuryazar değil	101	33,7
Okuryazar	28	9,3
İlkokul	72	24,0
Ortaokul	35	11,7
Lise	49	16,3
Yüksekokul	1	0,3
Üniversite	12	4,0
Lisansüstü	2	0,7
Toplam	300	100,0

Tablo 7, Tablo 1'deki cinsiyet dağılımı dikkate alınarak yorumlandığında yüzdelerin %57'sinin kadınlara ait bilgiler olduğuna dikkat çekmek gerekir. Görüşülen kişilerin eğitim durumlarına bakıldığında, %33,7'si okuryazar değil %9,3'ü okuryazar %24'ü ilkokul mezunu %11,7'si ortaokul mezunu %16,3'ü lise mezunu %0,3'ü yüksekokul mezunu %4'ü lisans mezunu %0,7'si lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuç mahallede okur-yazar olmayan nüfusun, ebeveynler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çoğu anne ve babanın herhangi bir yüksek eğitim dahi almadıkları görülmektedir. Bu Tablo, çoğunun kadınlar olduğu bu bireylerin, eğitim odaklı kültürel sermayeden yoksun oldukları gerçeğinin

yanı sıra, onların yetiştirecekleri yeni nesillere bırakacak eğitim odaklı kültürel sermayenin de olmadığını göstermektedir.

Tablo 8. Eşinin Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okuryazar değil	99	41,1
Okuryazar	34	14,1
İlkokul	60	24,9
Ortaokul	30	12,4
Lise	10	4,1
Üniversite	6	2,5
Lisansüstü	1	0,4
Diğer	1	0,4
Toplam	241	100

Araştırmada görüşülen kişilerin eşlerinin eğitim durumuna bakıldığında, %41,1'i okuryazar değil %14,1'i okuryazar %24,9'u ilkokul mezunu %12,4'ü ortaokul mezunu %4,1'i lise mezunu %2,5'i üniversite mezunu %0,4'ü lisansüstü mezunu %0,4'ü diğer olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında, eşlerin eğitim seviyelerinin neredeyse birbirlerine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Mesleği

	Sayı	Yüzde
Öğrenci	31	10,3
İşçi	27	9,0
İnşaat İşçisi	15	5,0
Serbest Meslek	52	17,3
Esnaf	9	3,0
Memur	9	3,0
Çiftçi	5	1,7
Reklamcı	1	0,3
Şoför	4	1,3
Ev Hanımı	147	49,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin mesleğine bakıldığında, %10,3'ü öğrenci %9'u işçi %5'i inşaat işçisi %17,3'ü serbest meslek %3'ü esnaf %3'ü memur %1,7'si çiftçi %0,3'ü reklamcı %1,3'ü şoför %49'u ev hanımı olduğu görülmektedir. Meslek dağılımlarını yansıtan yukarıdaki tabloda, görüşme yapılan kadınların %49'nun ev hanımı oldukları görülmektedir. Araştırma alanında kadınlardan çoğunun ev hanımı olması; çoğu kırsal yaşamdan yakın bir zamanda

kopmuş hanelerin içinde buldukları toplumsal yapı ve kültürün kadının okumasına, eğitim hayatını sonuna kadar devam etmesine ya da kadının özel ve kamusal alanda çalışmasına izin vermediği gerçeğini açık bir şekilde göstermektedir.

Tablo 10. Eşinin Mesleği

	Sayı	Yüzde
İşçi	21	8,8
Çiftçi	3	1,3
Memur	9	3,8
Esnaf	5	2,1
Ev Hanımı	105	44,1
İnşaat İşçisi	10	4,2
Serbest Meslek	81	34,0
Şoför	2	0,8
Öğrenci	2	0,8
Toplam	238	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin eşlerinin mesleğine bakıldığında, %8,8'i işçi, %1,3'ü çiftçi, %3,8'i memur, %2,1'i esnaf, %44,1'i ev hanımı, %4,2'si inşaat işçisi, %34'ü serbest meslek, %0,8'i şoför, %0,8'inin öğrenci olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında daha çok hane reisi erkeklerin %34'nün serbest meslek bir nevi enformel sektör çalışanları olduğu görülmektedir. Herhangi bir işi olmayanlar ile inşaat sektörde çalışanların çoğunluğunu, Van'a özellikle 1990 sonrası zorunlu göçle gelen grubun oluşturduğu görülmüştür. Çoğu inşaat işçisi olan erkeklerin mevsimlik ve dönemsel işleri, genellikle Van kenti dışındaki büyük illerde yaptıkları öğrenilmiştir. Hane reislerinin enformel olarak yaptıkları mevsimlik ve dönemsel işler dışında, seyyar satıcılık, hamallık vb. ekonomik getirisi çok düşük olan işlerde de çalıştıkları öğrenilmiştir.

Tablo 11. Herhangi Sosyal Güvencesi Var mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	192	64,0
Hayır	108	36,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin sosyal güvencesinin olup olmadığına bakıldığında, %64'ünün evet %36'sının hayır dediği görülmektedir.

Tablo 12. Evetse Hangi Güvence

	Sayı	Yüzde
Bağkur	6	3,1
Emekli Sandığı	6	3,1
Ssk	62	32,5
Yeşilkart	117	61,3
Toplam	191	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerde sosyal güvencesi olanların hangi güvencesi olduğuna, %3,1'i Bağkur, 3,1'i emekli sandığı, %32,5'i SSK, %61,3'ünün yeşil kartlı olduğu görülmektedir. Tabloda yeşil kartlıların oranının yüksek, bağkur ve emekli sandığı oranının düşük olduğu görülmektedir. İşsiz ve yoksul hanelere sağlanan yeşil kart uygulaması birçok aileye sosyal güvence sağlamışken; yeşil kart sahipliğinin mahallede yaygınlığı mahallede yaşayan hanelerin ekonomik ve sosyal gerçekliğini yansıtan önemli bir göstergedir.

Tablo 13. Çocuğunun Olmasını İstedığı Meslek Türü

	Sayı	Yüzde
Akademisyen	1	0,4
Doktor	85	37,8
Hukukçu	22	9,8
Aşçı	2	0,9
Hemşire	17	7,6
Öğretmen	36	16,0
Polis	6	2,7
Mühendis/Mimar	9	4,0
İmam	1	0,4
Futbolcu	3	1,3
Memur	3	1,3
Sağlık Personeli	4	1,8
Veteriner	1	0,4
Ekonomist	1	0,4
Filozof	1	0,4
Fark etmez	32	14,2
Reklamcı	1	0,4
Toplam	225	100,0

Tabloda ebeveynlerin çocukları için istediği meslek türlerine bakıldığında, %0,4'ü akademisyen, %37,8'i doktor, %9,8'i hukukçu, %0,9'u aşçı, %7,6'sı hemşire, %16'sı öğretmen, %2,7'si polis, %4'ü mühendis, mimar %0,4'ü imam,

%1,3'ü futbolcu, %1,3'ü memur, %1,8'i sağlık personeli, %0,4'ü veteriner, %0,4'ü ekonomist, %0,4'ü filozof, %14,2'si fark etmez, %0,4'ü reklamcı dedikleri görülmektedir. Araştırmada en çok dikkat çekenlerin ise; çocukları için gelecekte hangi mesleği seçmeleri konusunda bir fikir beyan etmeyip fark etmez diyen anne ve babalardır. Bunu söyleyen ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çok düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 14. Hanede Ücretli Çalışan Var mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	255	85,0
Hayır	45	15,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin hanelerinde ücretli çalışanın olup olmadığına bakıldığında, %85'i evet derken %15'inin hayır dediği görülmektedir. Tabloda hanede çalışanların oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Evetse Kaç Kişi

	Sayı	Yüzde
1 kişi	219	85,9
2 kişi	28	11,0
3 kişi	7	2,7
4 kişi	1	0,4
Toplam	255	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin hanelerde kaç kişinin çalıştığına bakıldığında, %85,9'u 1 kişi %11'i 2 kişi %2,7'i 3 kişi %0,4'ü 4 kişi olduğu görülmektedir. Tabloda %85,9'luk gibi yüksek bir dilimde yer alan 219 hanede sadece bir kişinin gelir getirici bir işi bulunduğu görülmektedir. Yoksulluğun görünmez yüzlerinden biri de mahallede yaşayan geniş ailelerin yaşamlarını 1 kişinin kazancıyla sürdürdüğüdür.

Tablo 16. Aylık Gelir

	Sayı	Yüzde
Geliri yok	26	8,7
200- 500 TL	45	15,0
501- 750 TL	43	14,3
751- 1000 TL	53	17,7
1001 ve üstü TL	133	44,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin aylık gelirlerine bakıldığında, %8,7'sinin geliri yok, %15'i 200- 500 TL, %14,3'ü 501- 750 TL, %17,7'si 751- 1000 TL, %44,3'ü 1001 ve üstü TL olduğu görülmektedir. Aylık gelir dağılımlarına bakıldığında hanelerin gelir durumlarının çok düşük olduğu, bir kısmının ise düzenli aylık gelirlerinin olmadığı görülmektedir.

Hanelerin aylık gelir ve sosyo-ekonomik durumları göz önüne alınarak, evde bulunan elektrikli aletler sorulduğunda; neredeyse her evde eski de olsa bir televizyon bulunmakta. Çoğu evde ise çanak anten, ütü ve şofbene rastlanırken, çok az evde bulaşık makinası, bilgisayar ve internete rastlanmıştır.

Tablo 17. Paraya İhtiyaç Duyduğunuzda Kimden Alıyorsunuz

	Sayı	Yüzde
Aileden	175	50,9
Akrabalardan	105	30,5
Arkadaşlardan	30	8,7
Hayırsever Kişilerden	0	0,0
Belediyeden	3	0,9
STK'lardan	3	0,9
SYDV'ından	2	0,6
Bankalardan	13	3,8
Diğer	13	3,8
Toplam	344	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin paraya ihtiyaç duyduklarında kimden aldıklarına bakıldığında, %50,9'u aileden, %30,5'i akrabalardan, %8,7'si arkadaşlardan, %0'ı hayırsever kişilerden, %0,9'u belediyeden, %0,9'u STK'lardan, %0,6'sı SYDV'ından, %3,8'i bankalardan, %3,8'i diğer olarak görülmektedir. Yukarıdaki Tabloda görüldüğü gibi haneler, kendi aile bireylerinden ve akrabalık ilişkilerini kullanarak maddi zorluklarını gidermeye çalışmaktadır. Aile içinden ve akrabalarla çözülemeyen nakit sıkıntısını erkekler daha çok yakın arkadaşları

sayesinde çözdüklerini belirtirken; STK'lardan, SYDV'ından yardım alanların oranının çok düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 18. Ne İle Isınma

	Sayı	Yüzde
Tezek	22	3,9
Odun	215	38,3
Kömür	288	51,3
Tüpgaz	1	0,2
Elektrikli Soba	33	5,9
Geven	1	0,2
Kalorifer	0	0,0
Diğer	1	0,2
Toplam	561	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin evlerinde ne ile ısındıklarına bakıldığında, %3,9'u tezek, %38,3'ü odun, %51,3'ü kömür, %0,2'si tüpgaz, %5,9'u elektrikli soba, %0,2'si geven, %0'ı kalorifer, %0,2'si diğer olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında ısınmak için odun ve kömür kullananların oranının yüksek olduğu ve bu kömürün ise daha çok yardım kömürü olduğu görülmekteyken, ısınmak için evlerinde kalorifer kullanan kimsenin olmadığı da gözlemlenmiştir.

Tablo 19. Hanede Kredi Kartı Kullanan Var mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	64	21,3
Hayır	236	78,7
Toplam	300	100,0

Günümüzde kent yaşamının ve ekonomik ilişkilerin önemli bir parçası haline gelen kredi kartı kullanımı kent yaşamında yaygın olan bir durumdur. Tabloda %78,7 gibi büyük bir oranının kredi kartı kullanmadığını görmekteyiz. Kredi kartı kullananlar ise %21,3 gibi bir oranda kalmaktadır. Bunun nedenine bakıldığında daha çok hanelerin kredi kartına sahip olmak için gerekli ekonomik koşulları taşımamaları ve kredi kartı kullanımı için yeterli eğitim düzeyine sahip olamamalarından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 20. Hasta Durumunda İlk Ne Yapar

	Sayı	Yüzde
Çok Rahatsız Olmazsam İyileşinceye Kadar Beklerim	42	13,6
Bitkilerle Tedavi Olurum	6	1,9
Sağlık Konularında Tecrübeli Birine Giderim	1	0,3
Sağlık Ocağına Giderim	87	28,2
Eczaneye Giderim	1	0,3
Devlet Hastanesine Giderim	168	54,4
Özel Hastane/ Özel Muayenehane	2	0,6
Hiçbir Yere Gitmem	2	0,6
Toplam	309	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin hasta olmaları durumunda ilk ne yaptıklarına bakıldığında, %13,6'sı çok rahatsız olmazsam iyileşinceye kadar beklerim, %1,9'u bitkilerle tedavi olurum, %0,3'ü sağlık konularında tecrübeli birine giderim, %28,2'si sağlık ocağına giderim, %0,3'ü eczaneye giderim, %54,4'ü devlet hastanesine giderim, %0,6'sı özel hastane/ özel muayenehane giderim, %0,6'sı hiçbir yere gitmem dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında maddi durum yetersizliğinden dolayı sağlık ocağına ve devlet hastanesine gidenlerin oranının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca görüşmeler sırasında devlet hastanesine gidenlerin genelinin çok mecbur olmadıkça gitmediklerini gidecekleri zaman da taksiye ya da otobüse verecekleri paraları olmadığı için daha çok ambulansı çağırdıklarını söylemişlerdir. Maddi imkânların yetersizliğinden dolayı ise özel hastaneye gidenlerin neredeyse hiç olmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 21. Ekmeği Kendi Pişirme

	Sayı	Yüzde
Evet	255	85,0
Hayır	45	15,0
Total	300	100,0

Tabloda görüldüğü gibi hanelerin %15'i ekmeği kendi pişirmeyip alırken %85'i temel gıda olan ekmeği kendileri yapmakta ve böylece çok tükettikleri ekmeği hazır almaktan ziyade aldıkları ucuz unlarla ekmek ihtiyaçlarını karşılayıp yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durum kırsal kesimden göç eden hanelerin önceki yaşam şekillerini devam ettirmelerinin yanı sıra, yoksul hanelerin yaşam stratejisi haline gelmiştir.

Tablo 22. Neden Ekmeği Kendin Pişirirsin

	Sayı	Yüzde
Fırın Yok	3	1,1
Ekmeğe Para Vermemek için	162	58,3
Tandır Ekmeğini Tercih Ettiğimizden	84	30,2
Yılların Alışkanlığı	28	10,1
Diğer	1	0,4
Toplam	278	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin ekmeği kendileri pişirenlerin neden ekmeği kendilerinin pişirdiğine bakıldığında, %1,1'i fırın yok, %58,3'ü ekmeğe para vermemek için, %30,2'si tandır ekmeğini tercih ettiğimizden, %10,1'i yılların alışkanlığı, %0,4'ü diğer olarak görülmektedir. Maddi imkânların yetersizliğinden ve evlerde nüfus sayısının fazla olması eve giren ekmek sayısını artırdığı için görüşülen kişilerde ekmeğe para vermemek için ekmek pişirenlerin oranının fazla olduğu görülmektedir. Zorunlu göçle kentte gelen hanelerin kırsal yaşamın alışkanlıklarından kolayca kopamadıkları gerçeğinin yanı sıra tandır, yoksulluğun bir göstergesi olarak da okunmalıdır. Mahallede çoğu evin tandırı varken; tandırı olmayanlar akrabalarının ve komşularının tandırında ekmeklerini pişirmektedirler.

Tablo 23. Meyve Sebze Yetiştirme

	Sayı	Yüzde
Evet	109	36,3
Hayır	191	63,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin meyve sebze yetiştirme oranlarına bakıldığında, %36,3'ü evet, %63,7'si hayır, dediği görülmektedir. Araştırmada hayır diyenlerin oranının daha fazla olduğu, bunun nedeninin ise; görüşmeler sırasında hanelerin meyve ve sebze yetiştirmek için elverişli boş alana sahip olmadıkları, ayrıca meyve ve sebze yetiştirmek için yeterli maddi olanağın olmadığı söylenmiştir. Meyve ve sebze yetiştirenlerin ise evlerinin önündeki boş alanları değerlendirdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum meyve ve sebze yetiştirenler için yoksulluğu hafifletme stratejisi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 24. Hayvan Yetiştirme

	Sayı	Yüzde
Evet	49	16,0
Hayır	251	84,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin hayvan yetiştirme durumlarına bakıldığında, %16'sı evet %84'ü hayır olduğu görülmektedir. Maddi yetersizlik ve mahalle koşullarının uygun olmaması hayvancılığın yapılmasını engellemiştir.

Tablo 25. Hayvan Yetiştiren Aile Sayısı

	Sayı	Yüzde
Büyükbaş	3	6,1
Küçükbaş	8	16,3
Kümes	38	77,6
Toplam	49	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerde hayvan besleyenlerin oranına bakıldığında, %6,1'i büyükbaş, %16,3'ü küçükbaş, %77,6'sı kümes hayvanları olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında kümes hayvanları besleyenlerin oranının diğer hayvanları besleyenlerin oranından yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise; kümes hayvanlarını besleme imkân ve ortamının diğer hayvanları besleme imkân ve ortamından daha iyi olduğu görülmektedir. Et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünleri tüketmenin tek yolunun hayvan beslemek olduğunu söyleyen hanelerin bu uğraşları ekonomik zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 26. Belediyeden Yardım

	Sayı	Yüzde
Evet	15	5,0
Hayır	285	95,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin belediyeden yardım alma durumlarına bakıldığında, %5'i evet, %95'i hayır olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında araştırmada görüşülen kişilerin neredeyse hepsinin belediyeden yararlanmadığı bunun nedeni sorulduğunda ise; bir kısmı belediyenin yardım etmediğini diğer bir kısmı ise yardım etmez düşüncesiyle belediyeden yardım istemediklerini söylediği gözlemlenmiştir.

Tablo 27. Evetse Ne Yardım

	Sayı	Yüzde
Yardım Almadı	285	95,0
Çocuk Parası	1	0,3
Gıda	1	0,3
Kömür	13	4,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin belediyeden yardım alanların ne yardımı aldığı sorulduğunda, %95'inin yardım almadığı, %0,3'nün çocuk parası, %0,3'nün gıda, %4,3'nün kömür, yardımı aldığı söylenmiştir.

Tablo 28. Valilikten Yardım Aldı mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	94	31,3
Hayır	206	68,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Valilikten yardım alma durumlarına bakıldığında, %31,3'ü evet, %68,7'si hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında hayır diyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 29. Evetse Ne Yardım

	Sayı	Yüzde
Yardım Almadı	206	67,3
Gıda	1	0,3
Kömür	88	28,8
Engelli Masası	1	0,3
Maddi Destek	10	3,3
Toplam	306	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Valilikten yardım alanların ne yardımı aldığına bakıldığında, %67,3'nün yardım almadığı %0,3'nün gıda %28,8'nin kömür %0,3'nün engelli masası %3,3'nün maddi destek aldığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında kömür parası alanların oranının yüksek olduğu gözlemlenmiştir

3.3. Göç Süreci ve Kent Yaşamı

Göç eden hanelerin, Van'a ve Seyrantepe'ye olan göç sürecini anlatan göç edilen yer, zaman ve nedenin yanı sıra şuan ki yerleşim yerindeki yaşam şartları,

kullanılan kaynaklar geldikleri yer ve kentle ilişkilerine kadar birçok konuya dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 30. Van'a Göç Edilen İl

	Sayı	Yüzde
Hakkâri	169	56,3
Irak	1	0,3
Şırnak	12	4,0
Van	118	39,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç edilen illerine bakıldığında, %56,3'nün Hakkari'den, %0,3'ünün Irak'dan, %4'nün Şırnak'dan ve %39,3'nün Van'dan (ilçelerinden) göç ettiği görülmektedir. Seyrantepe mahallesinde yaşayan hanelerin %56,3'ü Hakkâri'den, %39,3'ü ise Van'ın kendi ilçe, köy ve mezralarından Van'a göç edenlerdir. Zorunlu göç sürecinde göçe hazırlıksız yakalanan nüfus, beklendiği gibi kendine en yakın mekânı tercih etmiştir. Sosyo-ekonomik koşullar, ulaşım rahatlığı, dayanışma ve akrabalık ilişkilerinden kaynaklı nedenlerle Van, göç etmek zorunda kalanlar için bir göç merkezi olmuştur.

Tablo 31. Van'a Göç Edilen İlçe

	Sayı	Yüzde
Başkale	24	8,0
Beytüşşebap	13	4,3
Çaldıran	5	1,7
Çatak	4	1,3
Bahçesaray	1	0,3
Çukurca	161	53,7
Zaho (Dohuk)	1	0,3
Erciş	1	0,3
Erçek	1	0,3
Gevaş	1	0,3
Gürpınar	38	12,7
İpekyolu	2	0,7
Muradiye	4	1,3
Özalp	35	11,7
Saray	1	0,3
Tuşba	4	1,3
Yüksekova	4	1,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç edilen ilçelerine bakıldığında, %8'i Başkale'den, %4,3'ü Beytüşşebap'dan, %1,7'si Çaldıran'dan, %1,3'ü Çatak'dan, %0,3'ü Çınarlı'dan, %53,7'si Çukurca'dan, %0,3'ü Zaho'dan, %0,3'ü Erciş'den, %0,3'ü Erçek'den, %0,3'ü Gevaş'dan, %12,7'si Gürpınar'dan, %0,7'si İpekyolu'ndan, %1,3'ü Muradiye'den, %11,7'si Özalp'dan, %0,3'ü Saray'dan %1,3'ü Tuşba'dan ve %1,3'ünün Yüksekova'dan olduğu görülmektedir. Araştırma sırasında göç edenlerin çoğunun köy ve mezralardan göç ettikleri belirlenmiştir. Önceki yerleşim birimlerinin köy olduğunu öğrendiğimiz haneler, özellikle 1990 sonrası kırsal alanda yaşanan çatışmalar, köy boşaltılmaları ve yayla yasağı gibi sorunlar nedeniyle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca görüşme sırasında Van'a göç edenlerin göç ettikleri köyleri sorulduğunda, soruya çeşitli cevaplar alınırken; yüksek oranın Hakkâri'nin Çukurca İlçesine bağlı Çınarlı ve Çağlayan köylerinden olduğu öğrenilmiştir.

Tablo 32. Van'a Göç Etme Yılı

	Sayı	Yüzde
1990 ve Öncesi	33	11
1990 Sonrası	267	89
Toplam	300	100

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç etme yılına bakıldığında, %11'i 1990 ve Öncesi %89'u 1990 Sonrası olduğu görülmektedir. 1990 sonrası oranların yüksekliğinin nedeni ise 1990 sonrası siyasi nedenlerden dolayı yaşanan zorunlu göçlerin yoğunlaşmasıdır.

Tablo 33. Van'a Göç Etme Nedeni

	Sayı	Yüzde
Ağalık sisteminden dolayı	2	0,7
Arazi kavgası	3	1,0
Zorunlu göç	208	69,3
Ekonomik sorunlar	71	23,7
Doğal afet	2	0,7
Eğitim yetersizliği	2	0,7
Akrabalık ilişkileri	2	0,7
Kendi isteği	10	3,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç etme nedenine bakıldığında, %0,7'si ağalık sisteminden, %1'i arazi kavgasından, %69,3'ü zorunlu göçten, %23,7'si ekonomik sorunlardan, %0,7'si doğal afetlerden, %0,7'si eğitim yetersizliğinden, %0,7'si akrabalık ilişkilerinden, %3,3'nün kendi isteğiyle olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi göç edenlerin çoğunun zorunlu göçten dolayı göç etmek zorunda kaldıkları, göç etme nedenlerinin ise Türkiye'de 1980'lerde başlayan 1990'larda hızlanan ve günümüzde de devam eden PKK ile Güvenlik Güçleri arasındaki çatışmalardan kaynaklı nedenlerden dolayı köy boşaltılmaları ve güvenlik güçlerinin baskısı olarak belirtilmiştir. Ayrıca olumsuz ekonomik koşullardan dolayı göç edenlerin oranının da yüksek olduğu bu nedenden dolayı ailelerin göçe mecbur kaldıkları görülmüştür.

Tablo 34. Van'a Göç Etme Biçimi

	Sayı	Yüzde
Toplu halde	165	55,0
Bireysel olarak	64	21,3
Aşiret olarak	71	23,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç etme biçimine bakıldığında, %55'i toplu halde, %21,3'ü bireysel olarak, %23,7'si aşiret olarak göç ettiği görülmektedir. Tabloya bakıldığında aşiretin kararıyla göç edenler ile toplu olarak (köyçe, akrabalarla birlikte) göç etmek zorunda kalanların olduğu ve bireysel olarak gelenlerin daha çok kendi kararları ön planda olurken, toplu olarak göç edenlerin/etmek zorunda kalanların ise iradeleri dışında bir göç süreci yaşadıkları öğrenilmiştir.

Tablo 35. Aşiretin Adı

	Sayı	Yüzde
Aşiret Adı Verilmedi	232	77,3
Alan	12	4,0
Bruki	1	0,3
Ertoşi	20	6,7
Gani	1	0,3
Gevdan	5	1,7
Giravi	1	0,3
Jirki	1	0,3
Pinyanişi	8	2,7
Rekani	17	5,7
Şiverezi	2	0,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin aşiretlerinin adına bakıldığında, %77,3'ü aşiret adı vermezken, %4'ü Alan, %0,3'ü Bruki, %6,7'si Ertoşi, %0,3'ü Gani, %1,7'si Gevdan, %0,3'ü Giravi, %0,3'ü Jirki, %2,7'si Pinyanişi, %5,7'si Rekani, %0,7'si Şiverezi aşiretleri olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında aşiret adı vermeyenlerin oranının yüksek olduğu bunun nedeninin ise isim vermek istemediklerinden ya da bir aşiretlerinin olmadığından kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 36. Van'a Yerleşmede Yardım Alma

	Sayı	Yüzde
Evet	58	19,3
Hayır	242	80,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a yerleşmede yardım alma durumuna bakıldığında, %19,3'ü evet, %80,7'si hayır denildiği görülmektedir. Oranlara bakıldığında hayır diyenlerin yüksek olduğu bunun nedeninin ise; göç ettikleri şehirde (Van'da) ya da Seyrantep'e de tanıdıklarının olmadığı ve kimsenin maddi olarak destek vermediği öğrenilmiştir. Göçle gelen halkın çoğunluğunun geldiklerinde kimseden destek görmemeleri göçten sonraki yaşamda karşılaşılan problemlerde yalnızlığa itildikleri anlamına gelmektedir.

Tablo 37. Evetse Kimden

	Sayı	Yüzde
Akrabadan	11	19,0
Arkadaşımdan	2	3,4
Devletten	43	74,1
Hemşerilerden	1	1,7
Komşumdan	1	1,7
Toplam	58	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a yerleşmede yardım alanların durumuna bakıldığında, %19'u akrabadan, %3,4'ü arkadaşından %74,1'i devletten, %1,7'si hemşerilerden, %1,7'sinin komşulardan olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında devletten yardım alanların oranının yüksek olduğu bunun nedeninin ise dönemin siyasi olaylarından kaynaklanan köylerin boşaltılmasından dolayı devlet tarafından yerlerinden edinilmiş ailelere yeni yerlerinde barınmak için baraka ve gecekonduların yapımına yardım için kerpiç vs. gibi inşaat yardımının yapıldığı görülmektedir. Göç eden ailelerin bir kısmı göçten sonra yardım kaynağına ulaşmışken; büyük çoğunluğu göçten sonra hiçbir yardım kaynağına ulaşamayıp bu durumdan yoksun kalmışlardır.

Tablo 38. Van'a Gelince İlk Seyrantepe'ye Yerleşme

	Sayı	Yüzde
Evet	251	83,7
Hayır	49	16,3
Toplam	300	100,0

Çalışmanın evreni olan Seyrantepe'ye göç edenlerin durumuyla ilgili yukarıdaki tabloda, Van'a göç edenlerin %83,7'sinin Van'a gelir gelmez ilk olarak Beyüzümü ve İstasyon mahallerinin bir uzantısı olan ve şimdi Seyrantepe olarak ayrı bir mahalle özelliğine sahip, araştırma alanına yerleştikleri görülmektedir. %16,3'nün ise, ilkin Van'ın başka yerleşim noktalarına yerleşmiş oldukları görülmektedir. Göç süreci ve sonraki yaşamsal problemler düşünüldüğünde, Seyrantepe seçiminin gönüllükten ziyade zorunluluktan kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 39. Seyrantepe'ye Geçme Yılı

	Sayı	Yüzde
1990 ve Öncesi	26	8,7
1990 Sonrası	274	91,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Seyrantepe'ye gelme yılına bakıldığında, %8,7'si 1990 ve öncesi, %91,3'nün ise 1990 sonrası olduğu görülmektedir. 1990 sonrası oranının yüksek olduğu bunun nedeninin ise; 1990 sonrası siyasi nedenlerden dolayı köylerin boşaltılmasından kaynaklanan zorunlu göçün etkili olduğu görülmekteyken söz konusu mahallenin yerleşim alanlarının genişliği ve yerleşime uygun boş alanların varlığının yanı sıra sosyolojik nedenlerden ötürü göç almış bir yerleşim yeri olduğu görülmektedir. Mahalle'nin kent merkezine göre daha ekonomik bir yaşam sunduğu ve yoksul hanelerin yaşamlarını akraba dayanışması halinde sürdürmenin yarattığı psikolojik ve maddi rahatlıktan kaynaklı Seyrantepe'ye göçler meydana gelmiştir.

Tablo 40. Neden Seyrantepe

	Sayı	Yüzde
Arazi ve Ev Ucuzluğundan	134	37,0
Kiralar Ucuz Olduğundan	5	1,4
Şehre Yakın Olduğundan	14	3,9
Tanıdık Akrabanın Seyrantepe'de Olduğundan	122	33,7
Valilik Yerleştirdiğinden	42	11,6
Eski Yaşam Alanına Benzerliğinden	7	1,9
Yoksul Bölgesi Olduğundan	20	5,5
Diğer	18	5,0
Toplam	362	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin neden Seyrantepe'yi tercih ettiklerine bakıldığında, %37'si arazi ve ev ucuz olduğundan, %1,4'ü kiralar ucuz olduğundan, %3,9'u şehre yakın olduğundan, %33,7'si tanıdık akrabanın Seyrantepe'de olduğundan, %11,6'sı valilik yerleştirdiğinden, %1,9'u eski yaşam alanına benzerliğinden, %5,5'i yoksul bölgesi olduğundan, %5'i diğer dediği görülmektedir. Mahalle'ye yerleşenlerin %37'si arazi ve ev fiyatları ucuz olduğundan, %5'i yine ev kiralarının Van kent merkezindeki mahallelere göre daha ekonomik olmasından ötürü mahallede yaşamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu iki oran birlikte

değerlendirildiğinde %42 gibi bir oranla hanelerin birinci öncelikleri olan barınma ihtiyacını giderebilecek ve kırsal yaşamda sürdürdükleri geçim şekillerini ekonomik bir gerekçeyle devam ettirebileceklerinden Seyrantepe'yi tercih etmişlerdir. %33,7'si dayanışma içinde olabilmek ve birlikte yaşayabilmek için tanıdık ve akrabaların bulunduğu mekânı tercih ettiklerini, %5,5'i yoksul bölgesi olduğu için mahalleye yerleştiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 41. Seyrantepe'ye Yerleşmede Yardım Aldı mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	78	26,0
Hayır	222	74,0
Toplam	300	100,0

Tabloda görüldüğü gibi Seyrantepe'ye yerleşenlerin %26'sı yerleşme konusunda yardım aldıklarını belirtirken, %74'ü ise yardım almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 42. Kimden Yardım Aldı

	Sayı	Yüzde
Devletten	44	53,7
Akrabalardan	26	31,7
Arkadaşlardan	1	1,2
Aşiretten	3	3,7
Diğer	8	9,8
Toplam	82	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Seyrantepe'ye yerleşmede yardım alanların, kimden yardım aldıklarına bakıldığında, %53,7'si devletten, %31,7'si akrabalardan, %1,2'si arkadaşlardan, %3,7'si aşiretten, %9,8'nin diğer olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında devletten yardım alanların oranının yüksek arkadaş ve aşiretten yardım alanların oranının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 43. Hangi Konuda Yardım Aldı

	Sayı	Yüzde
Ev Bulma	28	32,9
Arazi Bulma	21	24,7
Borç Para	0	0,0
Ev Yapımına Yardım	29	34,1
Diğer	7	8,2
Toplam	85	100,0

Tabloda Seyrantepe'ye yerleşenlerin %34,1'i ev yapımına yardım konusunda desteklendiklerini belirtmişlerdir. Söz konusu yardımı, hem inşaat malzemelerinin alımında hem de evin inşaatında işçilik yaparak destek aldıklarını belirtmişlerdir. %57,6'sının ev ve arazi bulma konusunda yardım aldıkları görülmektedir. Oranlarda maddi destek alanların olmadığı gözlemlenmiştir. Maddi desteği kendi aralarında almamalarının nedeni, düzenli gelirleri olmayanların birbirlerinden borç para alma ihtimallerinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 44. Van'a Göç Edince Kaç Ev Değiştirdi

	Sayı	Yüzde
Hiç	98	32,7
1 Ev	78	26,0
2 Ev	83	27,7
3 Ev	21	7,0
4 Ev	6	2,0
5 Ev	11	3,7
6 Ev	1	0,3
8 Ev	1	0,3
10 Ev	1	0,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'a göç edince kaç ev değiştirdiğine bakıldığında, %32,7'si hiç, %26'sı 1 ev, %27,7'si 2 ev, %7'si 3 ev, %2'si 4 ev, %3,7'si 5 ev, %0,3'ü 6 ev, %0,3'ü 8 ev, 0,3'ü 10 ev olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında Van'a göç etmede direk Seyrantepe'ye yerleşip hiç ev değiştirmeyenlerin oranın yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 45. Seyrantepe'ye Yerleştğinde Ev Değiştirdi mi?

	Sayı	Yüzde
Evet	139	46,3
Hayır	161	53,7
Toplam	300	100,0

Tabloda Seyrantepe'ye yerleşmede ev değiştirme durumuna bakıldığında, %46,3'ü evet derken; %53,7'sinin hayır dediği görülmektedir. Seyrantepe'ye yerleştikten sonra ev konusunda birden fazla değişiklik yapanların daha az olduğu görülmektedir. Çünkü mahalleye yerleşenlerin çoğu arsa alıp ev yapıp uzun yıllar da o evlerde oturmaktadırlar. Mahalle içinde yer değişiklikleri söz konusu olsa da, genellikle insanların aynı il, ilçe hatta köyden olanlarla aynı yerleşim yerini tercih ettikleri görülmektedir. Mahalle'ye yerleşenlerin, evlerinden memnun olmasalar dahi yaşadıkları evleri, ekonomik durumları iyi olmadığından değiştiremedikleri görülmüştür.

Tablo 46. Evetse Kaç Ev

	Sayı	Yüzde
1 Ev	59	19,7
2 Ev	49	16,3
3 Ev	14	4,7
4 Ev	7	2,3
5 Ev	6	2,0
6 Ev	1	0,3
10 Ev	3	1,0
Toplam	139	46,3

Araştırmada görüşülen kişilerin Seyrantepe'de kaç ev değiştirdiğine bakıldığında, %19,7'si 1 ev, %16,3'ü 2 ev, %4,7'si 3 ev, %2,3'ü 4 ev, %2'si 5 ev, %0,6'sı 6 ev, %1'i 10 ev olduğu görülmektedir. Birden fazla ev değiştirenlerin çoğunun kiracı olduğu gözlemlenirken, bazılarının ise kendilerine ufakta olsa bir ev yapıp kiracı olma derdinden kurtulmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 47. Göç Edilen Yere Gidiş Geliş

	Sayı	Yüzde
Hiç Gitmedik	71	23,1
Yasak Olduğundan Gidemiyoruz	106	34,4
Güvenli Olmadığı İçin Gitmiyoruz	7	2,3
Köyümüz Yıkıldığından Gitmiyoruz	3	1,0
Birkaç Defa Gittik	27	8,8
Her Yaz Gidiyoruz	19	6,2
Özel Günlerde Gidiyoruz	70	22,7
Diğer	5	1,6
Toplam	308	100,0

Tabloda göç edilen yere gidiş gelişlerine bakıldığında, %23,1'i hiç gitmedik, %34,4'ü yasak olduğundan gidemiyoruz, %2,3'ü güvenli olmadığı için gitmiyoruz, %1'i köyümüz yıkıldığından gitmiyoruz, %8,8'i birkaç defa gittik, %6,2'si her yaz gidiyoruz, %22,7'si özel günlerde gidiyoruz, %1,6'sı diğer olduğu görülmektedir. Geldikleri yerle ilişkilerinin devam edip etmediğini sorduğumuzda, %60'dan fazla hanenin geldikleri yerle bütün bağlantılarını kestiklerini ve hiç gitmediklerini / gidemediklerini ifade etmişlerdir. Görüşmeler sırasında zorunlu göçle gelenlerin artık göç ettikleri yerle ilgili bağlantılarının çok az olduğu veya neredeyse hiç olmadığı öğrenilmiştir.

Tablo 48. Göç Edilen Yerden Herhangi Kaynak Kullanımı

	Sayı	Yüzde
Arazimi Sattım	55	15,5
Hayvanlarımı Sattım	181	51,0
Eşimin Altınlarını Sattım	17	4,8
Daha Önce Birikmiş Paramı Kullandım	44	12,4
Diğer	58	16,3
Toplam	355	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin göç edilen yerden herhangi kaynak kullanımı durumuna bakıldığında, %15,5'i arazimi sattım, %51'i yaşamlarını sürdürmek amacıyla temel geçim kaynakları olan hayvanlarını satarak kentsel alanda bir yer temin ettiklerini, %4,8'i eşimin altınlarını satarak kaynak olarak kullandıklarını, %12,4'ü daha önce birikmiş paramı kullandım demişlerdir. Tabloda diğer olarak belirtilen %16,3'lük oran, kullanılan kaynak değil, aksine satacak mal varlığı olup da satamayanların ve satacak bir kaynağa sahip olmayanların toplam oranını

oluşturmaktadır. Satacak kaynağı olmayan hanelerin ekonomik durumlarıyla ilgiliyken, diğer hanelerin geldikleri yerlerde yok olmaya terk ettikleri arazi ve evlerini satamadıklarını, dahası göç sürecinde hayvanlarını bile dağda, bayırda bıraktıklarını, ekinlerini biçemediklerini ifade ederek, göçe hazırlıksız yakalandıklarını bu yüzden kaynaklarını satamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 49. Van Merkeze Gitme Sıklığı

	Sayı	Yüzde
Her Gün	43	14,3
Haftada Bir	121	40,3
15 Günde Bir	30	10,0
Ayda Bir	62	20,7
3 Ayda Bir	30	10,0
Diğer	14	4,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van merkeze gitme sıklığına bakıldığında, %14,3'ü her gün, %40,3'ü haftada bir, %10'u 15 günde bir, %20,7'si ayda bir, %10'u 3 ayda bir, % 4,7'si diğer olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında haftada bir Van merkeze gidenlerin oranının daha yüksek olduğu görülürken, merkez bir mahalle olmasına rağmen Seyrantepe'den hiç çarşıya ya da gezmek amacıyla başka yerlere gitmeyen ve sadece hastalandığı için hastaneye gitmek amacıyla mahalleden çıkan kişilerin olduğuna rastlanmıştır.

Tablo 50. Van Merkezde En Çok Gidilen Yer

	Sayı	Yüzde
Alışveriş	170	42
Hastane	159	40
Gezmek-Dolaşmak	24	6
Tanıdık Görmek	8	2
Diğer	40	10
Toplam	401	100

Araştırmada görüşülen kişilerin Van merkezde en çok gittikleri yerlere bakıldığında, %42'si alışveriş, %40'ı hastane, %6'sı gezmek-dolaşmak, %2'si tanıdık görmek, %10'u diğer olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında gezmek-dolaşmak gibi keyfi gitmelerin oranı daha azken alışveriş ve hastaneye gitmek gibi

zorunlu, ihtiyaç duyulan gereksinimlerle gitmelerin oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 51. En Çok Gidilen Yerlere Bir Yıl Boyunca Gitme Sıklığı

		Van Kalesi	Akdamar Adası	Van Avm	Edremit	İskele	Gölde Yüzme	Piknik	Sinema	Tiyatro
Hiç	Sayı	95	213	165	127	136	194	116	255	275
	Yüzde	31,7	71,0	55,0	42,3	46,0	64,7	38,7	85,0	91,7
1-4 Kez	Sayı	178	78	102	135	122	81	148	38	22
	Yüzde	59,3	26,0	34,0	45,0	40,7	27,0	49,3	12,7	7,3
5-8 Kez	Sayı	5	7	27	30	30	21	32	6	2
	Yüzde	7,0	2,3	9,0	10,0	10,0	7,0	10,7	2,0	0,7
9-12 Kez	Sayı	6	2	5	11	7	3	2	1	1
	Yüzde	2,0	0,7	1,7	3,7	2,3	1,0	0,7	0,3	0,3
13 ve Üzeri	Sayı	0	0	1	0	3	1	4	0	0
	Yüzde	0	0	0,3	0	1,0	0,3	1,3	0	0
Toplam	Sayı	300	300	300	300	300	300	300	300	300
	Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Van'da en çok gidilen yerlere bir yıl boyunca gitme sıklığına bakıldığında;

Van Kalesi'ne gitme sıklığı, %31,7'si hiç, %59,3'ü 1-4 kez, %7'si 5-8 kez, %2'si 9-12 kez, %0'ı 13 ve üzeri olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında Van Kalesi'ne gitme sıklığının az olduğu ve hiç gitmeyenlerin olduğu da görülmektedir.

Akdamar Adası'na gitme sıklığı, %71'i hiç, %26'sı 1-4 kez, %2,3'ü 5-8 kez, %0,7'si 9-12 kez, %0'ı 13 ve üzeri kez olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında adaya hiç gitmeyenlerin oranının yüksek olduğu bunun nedeninin ise adanın buldukları mahalleden uzak bir konumda olduğu ve adaya gitmek için maddi bir gereksinime ihtiyaç duyulduğu için gidemedikleri görülmektedir.

Van AVM'ye gitme sıklığı, %55'i hiç, %34'u 1-4 kez, %9'u 5-8 kez, %1,7'si 9-12 kez, %0,3'ü 13 ve üzeri kez olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında hiç gitmeyenlerin oranının yüksek olduğu, gitmeme nedenlerinde ise AVM'ye gitmek için maddi yeterliliğe sahip olunmadığı için gidemediklerini gözlemlenmiştir.

Edremit'e gitme sıklığı, %42,3'ü hiç, %45'i 1-4 kez, %10'u 5-8 kez, %3,7'si 9-12 kez, %0'ı 13 ve üzeri kez olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında gezmek dolaşmak için trustik, güzel bir yer olan Edremit'e gitmeyenlerin oranının yüksek, gidenlerinde oranının az olduğu görülmektedir.

İskele'ye gitme sıklığı, %46'sı hiç, %40,7'si 1-4 kez, %10'u 5-8 kez, %2,3'ü 9-12 kez, %1'i 13 ve üzeri kez olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında hiç

gitmeyenlerin ve 1-4 kez gidenlerin oranının yüksek olduğu 13 ve üzeri kez gidenlerin oranının çok düşük olduğu görülmektedir.

Gölde yüzme sıklığı, %64,7'si hiç, %27'si 1-4 kez, %7'si 5-8 kez, %1'i 9-12 kez, %0,3'ü 13 ve üzeri kez olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında Van halkının yazın en çok yaptığı eğlencelerinden biri olan gölde yüzmenin görüşülen kişiler tarafından yapılmama oranının, gitmeyenlerin fazla olduğu görülmektedir.

Pikniğe gitme sıklığı, %38,7'si hiç, %49,3'ü 1-4 kez, %10,7'si 5-8 kez, %0,7'si 9-12 kez, %1,3'ü 13 ve üzeri kez olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında hiç gitmeyenlerin ve 1-4 kez gidenlerin oranının yüksek, 9-12 kez ile 13 ve üzeri kez gidenlerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

Sinemaya gitme sıklığı, %85'i hiç, %12,7'si 1-4 kez, %2'si 5-8 kez, %0,3'ü 9-12 kez, %0'ı 13 ve üzeri kez olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında sinemaya gitmeyenlerin oranının çok yüksek olduğu ve bu durumun aslında çok büyük bir sosyal etkinlik eksikliği olduğu görülmektedir.

Tiyatroya gitme sıklığı, %91,7'si hiç, %7,3'ü 1-4 kez, %7,2'si 5-8 kez, %0,3'ü 9-12 kez, %0'ı 13 ve üzeri kez olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında görüşülen kişilerin neredeyse hepsinin hiç tiyatroya gitmedikleri, tiyatroya dair çok az bilgilerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 52. Alışverişi En Çok Nerden Yapar

	Sayı	Yüzde
Mahalle Bakkalından	110	34,0
Mahalle Semt Pazarından	10	3,1
Van Merkezdeki Toptancılardan	30	9,3
Van Merkezdeki Marketlerden	173	53,4
Diğer	1	0,3
Toplam	324	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin alışverişi en çok nerden yaptıklarına bakıldığında, %34'ü mahalle bakkalından %3,1'i mahalle semt pazarından, %9,3'ü Van merkezindeki toptancılardan, %53,4'ü Van merkezindeki marketlerden, %0,3'ü diğer olarak görülmektedir. Araştırma sonucu mahallelinin aylık gelirleri göz önüne alındığında genelinde düzenli geliri olmayan hanelerin çoğunlukta olduğu ve bu hanelerin her zaman nakit paraya sahip olmadığı düşünülmektedir. Bu durum onları tanıdık ve akrabalarının veresiye imkânı buldukları işyerlerine, toptancı ve mahalle

bakkalına, itmektedir. Bu grup alışverişlerini kent merkezindeki toptancılardan veresiye ve daha uygun fiyatlara alacak paraları olduğunda ödeme yaptıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca hanenin alışverişini kimin ya da kimlerin yaptığı sorulduğunda çok değişik kategorilerden cevap alınırken en büyük yoğunlu kadınlarda; eşim ve babam yapar cevabını aldık.

Tablo 53. Şimdiki Yaşamla Seyrantepe'den Önceki Yaşama Göre

	Sayı	Yüzde
Daha iyi	135	45,0
Aynı	31	10,3
Daha Kötü	134	44,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin şimdiki yaşamla Seyrantepe'den önceki yaşama göre durumuna bakıldığında, %45'i daha iyi %10,3'ü aynı %44,7'si daha kötü olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında daha iyi ve daha kötü diyenlerin oranının yakın olduğu bunun nedeninin ise; göçün ve yeni yerleşim yerinin bazıları üzerinde olumlu etkisi varken bazıları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görülmektedir. Daha kötü oldu diyen kırsal yaşam alanında tarım ve hayvancılıkla uğraşan ve yaşamını bu üretim ve tüketim tarzıyla anlamlandıran haneler şuan ki yaşam koşullarını daha kötü olarak değerlendirmektedir. Bunun nedenini, göç ettikleri mekânın hayvancılık ve tarım için uygun olmaması, paylaşım ve beslenme alışkanlıklarına kadar birçok şeyin kentte değişmesi, işsiz ve parasız kalmalarına dayandırmaktadırlar.

Tablo 54. Şimdiki Gelir Seyrantepe Öncesi Gelir

	Sayı	Yüzde
Daha iyi	118	39,3
Aynı	32	10,7
Daha kötü	150	50,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin şimdiki gelirleriyle Seyrantepe'den önceki gelirlerine bakıldığında, %39,3'ü daha iyi, %10,7'si aynı, %50'si daha kötü dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında daha kötü diyenlerin fazla olmasının nedeni; göç etmeden önceki yerlerinde geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılık olduğu bununla hem geçimlerini sağladıkları hem de elde ettikleri ürünleri satıp para

aldıkları ve göçten sonra böyle bir imkâna sahip olmadıkları için durumlarının göçten sonraya oranla daha kötü olduğu gözlemlenmiştir. Hanelerin yarısının şimdiki gelir durumlarının iyi olmaması, göçün yarattığı ekonomik sorunlarla ilgilidir. Göç edenlerin belli bir kısmı da kentte buldukları iş imkânı ve ya aynı haneden kentte çalışabilecek bireylerin sayısının fazla olmasından kaynaklı nedenlerle şimdiki gelir durumlarının daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 55. Eski Düzeni Burada Kurma

	Sayı	Yüzde
Evet	169	56,3
Hayır	131	43,7
Toplam	300	100,0

Tabloda görüşülen kişilerin eski düzeni burada kurma durumlarına bakıldığında, %56,3'ü evet, %43,7'si hayır dediği görülmektedir. Evet diyenlerin; geldikleri yerdeki düzenlerini, yaşam şekillerini burada da aynen devam ettirdiklerini pek bir değişimin olmadığını söylerken hayır diyenlerin ise; eski düzenlerini burada kuramadıklarını genelde eski yaşamlarında tarım ve hayvancılık yapıp burada yapamadıklarını ve eski düzenlerinde daha iyi oturmuş bir yaşam şekline sahipken burada o durumu yakalayamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 56. Eski Yaşantısını Özleme

	Sayı	Yüzde
Evet	228	76,0
Hayır	72	24,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin eski yaşantısını özleme durumuna bakıldığında, %76'sının evet, %24'ünün hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında evet diyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Görüşmeler sırasında evet diye cevaplayanların daha çok yaşlılardan oldukları ve cevap verirken birçoğunun gözlerinin dolduğu görülmüştür. Hayır diyenlerin ise şimdiki yaşamın daha cazip geldiğini ve eski yaşamlarını özlemediklerini söylediği gözlemlenmiş. Göç edilen zamanda çocuk olan fakat şimdi genç olanların, yaşamlarının büyük bir kısmını köyden daha büyük yerleşim yerlerinde geçirdiklerinden, eski yaşantıya dair çok şey hatırlayamadıklarından geçmiş özelemlerinin olmadığı görülmüştür.

Tablo 57. Van'dan Göçü Düşünme

	Sayı	Yüzde
Evet	73	24,3
Hayır	227	75,7
Toplam	300	100,0

Tabloda görüşülen kişilerin Van'dan göçü düşünme durumlarına bakıldığında, %24,3'ünün evet, %75,7'sinin hayır dediği görülmektedir. Göçü düşünmeyenlerin oranının daha yüksek olduğu bunun nedeninin ise göçle gelen halkın genelde Van ilini içinde buldukları mahalleyi sevdiklerini ve göçten sonra kurulu bir düzenleri olduğu için başka yere gitmek istemediklerini isteseler bile bunun için yeterli ekonomik güce sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Van'dan göçü düşünenlerin ise daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak istedikleri için göçü düşündüklerini söyledikleri gözlemlenmiştir. Van'dan göçü düşünenlere nereye sorusu sorulduğunda görüşmecilerden çeşitli cevaplar almakla birlikte büyük çoğunluğu batı illerine (İstanbul, Antalya, Muğla vs.) derken, bir kısmı da göç ettiğim yere (memleketime, köyüme vs.) demiştir.

Tablo 58. Göç Şimdiki Yaşamı Nasıl Etkiledi

	Sayı	Yüzde
Can Güvenliğimiz Sağlandı	55	13,9
Refah Seviyemiz Arttı	60	15,2
Daha iyi Sağlık imkânı Bulduk	84	21,3
Maddi ve Manevi Olarak Yıprandık	117	29,6
Çocuklarımız için Daha iyi Eğitim imkânı Bulduk	79	20,0
Toplam	395	100,0

Tabloda göçün şimdiki yaşamı nasıl etkilediği durumuna bakıldığında, %13,9'u can güvenliğimiz sağlandı, %15,2'si refah seviyemiz arttı, %21,3'ü daha iyi sağlık imkânı bulduk, %29,6'sı maddi ve manevi olarak yıprandık, %20'si çocuklarımız için daha iyi eğitim imkânı bulduk dedikleri görülmektedir. Tabloda göçün olumlu sonuçlarına gönderme yapan haneler olduğu gibi, yaşadıkları göç sürecinde ve sonrasında ' maddi ve manevi olarak yıprandık' diyen hanelerin fazla olduğu, bu durumda göçün olumsuz sonuçlarına vurgu yaptıkları belirtilmiştir. Ayrıca araştırmada maddi ve manevi olarak yıprandık diyenlerin genelde zorunlu

göçle mahalleye gelen ve göç sonrasında olumsuz durumlarla karşılaşan haneler olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 59. İmkân Verilse İl Dışına Göç

	Sayı	Yüzde
Evet	162	54,0
Hayır	138	46,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin imkân verilirse il dışına göç durumuna bakıldığında, %54'ü evet, %46'sı hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında evet diyenlerin oranının daha yüksek olduğu, imkan verildiği takdirde göç edeceklerin daha fazla olduğu görülmektedir. Görüşmeler sırasında imkân verilse il dışına göç etmede nereye giderseniz sorusu sorulduğunda daha çok verilen cevaplar batı illerine (iş imkânlarının ve sanayinin geliştiği iller) ve yurt dışına (Avrupa ülkelerine) cevapları alınmıştır. İmkân verilse il dışına göçte hayır diyenlerin ise; mahallenin kötü yaşam koşullarına rağmen sakinlerin mahallede yaşamak istemesinin başta ekonomik olmak üzere birçok nedeninin olduğu görülmüştür. Ekonomik ve kültürel sermayeden yoksun aileler, yaşam alanlarından memnun olmasalar da yaşam alanlarını değiştirecek güçten yoksun oldukları için başka bir ile göçü düşünmediklerini belirtmişlerdir.

3.4. Oturulan Konutla İlgili Bilgiler

Oturulan konutun mülkiyet durumu, türü, niteliği, oda sayısı, büyüklüğü ve eklenti alanlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 60. Ev Mülkiyeti

	Sayı	Yüzde
Kiracıyım	42	14,0
Ev Sahibiyim	254	84,7
Kira Ödemiyorum	4	1,3
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin ev mülkiyetine bakıldığında, %14'ünün kiracı, %84,7'sinin ev sahibi ve %1,3'ünün kira ödemediği görülmektedir. Göçmenlerin temel ihtiyaçlarından sonra en zaruri ihtiyaçları barınmadır. Haneler

göç ettikten sonra ellerindeki ekonomik sermayelerini öncelikle barınma ihtiyaçları için kullanmışlardır. Tabloya bakıldığında ev sahibi olanların oranının yüksek olduğu bunun nedeninin ise; zaman içerisinde bir daha göç etmemek amacıyla çok iyi evler olmasa da başlarını koyabilecekleri evler yaptıkları görülmektedir. Kira ödemeyenlerin ise; maddi durumlarının çok kötü olduğu için kira ödeyemedikleri, kaldıkları gecekonda ya da bir salon ve bir odadan oluşan evlerde ev sahiplerinin kira almadığı görülmektedir.

Tablo 61. Ev Sizinse Nasıl Sahip Oldunuz

	Sayı	Yüzde
Satın Aldım	34	13,4
Kendi imkanlarımla Yaptım	202	79,5
Devletin Verdiği Malzemelerle Yaptım	8	3,1
Devlet Yaptı ve Bizi Yerleştirdi	2	0,8
Diğer	8	3,1
Toplam	254	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin evin mülkiyetinin kendilerine ait olanların evlerine nasıl sahip olduklarına bakıldığında, %13,4'ü satın aldım, %79,5'i kendi imkânlarımla yaptım, %3,1'i devlet yaptı ve bizi yerleştirdi, %3,1'i diğer dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında kendi imkânlarımla yaptım diyenlerin oranının yüksek olduğu görülmekteyken, ev sahibi olan haneler, evlerinin inşa sürecinde, ustaya, işçiye verilecek paralarının olmadığını, bu yüzden evlerini kendi çabalarıyla her yıl bir eksiğini gidererek bitirdiklerini belirtmişlerdir. Kendi yaptıkları evler, genellikle tek katlı, tek odalı, briket veya topraktan olan evlerdi. Yıllar içerisinde ekonomik olarak kendini toparlayabilen haneler, daha önce aldıkları arazilere yeni ve daha iyi evler inşa edebilmişlerdir. Ayrıca zorunlu göçle gelenlerin bir kısmının da devletin yerleştirme politikasından dolayı Seyrantepe'ye yerleştirildikleri ve kendilerine ev yapmaları için gerekli malzemelerin sağlandığı görülmektedir.

Tablo 62. Oturulan Konutun Türü

	Sayı	Yüzde
Müstakil Ev (Tek Katlı)	166	55,3
İki Ya da üç Katlı	116	38,7
Gecekonda	18	6,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin oturdukları konutların türüne bakıldığında, %55,3'ü müstakil (tek katlı) ev, %38,7'si iki ya da üç katlı, %6'sı gecekondu olduğu görülmektedir. Görüşmelerde hane sahipleri barınabilmek için öncelikle derme-çatma bir ev inşa edip yaşamaya başladıklarını belirtmişlerdir. Tek katlı evler ilk zamanlar sadece barınabilmek amacıyla inşa edilen sıradan yapılar iken daha sonra sahiplerinden bazıları evin eksiklerini zaman içerisinde giderdiklerini ya da toprak/kerpiç, briket evi yıkıp yerine betonarme ve hane bireylerine yetebilecek daha geniş tek katlı evler yaptıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 63. Oturulan Konutun Niteliği

	Sayı	Yüzde
Betonarme	248	82,7
Toprak/Kerpiç ev	43	14,3
Baraka	3	1,0
Diğer	6	2,0
Toplam	300	100,0

Tabloda oturdukları konutların niteliğine bakıldığında, %82,7'si betonarme, %14,3'ü toprak/kerpiç ev, %1'i baraka, %2'si diğer olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında betonarme evin oranının yüksek olduğu ve görüşülen kişiler arasında toprak ev ve baraka evlere sahip görüşmecilerin olduğu da görülmektedir.

Tablo 64. Salonla Birlikte Eviniz Kaç Oda

	Sayı	Yüzde
2 Oda	14	4,7
3 Oda	79	26,3
4 Oda	152	50,7
5 Oda	49	16,3
6 Oda	4	1,3
7 Oda	2	0,7
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin salonla birlikte kaç odaları olduğuna bakıldığında, %4,7'si 2 oda, %26,3'ü 3 oda, %50,7'si 4 oda, %16,3'ü 5 oda, %1,3'ü 6 oda, %0,7'si 7 oda olduğu görülmektedir. Genellikle çok nüfuslu olan hanelerin büyük ev tercihi Tabloya yansımıştır. Oda sayısının fazla oluşu, evlerin plansız, plandan ziyade ailede yaşayan nüfusun ihtiyaçlarına göre yapıldığı alanda gözlemlenmiştir.

Tablo 65. Eviniz Kaç m²

	Sayı	Yüzde
Bilmiyor	70	23,3
70 ve altı m ²	1	0,3
71-100 m ²	5	1,7
101-120 m ²	34	11,3
121-140 m ²	42	14,0
141-160 m ²	48	16,0
161-180 m ²	34	11,4
181 ve üzeri m ²	66	22,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin evlerinin kaç m² olduğuna bakıldığında, %23,3'ü bilmiyor, %0,3'ü 70 ve altı m², %1,7'si 71- 100 m², %11,3'ü 101-120 m², %14'ü 121- 140 m², %16'sı 141- 160 m², %11,4'ü 161- 180 m², %22'si 181 ve üzeri m² olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında bilmiyorum diyenlerin oranının fazla olduğu ve bu oranında genelde okuma yazma bilmeyen ev kadınlarından oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tablo 66. Ev Dışı Mevcut Alan

	Sayı	Yüzde
Ahır	20	4,6
Kümes	53	12,3
Tandırılık	197	45,6
Odunluk -Kömürlük	126	29,2
Diğer	36	8,3
Toplam	432	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin ev dışı mevcut alanlara bakıldığında, %4,6 ahır, %12,3 kümes, %45,6 tandırılık, %29,2 odunluk- kömürlük, %8,3 diğer olduğu görülmektedir. Oranlara bakıldığında tandırılık ve odunluk-kömürlük oranın fazla olduğu, bunun nedeninin ise kendi ekmeklerini evde pişirenlerin oranın yüksek olması ve ısınma ya da diğer ihtiyaçlarını gidermek için odunluk-kömürlüğün fazla olduğu görülmekte. Ayrıca hayvancılıkla çok uğraşmadığı için de ahır oranın düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 67. Altyapı

	Sayı	Yüzde
Su	119	22,0
Elektrik	161	29,7
Kanalizasyon	57	10,5
Haberleşme	37	6,8
Yollar	98	18,1
Çöp-Temizlik	35	6,5
Hepsi	9	1,7
Diğer	26	4,8
Toplam	542	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin mahallede yaşanan altyapı sorunlarına bakıldığında, %22'si su, %29,7'si elektrik, %10,5'i kanalizasyon, %6,8'i haberleşme, %18,1'i yollar, %6,5'i çöp- temizlik, %1,7'si hepsi, %4,8'i diğer olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında mahallenin bir altyapı sorunu mevcuttur. Bazı sokakların kanalizasyon ve su sorunlarının henüz çözülmediği görülmüşken, özellikle yaz aylarında neredeyse her gün suların kesildiği, bu haneler ciddi su sıkıntısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Mahallede yapılan gözlemlerde, yolların çok bozuk ve büyük oranda tamamlanmamış durumda olduğuna ve hanelerin küçük bir rüzgar, yağmur ve karda elektrik problemi yaşadıklarına tanıklık edilmiştir. Çöplerden yana şikâyet eden hanelerinde çöplerin düzenli toplanmamasından dolayı yakındıkları gözlemlenmiştir.

3.5. Hayattan Beklenti ve Memnuniyet Durumu

Bu bölümde hanelerin evlerinden, oturdukları mahalle ve ilçelerinden memnuniyet durumlarına dair bulguların yanı sıra şimdiki durumlarını değerlendirdiklerinde geleceklerini nasıl gördükleri ve yaşama dair beklentilerine yer verilmiştir.

Tablo 68. Oturduğu Evden Memnuniyet

	Sayı	Yüzde
Evet	243	81,0
Hayır	57	19,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin oturduğu evden memnuniyet durumuna bakıldığında, %81'inin evet, %19'unun hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında evet diyenlerin oranının daha yüksek olduğu ve evet diyenlerin zaman içinde çok sonradan zor şartlarda evlerini yaptıkları için evlerinin kıymet ve önemlerini bilip mutlu ve memnun oldukları gözlemlenirken hayır diyenlerin ise daha çok şartları çok kötü evlerde ve gecekondularda yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 69. Oturduğu Mahalleden Memnuniyet

	Sayı	Yüzde
Evet	252	84,0
Hayır	48	16,0
Toplam	300	100,0

Tabloda oturduğu mahalleden memnuniyet durumuna bakıldığında, %84'ü evet, %16'sı hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında evet diyenlerin oranının daha yüksek olduğu bunun nedeninin ise; göçle geldikleri için genelde akraba, eş, dost hepsinin bir arada olması, ayrıca mahallenin merkez ilçe mahallesi olması bakımından oturdukları mahalleden memnun oldukları gözlemlenmiştir. Hayır diyenlerin nedeni ise; oturdukları mahalleyi gelişmemiş ve birçok konuda yetersiz gördükleri için memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 70. Seyrantepe'de En Çok Karşılaşılan Belli Başlı Sorunlar

	Sayı	Yüzde
Altyapı	413	68,3
Anaokulun Olmaması Veya Okulun Uzaklığı	28	4,6
Mahallede Sosyal Yaşam Alanlarının Yetersizliği	85	14,0
Sağlık Ocağı Yetersizliği	17	2,8
Mahallede Hırsızlık	16	2,6
Mahallede Park Yetersizliği	46	7,6
Toplam	605	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin Seyrantepe'de en çok karşılaşılan belli başlı sorunlar durumuna bakıldığında, %68,3'ü altyapı, %4,6'sı anaokulun olmaması veya okulun uzaklığı, %14'ü mahallede sosyal yaşam alanlarının yetersizliği, %2,8'i sağlık ocağı yetersizliği, %2,6'sı mahallede hırsızlık, %7,6'sı mahallede park yetersizliği olarak görülmektedir. Oranlara bakıldığında altyapı sorununun yüksek

olduğu görülmektedir. Görüşmeler sırasında halkın altyapı sorunlarından çok fazla şikayetçi oldukları hatta bu sorunlar giderilmediği takdirde mahalleden taşınmayı düşündükleri gözlemlenmiştir.

Tablo 71. Oturduğu İlçeden Memnuniyet

	Sayı	Yüzde
Evet	243	81,0
Hayır	57	19,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin oturduğu ilçeden memnuniyet durumlarına bakıldığında, %81'i evet, %19'u hayır dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında evet diyenlerin oranının yüksek olduğu ve genelde ilçeden memnuniyetin fazla olduğu gözlemlenirken; hayır diyenlerin de olduğu ve genelde hayır diyenlerin soru ilk sorulduğunda direk mahalle yöneticileri olan belediyenin ilk akla geldiği dikkat çekmiştir. Hayır diyenler için ilçe mahallenin de bağlı olduğu belediyeyi çağırıştırılmıştır.

Tablo 72. Geleceğe Nasıl Bakıyor

	Sayı	Yüzde
Daha iyi Olacak	122	40,7
Pek Değişmeyecek	97	32,3
Daha Kötü Olacak	81	27,0
Toplam	300	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin geleceğe nasıl bakıyor durumuna bakıldığında, %40,7'si daha iyi olacak, %32,3'ü pek değişmeyecek, %27'si daha kötü olacak dediği görülmektedir. Oranlara bakıldığında daha iyi olacak diyenlerin oranının daha yüksek olduğu, geleceğe daha umutlu baktığı görülmektedir. Araştırmada daha kötü olacak diyenlerinde olduğu ve bunların geleceğe yönelik umutsuz oldukları ve umutsuz oldukları için gelecek yaşamlarına dair pek bir değişiklik yapmayı düşünmedikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 73. Hayattan Beklenti

	Sayı	Yüzde
İyi Bir İş	207	28,1
İyi Bir Ev	158	21,5
Çocukların İyi Bir Yerde Okuması	83	11,3
Sağlıklı Olmak	174	23,6
Başka Bir Kentte Yaşamak	37	5,0
Mal Mülk Sahibi Olmak	70	9,5
Diğer	7	1,0
Toplam	736	100,0

Araştırmada görüşülen kişilerin hayattan beklenti durumuna bakıldığında, %28,1'i iyi bir iş, %21,5'i iyi bir ev, %11,3'ü çocukların iyi bir yerde okuması, %23,6'sı sağlıklı olmak, %5'i başka bir kentte yaşamak, %9,5'i mal mülk sahibi olmak, %1'i diğer olarak görülmektedir. Tabloya bakıldığında iyi bir iş ve iyi bir ev diyenlerin oranının yüksek olduğu görülmekte, işsizliğin ve yoksulluğun yarattığı sorunlar karşısından kişilerin hayattan öncelikli beklentilerinin ekonomik bir faaliyet içerisinde olmak ve başta aileleri olmak üzere kendi yaşamlarını sürdürebilmelerine olanak sağlayacak iyi bir işin sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

3.6. Fotoğraflarla Göç ve Yoksulluk

Fotoğraf 1: Seyrantepe'de gecekondular yerleşimi.

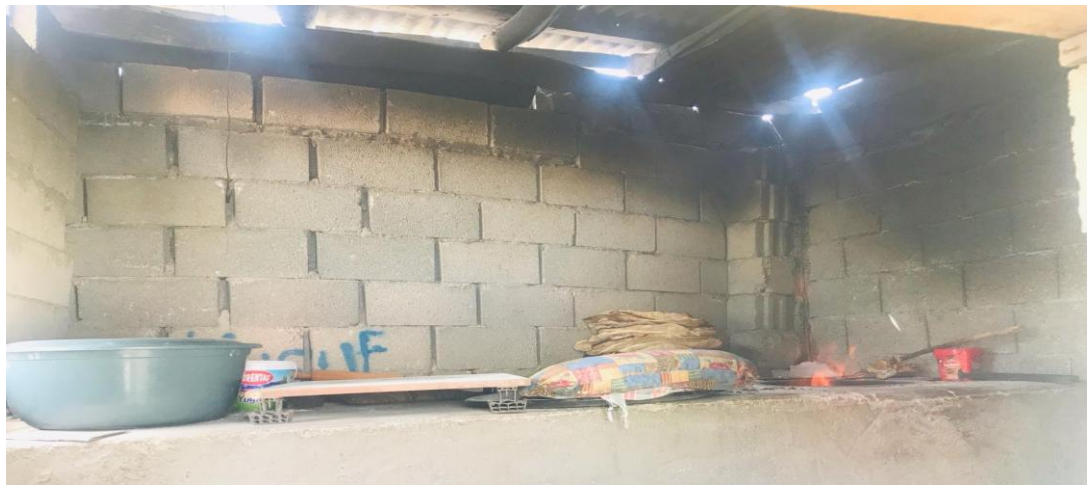
Zorunlu göçün en yoğun yaşandığı dönem olan 1995 yılında mahalleye gelen göçmenlerin yaptırdığı evlerden biri (fotoğraf 1). Gecekonduların yoğun olduğu bölgede göçün etkisini kırmak için yerleşime uygun bir şekilde tek katlı yapılar

mahallede yoğun olarak görülmektedir. 2011 yılında Van'da yaşanan deprem neticesinde ağır hasar alan evlerde yaşanılmamasına karşın maddi imkânların yetersizliği bağlamında hala kullanılmaktadır. Mevsimsel değişimlere bağlı olarak kışın soğuk, yazın ise böceklerden dolayı yaşamsal faaliyetler zorlu geçmektedir.

Fotoğraf 2: Seyrantepede bir sokak.

Seyrantepede Mahallesi'nde ilk yerleşimlerin baraka ve gecekondular olduğu yıllara oranla bu dönemde daha yaşanılır bir hal alan evler mevcuttur. Evlerin küçük ve aile içi nüfusun fazlalaşması neticesinde yılların birikimi ile çok katlı evler yapılmaya başlanmıştır. Bunların dışında maddi durumu yetersiz olan aileler hala eski evlerde ya da kiralarda. Yukarıdaki fotoğrafta da bunu görmekteyiz. Gecekondular tarzı evler mahalle aralarında hala mevcuttur.

Fotoğraf 3: Seyrantepede bir tandır evi.

Göç etmeden önceki köy hayatının alışkanlığı veya zorunlu yaşam formu olan tandır ekmeği yapma geleneği Seyrantepeliler arasında hala yaygındır. Ekmek almanın maddi külfeti ve yılların alışkanlığı içinde aileler ekmeklerini yere gömülü tandırlarda yapmaktadırlar. Tandır evi her hanede olmadığı için, olan evlerde dönüşümlü bir şekilde ayın farklı günlerinde yapılan bir ritüele dönüşmektedir.

Fotoğraf 4: Tandır evlerinden bir görüntü.

Tandır ekmeği yapan ebeveynler ve çocukları yukarıdaki fotoğrafta görülmektedir (fotoğraf 4). Tandır ekmeği yapmak için tandıra talaş ve kuru odun atılmaktadır. Odunun dumanı sağlık açısından olumsuz etki yaratmaktadır. Tandır evinde ekmek pişiren annelere bakacak kimsesi olmadığı için çocuklarda eşlik etmektedir. Dumandan hem ebeveyn hem de çocuk etkilenmektedir. Sağlık şikâyetine binaen ebeveynler maddi durum iyi olsaydı bu duruma katlanılmayacağını belirtmişlerdir.

Fotoğraf 5: Seyrantepeli’de bir yakacak türü: tezek.

Kış şartlarına uyum sağlama ve ısınma ihtiyaçları için Seyrantepeliler tezek denilen hayvan gübresini kullanırlar. Evlerine yakın olan boş arazilerde düzenle istif edilen tezekler, hem yakacak olarak kullanılıyor hem de ısınmak için yapılacak masrafın azalmasına vesile oluyor. Ayrıca bu tezekler tandır içinde kullanılıyor.

Fotoğraf 6: Seyrantepe’de hayvan barınağı/ ahırlar.

Seyrantepe Mahallesi’nde bazı haneler hayvancılık ile uğraşmaktadır. Göç etmeden önce köy yaşantısının parçası olan hayvancılık, mahallede bazı hanelerin geçim kaynağı olmuştur. Bunun temel nedeni ise maddi kaynakların yetersizliği ve işsizliktir. Hayvanların korunması için evlere yakın ya da eve bitişik ahırlar hayvancılıkla uğraşan her evde mevcuttur. Bu ahırlar hayvanların korunması ve beslenmesi için yapılmıştır.

Fotoğraf 7: Mahallede büyükbaş hayvanları otlatma alanları.

Seyrantepe’de önemli bir geçim kaynağı da büyükbaş hayvancılıktır. Hanelerin çoğu olmasa da bazı haneler bu işle meşgul olmaktadır. Yaylaların uzak ve maddi olarak karşılanması zor olduğundan mahalle içinde yeşillik olan boş arazilerde bu iş yürütülmektedir.

Fotoğraf 8: Mahallede gündelik hayat.

Köy ve kırsal yaşamın benzerini kentsel alanlarda uygulayan ailelerde vardır (fotoğraf 8). Mahalle içinde yapılan ahırlar bazı durumlarda tepki çekmektedir. Kötü koku ve çevreye tezek bırakması nedeniyle mahalleli arada şikâyetlerini dile getirmektedir.

Fotoğraf 9: Mahallede hayvancılık faaliyetleri.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık dışında Seyrantepe’de kümes hayvancılığı da az da olsa yapılmaktadır. Yukarıdaki fotoğrafta zor şartlarda dahi olsa bazı haneler evlerinin önünde kümesler yapmışlardır.

Fotoğraf 10: Mahallede geçimlik tarım.

Ekolojik olarak meyve ve sebze yetiştirilmenin zor olduğu bir bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi’nde, bostanlar önemli bir yere sahiptir. Bostanlar ulaşımın zor olduğu köylerde evlerinin önünde ya da boş arazilerde kendi ihtiyaçları karşılığında yapılan tarımsal faaliyetlerdir. Seyrantepe’de köy yaşantısının verimliliği karşısında, göç ettikleri bölgede hem zorunlu yaşam faaliyetleri hem de maddi pahalılıktan yakınır. Bu yüzden çoğu hane evlerinin önünde küçük bostanlar yapmışlardır. Bu bostanlarda sadece bir ailenin ihtiyacı dâhilinde ürün yetiştirilir.

Fotoğraf 11: Seyrantepe’den bir görünüm.

Ülkemizde metropol şehirler dışında altyapı sorunları önemli bir sorundur. Altyapı sorunu çözülen şehirlerde yaşam kalitesi daha fazladır. Seyrantepe Mahallesi altyapı sorunlarının oldukça fazla olduğu bir yerleşim yeridir. Yolların bozuk ve toprak halde olduğu mahallede, kışın çamur ve don olayları nedeniyle ulaşım aksaklığı fazla yaşanmaktadır. Mahalle sakinleri bu durum karşısında hem çaresiz hem de şikâyetçidirler.

Fotoğraf 12: Mahallede gündelik hayat.

Zorunlu göçle gelmiş olan mahalle halkı, maddi sorunların zaman içinde düzelmeyip var olan hallerinin yoksulluğa dönüşmesiyle birçok ihtiyacını karşılayamayan bu göçmenler, kışın ısınmak için mahalle sınırları içinde bulunan Van ilinin oto sanayisi olan sanayi sitesinden kullanılmayan eski lastikleri yakacak olarak alıp kullanmışlardır. Daha sonra bazı hane bireylerinin iş bulması ve bazı hanelere de Valilik veya SYDV tarafından yardım kömürü dağıtılmasıyla kullanılmayan lastikler hane halkı tarafından tuğla niyetine duvar yapımında kullanılmıştır.

Fotoğraf 13: Mahallede çocukların yaşam alanları (1).

Seyrantepe Mahallesi, gerekli yardımların yapılmadığı ve yalnızlaştırıldığı bir yer olarak Van'da bulunan bir ikamet noktasıdır. Park ve oyun alanlarının yoksunluğu ve uzaklığı çocukları geleneksel oyunlarını ev önleri ve boş arazilerde icra edilmesine itmiştir. Çocuklar genelde ip atlama, dokuz taş ve evcilik oyunlarını evlerine yakın oynarlar.

Fotoğraf 14: Mahallede çocukların yaşam alanları (2).

Teknolojik gelişmelerin gölgesinde yaşayan çocuklara oranla Seyrantepe çocukları maddi yetersizliklerle yaşama mahkûmdurlar. İmkânların darlığı ve yaşam alanlarının yetersizliği hasebiyle çocuklar çelik- çomak, top oynama vb. aktiviteleri yerine getirirler.

Fotoğraf 15: Mahallede gündelik hayat.

Seyrantepe halkı yoksulluğun pençesinde bir yaşama mahkum yaşayan bir durumun içindedirler. Mahalle kent merkezinde olmasının yanında gecekondulaşması bunu gözler önüne sermektedir. Kırsal hayatın izleri evlerin yakınında gözle görülür bir vaziyettedir. Depolar olmadığı için yakacak için toplanan odunlar, un çuvalları ve yardım kömürleri evin duvarına istiflenmiş halde bulunur.

Fotoğraf 16: Mahalle yaşamından bir kesit.

Yukarıda fotoğrafta görüldüğü üzere muhafaza için odunlar kapı eşiğine yakın olarak hizalanmıştır. Eski evlerin kullanımındaki temel etken odunluk ve depoların olmamasıdır.

Fotoğraf 17: Giyim- kuşam.

Göçerlik ya da yöresel adıyla koçerlik bir yaşam tarzı olmasından mütevellit bir zorunluluktur. Köylerin zorunlu ya da isteyerek ayrılan kişilerin kentlerde yaşama zorunluluğu bu tanımın ana temasını teşkil eder. Köylerden gelenlerin yaşam tarzları kültürleşme olmadığı sürece geleneksel olarak devam eden “kıras- fistan” denilen bu elbiseler köyün yaşam koşullarına bağlı olarak günlük giyilen bir elbisedir. Bu giyim tarzı yaşlılarda görülürken, kentleşen yeni nesillerde daha modernite olmuş haldedir.

Fotoğraf 18: Yoksulluk ve çocuklar.

Seyrantepe Mahallesinde yoksulluğun varlığı ve hanelerde kişi fazlalığı giyim- kuşama da etki eder. Küçük çocuklar yıllarca aynı elbiseleri giyerken,

büyükler ise kendilerinden daha büyük olanlardan kalan elbiseleri giyerek günlük yaşamlarını idame ederler. Bayramdan bayrama eğer iyi bir maddi kazanç elde edilirse yeni elbiseler alınır. Mahallelerde yoksulluğun canlı tanıkları hep çocuklar olurlar.

Fotoğraf 19: Ev içi yaşamdan bir kare.

Yaşamsal alanlarının daha temiz ve rutubetten arındıran yolu düzenli yıkama ve havalandırmadan geçer. Seyrantepe Mahallesiinde yatak olarak kullanılan yünlerin belirli aralıklarla yıkanması ve her gün evin temizlenip, havalandırması rutubetten arınmak için yapılan bir organizasyondur.

Araştırma yapılan bölgede çoğu evin rutubetten nefes alınacak gibi olmadığı ve çocukların astım ve bronşit olduğu gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 20: Mahallede gündelik hayat.

Hayatta kalmanın önemli bir nedeni doğaya uyum sağlama veya çeşitli stratejilerle kendine uydurmadır. Köylerinden çıkıp Seyrantep'e göç eden insanların köy hayatlarını kolaylaştıran yöntemleri burada da sergiledikleri görülmüştür. Birbirine yakın evlerin arasına ip gerdirerek çamaşır kurutma yöntemi de çevreye uyum bağlamında önem arz etmektedir.

Fotoğraf 21: Mahalleden yoksulluk halleri.

Kışın Doğu Anadolu'da sert geçmesi ve maddi imkânsızlıklar Seyrantep'e de başka şekillerde korunma yöntemi geliştirmiştir. Evlerin damlarına çatı yapmanın pahalılığı ve damların damlatması nedeniyle evlerin çoğunda muşamba ve branda ile damları örtmeye itmiştir. Yağmur ve kar suyundan korunmak için ucuz ve çözümcü bu yola başvurulmuştur.

Fotoğraf 22: Mahallede bulunan camilerden biri.

Seyrantepe halkının göçü ile beraber Müslüman cemaatinin dini vecibeleri için mahallede Seyrantepe Cami yapılmıştır. Caminin eski olması ve yenilenmesi gereken cami, hem yoksul halkın gücünün yetmemesi hem de yardımların devlet nezdinde yapılmamasından dolayı kötü bir durumdadır.

Fotoğraf 23: Mahalle bakkallarından bir kare.

Seyrantepe Mahallesinde büyüklü-küçüklü birçok mahalle bakkalı bulunmaktadır. Belediye bünyesinde ruhsatsız işletilen bu bakkallarda mahalle halkının kente gitmeden önceki ilk tüketim yeridir.

Fotoğraf 24: Mahalledeki tuhafiyelerden biri.

Seyrantepe Mahallesi'nde kadınların kent merkezine gitmelerindeki zorluk ve imkânların kısıtlı olmasından dolayı mahallede tuhafiye dükkânı bulunmaktadır. Tuhafiyede kadınların alışveriş yapması ve belirli ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü malzemenin çok olması bünyesinde barındırması önemlidir. Kadınların peşin alımlarındaki güçlüğü karşın, bu tuhafiye mahalleden biri tarafından açıldığından taksitli ve deftere yazdırma usulü ile özellikle kadınların hayatını kolaylaştırmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu çalışma zorunlu göç nedeniyle kırdan kente göç eden göçmenlerin, kente yerleşme süreci, kentte tutunma biçimleri, göç sonrası meydana gelen yoksulluğun ve kente yerleşme ile birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarında meydana gelen değişimler üzerinde durulmuştur. Ayrıca göçmen nüfusun yeni yaşamlarında karşılaştıkları sorunlarda irdelenmiş, kentleşme ve kentlileşme düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu tespitlere, anket tekniği gözlem yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Göçün ve yoksulluğun yarattığı toplumsal sorunların ele alındığı Seyrantepe Mahallesi'nde şu bulgulara rastlanılmıştır.

- Seyrantepe Mahallesi'nde; hanelerin %57'inde toplam nüfus 6-9 arasındadır. Yine hanelerin %62'sinde çocuk sayısı 1-4 arasında değişmektedir. Seyrantepe Mahallesi'nde aile yapısı olarak daha çok geniş aile yapısının görüldüğü, kırdaki yaşamlarında ayrı evde oturma imkânı bulan yeni evlenmiş çiftlerin kent yaşamında başka bir eve çıkacak güce sahip olmadığı için anne babalarıyla yaşadıkları gözlemlenmiştir.
- Hanelerde yaşayan kadın ve erkeklerin %85'i zorunlu eğitimden yoksun olduğu, ayrıca oranlara bakıldığında erkek ve kadınların lise, lisans ve lisansüstü eğitim oranlarının çok düşük olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin ise göçten önceki kır yaşamlarında eğitim imkânlarının yetersizliği, kız çocuklarının okutulmaması, erkeklerin tarlada, bahçede çalışması, ebeveynlerin eğitim hayatlarından mahrum kalmalarına yol açmıştır. Okul yüzü görmemiş anne babaların, hem zorunlu eğitimin gerekliliğinden hem de göçten sonra kent hayatının olanaklarını değerlendirip çocuklarının eğitimlerine önem verdikleri gözlemlenmiştir.
- Hanelerde çalışan sayısının oranına bakıldığında %86'nın 1 kişi olduğu görülmekte bunun nedeninin ise, kırdan kente gelmiş olan aile bireylerinin kentteki işlerden anlayamamaları ve eğitim seviyelerinin düşüklüğünden dolayı herhangi bir kamu ve özel kurumda işe girememeleri hanede çalışan sayısında düşüklüğüne neden olmuştur. Araştırmada hanelerin %62'sinin yeşil kart sahibi, %36'sının ise

herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığı ve bu durumdan dolayı sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamadıkları gözlemlenmiştir.

- Hanelerin %95'i belediyeden, %69'u valilikten faydalanmamaktadır. Bunun nedeni sorulduğunda ise hane bireylerinin, göçmen olmaları ve özellikle de güvenlik nedenlerinden dolayı geldikleri için kamu kurumlarının tam tersi bir tutum gösterip yeterince ilgilenmedikleri, ötekileştirildiklerini ve ikinci plana atıldıklarını söyledikleri gözlemlenmiştir. Hanelerin %85'i ihtiyacı olan ekmeği kendi pişirmekte bunun nedeninin ise, daha çok maddi imkânların yetersizliğinden dolayı kalabalık olan hane nüfuslarının ekmek ihtiyaçlarının bu şekilde giderilmeye çalışıldığı, kadınların ise, sağlık açısından sorun yaşadıklarından ekmek pişirme olayını sevmediklerini, imkânları olsa pişirmeyeceklerini söylediği gözlemlenmiştir. Çalışmada maddi imkânların yetersizliği ve arazinin verimsiz olmasından dolayı hanelerin %64'ü meyve ve sebze, %84'ü de hayvan yetiştirmediği belirlenmiş. Bazı evlerin önünde küçük bostanlara rastlanmış bu bostanlar ev halkının azda olsa sebze ihtiyaçlarını gidermek için oluşturdukları bostanlardır. Mahallede az sayıda hayvancılığın da yapıldığı gözlemlenmiş, hayvancılık yapanlar ise göçle gelen Van'ın Gürpınar ilçesine bağlı hanelerdir, bu haneler göçten önceki yaşamlarında da hayvancılıkla geçinen ve hayvancılık dışında başka bir iş yapmayan/ yapamayan göçmenlerdir.
- Hanelerin %79'u kredi kartı kullanmamakta, %51'i ise paraya ihtiyaç duyduğunda ailesinden temin etmektedir. Zorunlu göçten dolayı ani bir şekilde göç etmek zorunda kalmış olan göçmen nüfus sadece ellerindeki cüzi miktarda parayla göç etmiş ve bu durum zamanla kent hayatında zorlanmalarına yol açmıştır. Hanelerin %55'i hastalandığında ilk olarak devlet hastanesine, %28'i ise sağlık ocağına gittiklerini belirtmişlerdir. Şimdiki hayatlarında sağlık hizmetlerinden faydalanma imkânının kırdan daha olanaklı olduğunu belirten göçmenler, kentteki sağlık imkânlarıyla da kıyasladıklarında kendilerini dezavantajlı durumda gördüklerini,

özellikle maddi olanaklardan dolayı özel hastane veya büyük kentlerdeki hastanelerden mahrum kaldıklarını belirtmişlerdir.

- Hanelerin %50'si gelir durumlarının göç ettikten sonra gerilediğini belirtmiş, %45'i ise şimdiki yaşamlarının göç etmeden önceki yaşamlarından daha kötü olduğunu ifade etmiştir. Göçmenlerin göç etmeden önceki hayatlarında tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları için dışarıya neredeyse hiçbir şekilde bağımlı olmadıklarını, kendi ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini aynı durumu kentte sağlayamadıkları için gelir durumları ve yaşam şekillerinin kötüye gittiğini belirtmişlerdir. Hanelerin %85'i sinema, %92'si tiyatroya hiç gitmemişlerdir. Kent hayatının en önemli aktivitelerinden olan sinema ve tiyatro bireyin sosyal ve kültürel anlamda gelişiminde önemli bir etkidir. Maddi imkânların yetersizliği ve kent hayatına adapte olamamanın yarattığı durum göçmen kitlenin bu aktivitelerden uzak kalmasına yol açmıştır.
- Hanelerin %90'ı kırsal alanlardan göç etmiştir. Göçle gelenlerin %60'ı Van'a yakın illerden gelirken; %40'ı ise Van'a bağlı ilçe, köy ve mezralardan gelmiştir. Gelenlerin %23'ü geldikleri yere hiç gitmemişken, %35'i yasak olduğundan gidememektedir. Güvenlik nedeniyle boşaltılan köylerden gelmiş olan bu yoğun nüfus bir yandan geldikleri yere bir daha dönememenin öbür yandan yeni geldikleri mekâna ayak uydurma zorunluluğun içinde kalmanın yarattığı sosyolojik durumdan fazlasıyla etkilenmişlerdir.
- Hanelerin %90'ının Van'a veya Seyrantep'e göç tarihi 1990 sonrasına rastlamaktadır. Hanelerin %70'i zorunlu göçle gelenlerdir. Hanelerin %55'i toplu halde, %24'ü ise aşiret olarak göç ettiklerini belirtmişlerdir. Seyrantep'e göçle gelenlerin %84'ünün ilk yerleşim yeri olurken, göç edenlerin %80'i geldikleri yerlere yerleşim konusunda yardım alamadıklarını da belirtmişlerdir.
- Hanelerin %85'i oturdukları evlerin kendilerine ait olduğunu, %80'i ise bu evleri kendi imkânlarıyla yaptıklarını belirtmişlerdir. Göç ettikleri zaman kalacakları hiçbir yeri olmayan göçmenler başlarını hemen koyacakları yapılar olarak derme çatma, bir göz oda olan ve bir gecede

inşa ettikleri gecekondular yapmışlardır. Göçmenlerin bir kısmı hala bu gecekondularda yaşarken, bir kısmı da zamanla nüfusun artmasıyla bu evlere sığmayıp, yaşanması zor olan bu gecekonduların yerine yıllarca biriktirmeye çalıştıkları parayla yeni yapılar yapmışlardır.

- Hanelerin %84'ü oturduğu mahalleden, %81'i de oturduğu ilçeden memnundur. Hanelerin %69'u mahallenin en çok altyapı sorunundan şikâyetçi olduklarını belirtmişlerdir. Göçten önce düz arazi özelliğine sahip olan mahalle, göçle birlikte düzensiz ve ani yerleşimin etkisiyle altyapı sorunlarının meydana gelmesine ve yıllardır bu sorunların azalması yerine gittikçe artmasına neden olmuştur.
- Hanelerin %56'sı geldikleri yeni mekânda eski yaşantılarına benzer bir yaşam oluşturduklarını, %76'sı ise eski yaşantılarını özlediklerini belirtmişlerdir. Eski yaşantılarını özleyenlerin daha çok yaşlılar olduğu, özlemlerini dile getirirken gözlerinin dolduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra gençlerin ise kent hayatını daha çok benimsediklerini, yaşlılara ve ebeveynlerine oranla daha hızlı kentlileştikleri belirlenmiştir.

Sonuç olarak, zorunlu göçten dolayı kırdan kente yerleşmiş olan göçmenlerin, sahip oldukları yaşam şeklinin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak yerleşik kentlilerden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Önceki yaşamın etkileri ve yeni yaşamın farklılıkları göçmenlerin kente entegre olmalarını etkilemektedir. Önceki yaşam şeklini sürdürmeye çalışan göçmen kitle, kentleşme ve kentlileşme sürecini engellemekte bu da göçmenlerin kentteki yaşam şekline yeterince adapte olamamalarına, kentteki üretim, istihdam ve sosyo-kültürel olanaklardan uzak kalmalarına ve böylece yoksulluğun pençesinde yaşamalarına neden olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, R., Yusufoglu, Ö.Ş. (2012). "Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt.1. Sayı: 1.
- Adaman, F., Keyder, Ç., (2006). "Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma". *Türkiye'nin Büyük Kentlerin Yoksul Mahallerinde Yaşanan Sosyal Dışlanma Üzerine*. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Akgür, Z.Ç. (1997). *Türkiye'de Kırsal kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993)*. Ankara: İl Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Aksan, G. (2009). *Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri*. Uzmanlık Tezi- Selçuk üniversitesi SBE/ Konya.
- Akşit, B. (1998). "Göçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler, Köy Tarafından Bir Bakış". Türkiye'de İçgöç, *Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*, Bolu-Gerede, Tarih Vakfı Yayınları, s. 23-24.
- Aktan, C.C., Vurak İ.Y. (2002), *Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri*. (ed), Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
- Arpacıoğlu, Ö., Yıldırım, M. (2011). "Dünya'da Türkiye'de Yoksulluğun Analizi". *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 60-76.
- Arpacıoğlu, Ö. (2012). *Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep.
- Başel, H. (2003). *Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'a Göç Örneği*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Biçim, H. (2012). *Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazaryeri Mahallesi Örneği*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye'de İç Göç Hareketleri ve Göçün Eğitim Üzerindeki Etkisi: Bir Durum Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans programı, Antalya.
- Cengiz, S. (2010). "Göç, Kimlik ve Edebiyat". *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 2, No.3, pp.185-193.

- Çakır, S. (2011). “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi* Aralık, Sayı: 24, ss. 129-142.
- Demirel, B.A. (2004). “Doğu’da Göçün Temelleri”. *Pivolka*, Yıl: 3, Sayı: 14, s. 7, Ankara
- Dinçel İ., Enlil Z. (2002). “Eski Kent Merkezinde Yeni Yoksullar: Tarlabası-İstanbul”. *Yoksulluk Kent Yoksulluğu ve Planlama; Dünya Şehircilik Günü 26. Kolokyumu*, 6-8. Kasım, Yoksulluk Kent Yoksulluğu ve Planlama içinde, TMMOB Şehir Plancıları Odası, s. 415-424, Ankara.
- Erder, S. (1996). *İstanbul’a Bir Kent Kondu: Ümraniye*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erman, T. (1997). “Kentli Olmak ya da Köylü Kalmak, Kentteki Kır Göçmeninin Kendini tanımlaması Olayı”. *Toplum ve Göç, DİE. Matbaası*, s. 303-308, Ankara.
- Ersoy M., Şengül, T. (2002). *Kentte Göç ve Yoksulluk Diyarbakır Örneği*, ODTÜ Kentsel Politika Planlanması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı No:6, Ankara.
- Es M., Ateş H. (2004). “Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, GÜGF Yayını, Sayı:48, s. 205–248.
- Gökçe, B. (1971). *Gecekondu Gençliği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güloğlu T., Es M. (YY). *Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme Ve Kentsel Yoksulluk*. Kocaeli Örneği.
- Gündoğan, N. (2008). *Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eskişehir.
- Güneş, Z. (2009). *Türkiye’de Yoksulluk Araştırmaları: 1990 Sonrası Çalışmaların Bibliyografik Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- İncedal, S. (2013). *Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları, Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları*. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kabaş, T. (2009). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karaman, K. (2003). *Türkiye’de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondu Sorunu*. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 4.
- Kaya, Z. (2011). *Türkiye’de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.

- Kıray, M. (1998). *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Bağlam Yayınları.
- Kocatepe, H. (2011), *Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu: Yalova Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yalova.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Dinaoflaz, J.N. (2009). *Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Müdürlüğünün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Naz, Y. (2015). *Türkiye'nin Uluslar Arası Göç Politikası Ve Uluslar Arası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, (15-19), Isparta.
- Okurkan Bursal, M. (2010). *Yoksullukla Mücadelede Dünya Bankası'nın Değişen Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- Özcan, Y.Z. (1998), "İç Göçün Tanımı ve Verileri İle İlgili Bazı Sorunlar". *Konferans-Türkiye'de İç Göç Bolu-Gerede 6 Haziran 1997, Tarih Vakfı*, İstanbul, 78-90.
- Öztürk, M. (2006). *Türkiye'deki İç Göçlerin Sosyal Politika Açısından İncelenmesi: İstanbul Semt Pazarcuları Örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, M., Çetin, B.I. (2009). "Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar". 3(11), 2661-2698, Yaşar Üniversitesi, İstanbul.
- Özyakışır, D. (2012). *İç Göç Hareketleri ve Geriye (Tersine) Göçün Belirleyicileri: TRA 2 Bölgesinden (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul'a Gerçekleşen Göç Üzerine Bir Saha Araştırması*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Pehlivan, V. (2010). *Küreselleşme, Yoksulluk ve Türkiye*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Sağlam, S. (2006). "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*.
- Sarısoy İ., Koç, S. (2010). "Türkiye'de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkinliklerinin Ekonometrik Analizi". Zonguldak.
- Sevim Özgen, Y. (2000). *Terör Nedeniyle Elazığ'a Göç Edenlerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- Seyyar, A. (2003), "Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele, Yoksulluk". *1. Cilt, Deniz Feneri Yayınları*, 1. Baskı, İstanbul.

Şen, M. (2010). *Türkiye’de İç Göç ve Sosyo- Ekonomik Uyum Süreci İstanbul’daki Trabzonlular Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı, Trabzon.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Tekeli, İ. (1998). “Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlama Aşamasına Geldi”. *Türkiye’de İç Göç Bolu Gerede, Tarih Vakfı*, İstanbul.

Temiz, H.E. (2008). “Dünya’da Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:2, İstanbul

“TMMOB”. (2009), *Van Kent Sempozyumu*. Van.

Tosuner, Ö. (2007). *Dünya Bankası ve Yoksullukla Mücadele*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli.

Tümertekin E., Özgüç, N. (1998). *Beşeri Coğrafya; İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitapevi.

Tümtaş, M. S., Ergun C. (2014). “Göç ve Yoksulluk Kıskaçında Yıkılan Bir Kent: Van”. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Kış Cilt: 5 Sayı:2

Tümtaş, M.S. (2007). *Türkiye’de İç Göçün Kentsel Gerilime Etkisi: Mersin Örneği*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

www.sosyalhizmetuzmani.org

www.tdk.gov.tr

Zülfikar, B.Ş. (2010). *Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesi’nin Başarı Değerlendirmesi- Ankara İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyet	60
Tablo 2. Görüşülen Kişinin Yaşı.....	60
Tablo 3. Görüşülen Kişinin Medeni Hali	60
Tablo 4. Hane Halkı Sayısı	61
Tablo 5. Kız Çocuk Sayısı?.....	61
Tablo 6. Erkek Çocuk Sayısı.....	62
Tablo 7. Eğitim Durumu	62
Tablo 8. Eşinin Eğitim Durumu	63
Tablo 9. Mesleği.....	63
Tablo 10. Eşinin Mesleği	64
Tablo 11. Herhangi Sosyal Güvencesi Var mı?	64
Tablo 12. Evetse Hangi Güvence.....	65
Tablo 13. Çocuğunun Olmasını İsteddiği Meslek Türü.....	65
Tablo 14. Hanede Ücretli Çalışan Var mı?	66
Tablo 15. Evetse Kaç Kişi.....	66
Tablo 16. Aylık Gelir	67
Tablo 17. Paraya İhtiyaç Duyduğunuzda Kimden Alıyorsunuz	67
Tablo 18. Ne İle Isınma.....	68
Tablo 19. Hanede Kredi Kartı Kullanan Var mı?	68
Tablo 20. Hasta Durumunda İlk Ne Yapar	69
Tablo 21. Ekmeği Kendi Pişirme	69
Tablo 22. Neden Ekmeği Kendin Pişirirsin	70
Tablo 23. Meyve Sebze Yetiştirme	70
Tablo 24. Hayvan Yetiştirme	71
Tablo 25. Hayvan Yetiştiren Aile Sayısı.....	71
Tablo 26. Belediyeden Yardım	71
Tablo 27. Evetse Ne Yardım.....	72
Tablo 28. Valilikten Yardım Aldı mı?	72
Tablo 29. Evetse Ne Yardım	72
Tablo 30. Van'a Göç Edilen İl	73
Tablo 31. Van'a Göç Edilen İlçe.....	73
Tablo 32. Van'a Göç Etme Yılı	74

Tablo 33. Van'a Göç Etme Nedeni	75
Tablo 34. Van'a Göç Etme Biçimi.....	75
Tablo 35. Aşiretin Adı.....	76
Tablo 36. Van'a Yerleşmede Yardım Alma	76
Tablo 37. Evetse Kimden.....	77
Tablo 38. Van'a Gelince İlk Seyrantepe'ye Yerleşme.....	77
Tablo 39. Seyrantepe'ye Geçme Yılı	78
Tablo 40. Neden Seyrantepe	78
Tablo 41. Seyrantepe'ye Yerleşmede Yardım Aldı mı?	79
Tablo 42. Kimden Yardım Aldı	79
Tablo 43. Hangi Konuda Yardım Aldı.....	80
Tablo 44. Van'a Göç Edince Kaç Ev Değiştirdi	80
Tablo 45. Seyrantepe'ye Yerleştiğinde Ev Değiştirdi mi?.....	81
Tablo 46. Evetse Kaç Ev	81
Tablo 47. Göç Edilen Yere Gidiş Geliş	82
Tablo 48. Göç Edilen Yerden Herhangi Kaynak Kullanımı	82
Tablo 49. Van Merkezine Gitme Sıklığı	83
Tablo 50. Van Merkezinde En Çok Gidilen Yer.....	83
Tablo 51. En Çok Gidilen Yerlere Bir Yıl Boyunca Gitme Sıklığı	84
Tablo 52. Alışverişi En Çok Nerden Yapar	85
Tablo 53. Şimdiki Yaşamla Seyrantepe'den Önceki Yaşama Göre	86
Tablo 54. Şimdiki Gelir Seyrantepe Öncesi Gelir	86
Tablo 55. Eski Düzeni Burada Kurma	87
Tablo 56. Eski Yaşantısını Özleme.....	87
Tablo 57. Van'dan Göçü Düşünme.....	88
Tablo 58. Göç Şimdiki Yaşamı Nasıl Etkiledi.....	88
Tablo 59. İmkân Verilse İl Dışına Göç	89
Tablo 60. Ev Mülkiyeti	89
Tablo 61. Ev Sizinse Nasıl Sahip Oldunuz	90
Tablo 62. Oturulan Konutun Türü	90
Tablo 63. Oturulan Konutun Niteliği.....	91
Tablo 64. Salonla Birlikte Eviniz Kaç Oda.....	91
Tablo 65. Eviniz Kaç m ²	92
Tablo 66. Ev Dışı Mevcut Alan	92

Tablo 67. Altyapı	93
Tablo 68. Oturduğu Evden Memnuniyet	93
Tablo 69. Oturduğu Mahalleden Memnuniyet.....	94
Tablo 70. Seyrantepe’de En Çok Karşılaşılan Belli Başlı Sorunlar.....	94
Tablo 71. Oturduğu İlçeden Memnuniyet.....	95
Tablo 72. Geleceğe Nasıl Bakıyor	95
Tablo 73. Hayattan Beklenti	96

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Seyrantepe’de gecekondü yerleşimi.	96
Fotoğraf 2: Seyrantepe’de bir sokak.	97
Fotoğraf 3: Seyrantepe’de bir tandır evi.	97
Fotoğraf 4: Tandır evlerinden bir görüntü.	98
Fotoğraf 5: Seyrantepe’de bir yakacak türü: tezek.	98
Fotoğraf 6: Seyrantepe’de hayvan barınağı/ ahırlar.	99
Fotoğraf 7: Mahallede büyükbaş hayvanları otlatma alanları.	99
Fotoğraf 8: Mahallede gündelik hayat.	100
Fotoğraf 9: Mahallede hayvancılık faaliyetleri.	100
Fotoğraf 10: Mahallede geçimlik tarım.	101
Fotoğraf 11: Seyrantepe’den bir görünüm.	101
Fotoğraf 12: Mahallede gündelik hayat.	102
Fotoğraf 13: Mahallede çocukların yaşam alanları (1)	103
Fotoğraf 14: Mahallede çocukların yaşam alanları (2).	103
Fotoğraf 15: Mahallede gündelik hayat.	104
Fotoğraf 16: Mahalle yaşamından bir kesit.	104
Fotoğraf 17: Giyim- kuşam.	105
Fotoğraf 18: Yoksulluk ve çocuklar.	105
Fotoğraf 19: Ev içi yaşamdan bir kare.	106
Fotoğraf 20: Mahallede gündelik hayat.	106
Fotoğraf 21: Mahalleden yoksulluk halleri.	107
Fotoğraf 22: Mahallede bulunan camilerden biri.	107
Fotoğraf 23: Mahalle bakkallarından bir kare.	108
Fotoğraf 24: Mahalledeki tuhafiyelerden biri.	108

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Bu Anket göç ve yoksulluğun Seyrantepe Mahallesiindeki toplumsal görünümünü ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma için hazırlanmıştır.

Ankete vereceğiniz yanıtlar toplu olarak değerlendirilecektir. Vereceğiniz tüm yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Ankete vereceğiniz doğru, açık ve samimi yanıtlar araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından son derece önemlidir.

Sabırınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

VAN Y.Y.Ü Edebiyat Fakültesi

Sosyoloji bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Cadde: Sokak: Hane No:

1) Cinsiyeti?

Erkek Kadın

2) Kaç Yaşındasınız?

18-28 29-35 36-49 50-64 65 ve üzeri

3) Medeni haliniz?

Evli Bekar Dul Boşanmış Diğer

4) Hanenizde (sizde dahil) kaç kişi yaşamaktadır?

5) Kaç çocuğunuz var? Kız:..... Erkek:

6) Eğitim durumunuz nedir?

Okuryazar değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise

Yüksekokul Üniversite Lisansüstü Diğer

7) Eşinizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise

Yüksekokul Üniversite Lisansüstü Diğer

8) Mesleğiniz nedir?

9) Eşinizin mesleği nedir?.....

10) Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?

Evet (ise hangisi)..... Hayır

11) Tablodaki soruları çocuklarınızın bilgileri doğrultusunda cevaplar mısınız?

CİNSİYET	EĞİTİM DURUMU	ENGEL DURUMU

12) Çocuklarınızın hangi mesleğe sahip olmasını istersiniz ?

.....

13) Hanenizde gelir getirici bir işi olan / ücretli çalışan var mı varsa kaç kişi belirtiniz?

Var Yok

14) Hanenizin aylık net geliri ne kadardır? (Bununla ailenizde çalışan herkesin toplam geliri kastedilmektedir).

Geliri yok 200- 500 TL 501- 750 TL 751- 1000 TL 1001 ve üstü TL

15) Van'a nereden göç ettiniz? İl (.....) İlçe (.....) Köy (.....)

16) Van'a ne zaman göç ettiniz ? (Yıl olarak belirtiniz).....

17) Van'a neden göç ettiniz?

.....

- 18) Van'a göç etme biçiniz?
() Toplu halde () Bireysel olarak () Aşiret olarak / aşiretinizin adı nedir?
.....
- 19) Van'a yerleşmede herhangi birinden yardım aldınız mı ?
() Hayır() Evet / kim(ler)den yardım aldınız?.....
- 20) Van'a gelir gelmez ilk olarak Seyrantepe'ye mi yerleştiniz?
() Evet (S.29'a geç)() Hayır
- 21) Seyrantepe'ye gelmeden önce Van'ın hangi mahalle ya da mahallerinde ikamet ettiniz?
Mahalle 1kalınan süre?.....
Mahalle 2.....kalınan süre?.....
Mahalle 3.....kalınan süre?.....
- 22) Seyrantepe'ye ne zaman geldiniz? (Yıl)
- 23) Neden Seyrantepe'yi tercih ettiniz? (Birden fazla şık işaretlenebilir)
() Arazi ve ev ucuz olduğundan () Kiralar ucuz olduğundan () Şehre yakın olduğundan() Tanıdık akrabanın Seyrantepe'de olması () Valilik yerleştirdiğinden () Eski yaşam alanımıza benziyor() Yoksul bölgesi olduğundan () Diğer
- 24) Seyrantepe'ye yerleşmede herhangi birinden yardım aldınız mı?
() Evet() Hayır
- 25) Kimlerden yardım aldınız ?
() Devletten () Akrabalardan () Arkadaşlardan () Aşiretten
() Hemşerilerden () Diğer
- 26) Hangi konuda yardım aldınız?
() Ev bulma () Arazi bulma () Borç para () Ev yapımına yardım () Diğer
- 27) Van'a göç ettiğinizden beri kaç ev değiştirdiniz?.....
- 28) Seyrantepe'ye yerleştiğinizden beri ev değiştirdiniz mi ?
() Evet (Kaç ev belirtiniz)..... () Hayır

29) Göç ettiğiniz yere gidiş gelişleriniz oluyor mu, oluyorsa kaç defa gittiniz?
() Hiç gitmedik () Yasak olduğundan gidemiyoruz () Güvenli olmadığı için gitmiyoruz () Köyümüz yıkıldığından gitmiyoruz () Birkaç defa gittik () Her yaz gidiyoruz () Özel günlerde (düğün, taziye, bayram gibi gidiyoruz)
() Diğer

30) Göç ettiğiniz yere (Van veya Seyrantepe'ye) yerleşebilmek için hangi kaynakları kullandınız ? (birden fazla şık işaretlenebilir)
() Arazimi sattım () Hayvanlarımı sattım () Eşimin altınlarını sattım
Daha önce birikmiş paramı kullandım () Diğer (Belirtiniz).....

31) Van merkeze hangi sıklıkla gidirsiniz?
() Her gün () Haftada bir () 15 günde bir () Ayda bir () 3 ayda bir () Diğer

32) Van merkeze en çok hangi nedenle gidirsiniz?
() Alış-veriş () Hastane () Gezmek-Dolaşmak () Tanıdık görmek () Diğer

33) Tabloda belirtilen yerlere daha önce gittiniz mi veya ne sıklıkta gidirsiniz?

Van kalesi	
Akdamar adası	
Van avm	
Edremit	
iskele	
Van gölünde yüzme	
Pikniğe gitmek	
Sinemaya gitmek	
Tiyatroya gitmek	

34) Alışverişinizi kim yapar?.....

35) Alışverişinizi en çok nereden yaparsınız?

() Mahalle bakkalından () Mahalle semt pazarından () Van merkezdeki toptancılardan () Van merkezdeki marketlerden () Diğer

- 36) Hanenizde kredi kartı kullanan var mı?
() Evet () Hayır
- 37) Paraya ihtiyaç duyduğunuzda aşağıdakilerden hangisinden karşılırsınız? (birden çok şık işaretlenebilir)
() Aileden () Akrabalardan () Arkadaşlardan () Hayırsever kişilerden
() Belediye () STK'lardan () SYDV'ından () Bankalardan () Diğer
- 38) Şimdiki yaşam koşullarınız, göç etmeden, Seyrantepe'ye gelmeden önceki yaşam koşullarınıza göre nasıl?
() Daha iyi () Aynı () Daha kötü
- 39) Şimdiki gelir durumunuz, Seyrantepe'ye gelmeden önceki gelir durumunuza göre nasıl?
() Daha iyi () Aynı () Daha kötü
- 40) Oturulan evin mülkiyet durumu nedir?
() Kiracıyım () Ev sahibiyim () Kira ödemiyorum () Diğer
- 41) Oturduğunuz ev size ait ise oturduğunuz eve nasıl sahip oldunuz?
() Satın aldım () Kendi imkanlarımla yaptım () Devletin verdiği malzemelerle yaptım () Devlet yaptı ve bizi yerleştirdi () Diğer (Belirtiniz?).....
- 42) Oturulan konut türünüz?
() Müstakil ev (tek katlı) () İki ya da üç katlı () Gecekondu () Diğer
- 43) Konutunuzun niteliği?
() Betonarme () Toprak/kerpiç ev () Apartman dairesi () Baraka () Diğer
- 44) Evinizde salon dahil kaç oda var?
- 45) Eviniz kaç metrekare?.....
- 46) Evinizin dışında aşağıdaki alanlardan hangileri mevcuttur? (birden fazla şık işaretlenebilir.)
() Ahır () Kümes () Tandırlık () Odunluk- kömürlük () Diğer
- 47) Kış ayında neyle ısınırsınız? (Birden fazla şık işaretlenebilir.)
() Tezek () Odun () Kömür () Tüpgaz () Elektrikli soba () Geven
() Kalorifer () Diğer

- 48) Oturduğunuz yerde aşağıdaki altyapı sorunlarından hangilerini yaşamaktasınız?
(Birden fazla şık işaretlenebilir.)
 Su Elektrik Kanalizasyon Haberleşme Yollar
 Çöp-Temizlik Hepsi Diğer
- 49) Hastalandığınızda ya da ailenizden biri hastalandığında ilk olarak ne yaparsınız?
 Çok rahatsız olmazsam iyileşinceye kadar beklerim Bitkilerle tedavi olurum
 Sağlık konularında tecrübeli birine giderim Sağlık ocağına giderim
 Eczaneye Devlet hastanesine giderim Özel hastane / Özel muayenehane Hiçbir yere gitmem
- 50) İhtiyacınız olan ekmeği kendiniz mi pişirirsiniz?
 Evet Hayır
- 51) Neden ekmeği kendiniz pişirirsiniz?
 Fırın yok Ekmeğe para vermemek için Tandır ekmeğini tercih ettiğimizden Yılların alışkanlığı Diğer
- 52) Meyve ve sebze yetiştirir misiniz?
 Evet Hayır
- 53) Hayvan besliyor musunuz?
 Evet , Büyük baş.....adet ,Küçük baş.....adet , Kümes.....adet
 Hayır
- 54) Evinizde aşağıdaki elektrikli ev aletlerinden hangileri bulunmaktadır? (birden fazla şık işaretlenebilir.) TV Çanak anten Ütü Güneş enerjisi
 Buzdolabı şofben Fırın Elektrikli soba Çamaşır mak.
 Bulaşık mak. Bilgisayar İnternet Diğer
- 55) Belediyeden herhangi bir konuda yardım aldınız mı?
 Evet (belirtiniz)..... Hayır
- 56) Valilikten / Vakıftan herhangi bir yardım aldınız mı?
 Evet (belirtiniz)..... Hayır
- 57) Oturduğunuz evden memnun musunuz?
 Evet Hayır / neden ?.....
- 58) Oturduğunuz mahalleden memnun musunuz?
 Evet Hayır / neden?.....

- 59) Oturduğunuz semtten (Tuşba'dan) memnun musunuz?
() Evet () Hayır / neden?.....
- 60) Eski düzeninizi burada kurabildiniz mi? () Evet () Hayır
- 61) Eski yaşantınızı özleyiyor musunuz? ? () Evet () Hayır
- 62) Van'dan herhangi bir yere göç etmeyi düşünüyor musunuz?
() Evet (nereye belirtiniz)..... () Hayır
- 63) Göçün şimdiki yaşamınızı nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
() Can güvenliğimiz sağlandı () Refah seviyemiz arttı () Daha iyi sağlık imkanı bulduk () Maddi ve manevi olarak yıprandık () Çocuklarımız için daha iyi eğitim imkanı bulduk
- 64) Size imkan verilirse il dışına göç eder misiniz?
() Evet (nereye?) () Hayır
- 65) Şimdiki durumu değerlendirdiğinizde geleceğe nasıl bakıyorsunuz?
() Daha iyi olacak () Pek değişmeyecek () Daha kötü olacak
- 66) Hayattan öncelikli olarak beklentiniz nedir?(birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
() İyi bir iş () İyi bir ev () Çocukların iyi bir yerde okuması () Sağlıklı olmak () Başka bir kentte yaşamak () Mal mülk sahibi olmak () Diğer
- 67) Seyrantepe'de yaşadığınız en önemli üç sorun nedir?
1)
2)
3)

Görüşme tarihi:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Songül KARTAL
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 26.08.1990 / Van
Telefon : 0544 579 83 85
Faks :

E-mail : songulkartal65@gmail.com

Eğitim		
Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Van YYÜ Sosyoloji Anabilim Dalı	2019
Lisans	Van YYÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü	2013

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014	Van Tuşba Belediyesi	Sosyolog

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Seyahat, Kitap Okumak, Şarkı Söylemek, Sosyal Çalışmalara Katılım.

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

17/06/2019

Tez Başlığı / Konusu:

“Bir Mahallenin Sosyolojisi: Göç ve Yoksulluk Bağlamında Seyrantepe Örneği”

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam **124** sayfalık kısmına ilişkin, 17/06/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından **Turnitin** intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı **%18** (yüzde onsekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayımlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

17/06/2019
Songül KARTAL

Adı Soyadı : Songül KARTAL
Öğrenci No : 139201092
Anabilim Dalı : Sosyoloji
Programı : Sosyoloji
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Doç. Dr. Suvat PARİN

17.../06/20...

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

.../20...
Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü